

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА СЛОВАЦЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ**

ПЕТРИЦА НАТАЛІЯ

ЧЕСЬКА МОВА ЯК ДРУГА ІНОЗЕМНА

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК
для студентів
ОПП «Міжнародна журналістика»

Ужгород – 2025

УДК 811.161.3'243 (076)
Ч-51

Петріца Н.М. Чеська мова як друга іноземна: навчальний посібник для студентів ОПП «Міжнародна журналістика». Ужгород, 2025. 175 с.

Укладач: **Петріца Н.М.**, кандидат філологічних наук,
доцент, завідувач кафедри словацької філології

Рецензенти: **Юсип-Якимович Ю.В.**, кандидат філологічних наук,
доцент кафедри словацької філології
Кашпер Е., старший викладач кафедри словацької філології,
лектор чеської мови та культури

Обговорено і затверджено на засіданні кафедри словацької філології
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
«25» квітня 2025 р., протокол №7.

Схвалено науково-методичною комісією філологічного факультету
«26» травня 2025 р., протокол № 8.

Рекомендовано до друку Вченою радою філологічного факультету
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
«11» червня 2025 р., протокол №10.

©Петріца Н.М., 2025 р.

© ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2025 р

ЗМІСТ

Тема 1. Свята. Родинні та традиційні календарні свята в ЧР.....	4
Тема 2. Туризм. Подорожі. Екскурсія Прагою.....	31
Тема 3. Чеська культура. Кіно. Театр. Музика.	45
Тема 4. Спорт. Види спорту. З історії чеського спорту.	56
Тема 5. Охорона здоров'я. Медичне страхування. Чеські курорти.	66
Тема 6. Засоби масової комунікації в ЧР.....	80
Тема 7. Державний устрій ЧР. Органи влади.....	96
Тема 8. Виборча та партійна система в ЧР.	113
Тема 9. Економіка та промисловість ЧР..	122
Тема 10. Медіарепрезентація чеського етносу.	138
Тема 11. Чеськи пам'ятки культури. Пам'ятки Юнеско..	149
Тема 12. Чесько-українські культурні взаємини.	163
Список літератури	175

ТЕМА 1. СВЯТА. РОДИННІ ТА ТРАДИЦІЙНІ КАЛЕНДАРНІ СВЯТА В ЧР.

1. *Přečtěte a přeložte text do ukrajinštiny*

ČESKÝ FOLKLORNÍ ROK – ZVYKY A TRADICE

České lidové zvyky jsou založeny na křesťanské nebo pohanské tradici, často se navíc liší kraj od kraje. Ve městech se v dnešní době udržují méně, avšak na vesnicích jsou stále velmi živé. Zvyky i tradice se nadále těší velkému zájmu všech obyvatel České republiky, pro zahraniční turisty jsou zajímavým zpestřením jejich pobytu, a to zejména přijedou-li do Česka na Vánoce, o masopustu či o Velikonocích.

Masopust.

Masopust je tradiční české období plné hodování, veselí a maškarních průvodů, které se koná mezi svátkem Tří králů a začátkem křesťanského půstu před Velikonocemi (Popeleční středa). Slovo znamená "maso pust" (pust' maso) a označuje čas hojnosti před nastávajícím čtyřicetidenním půstem, kdy lidé jedí maso a další dobroty, tančí, a pořádají zabijačky. Nejdůležitější den masopustu je masopustní úterý. V tento den se konají průvody masek a divadelní představení. Lidé se převlékají za zvířata nebo fantaskní postavy. Věřili, že tak získají jejich sílu a zvláštní schopnosti. Při průvodu se tancuje a masky dělají různé žertíky.

Masopustní průvody jsou populární i dnes. V každém regionu vypadají trochu jinak. Některé průvody se drží tradičního pořádku stovky let, například v Hlinecku. Tento tradiční masopust je dokonce na seznamu UNESCO.

Mezi tradiční masky patří například: medvěd, ras, kobyłka, žid, slaměný, prase, kominík, smrt, cikánka, babka s nůši, šasek, ženich a nevěsta, Laufer (mluvčí průvodu), hudebníci, dělostřelci, husaři, Turek, různé profese, vodník, kohout, čáp, koza a mnoho dalších. Masky mohli převážně nosit muži. K masopustu patří také **zabijačky a hodování**. Lidé jedí například **smažené koblížky, jitrnice, maso, škvarkovou pomazánku, uzenou polévku s kroupami a koláče**. Na konci masopustu se slavnostně „**pohřbívá basa**“, což symbolizuje konec tance a veselí.

<https://www.kudyznudy.cz/ceska-nej/kulturni/cesky-folklorni-rok-zvyky-a-tradice>

Slovníček pojmů

Masopust – tradiční svátek před čtyřicetidenním půstem, končící Velikonocemi

Půst – období, kdy lidé jedí méně nebo se něčemu vzdávají (např. sladkostí)

Tučný čtvrtek – den před masopustem, kdy se lidé hodně nají a napijí

Masopustní úterý – poslední den masopustu, hlavní slavnostní den

Průvod masek – skupina lidí v kostýmech, kteří chodí po vesnici a baví lidi

Maska – převlek nebo kostým, například zvíře nebo fantaskní postava

Žertíky – vtipné a legrace plné činnosti, které dělají masky

Tradiční masky – typické masky, které se používají po mnoho let

Zabijačka – slavnostní porážka prasete a příprava různých masných pokrmů

Hodování – společné jídlo a oslavy

Koblížky – smažené sladké pečivo, podobné koblihám

Škvarková pomazánka – pomazánka z vepřových škvarků

Uzená polévka s kroupami – tradiční masová polévka s obilovinou (kroupami)

Pohřbívání basy – slavnostní konec masopustu, symbol ukončení tance a veselí

Otázky

Otázky k textu:

1. Co je masopust?
2. Co se slaví tučný čtvrtek?
3. Kdy je hlavní den masopustu?
4. Co dělají lidé během masopustních průvodů?
5. Kde je tradiční masopust zapsaný na seznam UNESCO?
6. Kdo obvykle nosil tradiční masky?
7. K masopustu patří také zabijačky a hodování. Které jídlo je typické pro masopust?
8. Co znamená „pohřbívání basy“?

2. Přečtěte a přeložte text do ukrajinštiny

Popeleční středa

Když se od pondělí týdne, kdy začínají Velikonoce, odečte čtyřicet dní, vyjde nám právě datum Popeleční středy. Na Popeleční středu se totiž svítí popel z kočiček, posvěcených minulý rok na Květnou neděli. Kněz pak v kostele věřícím udělá na čele tímto popelem křížek, takzvaný Popelec, se slovy „pamatuj, že prach jsi a v prach se obrátíš.“ Lidé si tak připomínají pomíjivost pozemského života. Popeleční

středa také bývala a pro mnohé dodnes je dnem přísného půstu. Na Popeleční středu se naposled směly jíst mastné rohlíky s kávou nebo mlékem. Oběd už ale býval postní.

Pašijový týden. Poslední týden čtyřicetidenního půstu se nazývá pašijový týden na památku Kristova utrpení. V tomto týdnu mládež chodívá s řehtačkami a hrkačkami, které svým zvukem nahrazují zvonění zvonů, jež podle víry odletěly do Říma, a proto nezvoní.

Škaredá středa. Středa před Božím hodem velikonočním. Říkalo se jí škaredá, černá nebo sazometná, protože se vymetaly komíny. Ten, kdo se v tento den škaredí a mračí, se bude mračit po všechny středy v roce.

Zelený čtvrtek. Název "zelený" vznikl zkomolením původního německého názvu Greinendonnerstag, tedy „lkavý čtvrtek“, na Grüner Donnerstag, Zelený čtvrtek. Na Zelený čtvrtek je zvykem jíst špenát či pokrmy vylepšené kopřivami. A „zelené“ tradice využívají i některé pivovary, které každoročně připravují zelené pivo. Vlastní předvečer Zeleného čtvrtku je připomínkou poslední večeře Páně. Ta se skutečně odehrála ve čtvrtek, který byl 14. nisanu, tedy v den, kdy Židé slavili pesach. V kostele zaznívají naposledy zvony „odlétající do Říma“. Pak umlknou až do Bílé soboty. Mnohde existovala pověra, že když naposledy zvoní na Zelený čtvrtek zvon, má člověk cinkat penězi, aby se ho držely. Pečou se jidáše – zvláště tvarované obřadní pečivo z kynutého těsta.

Velký pátek. Tento den se nesmí jíst maso. S Velkým pátkem je také spojená víra v magickou sílu země a zázraky, které se toho dne dějí. Podle lidových tradic se na Velký pátek otevírala země, aby na krátkou dobu odhalila ukryté poklady. Proto se v tento den nesmělo hýbat zemí, neprováděly se žádné práce na poli. Večer bylo v lesích, u zřícenin hradů a na dalších opuštěných místech vidět hledače pokladů. Obvykle se na Velký pátek také hrají divadelní představení – pašijové hry. Tento den je v křesťanství považován za den Kristova ukřižování.

Bílá sobota. Bílá sobota je posledním dnem čtyřicetidenního půstu. Před vchodem do kostela se světil oheň – této tradici se říkalo „pálení Jidáše“. Do dnešního dne se uchoval zvyk nosit do kostela svíce, které se posvěcují připálením od posvěceného velikonočního paškálu. Už večer se opět rozeznívají v kostelích zvony a přicházejí oslavy Velikonoční vigilie, což je noc ze soboty na neděli, kdy vstal Ježíš z hrobu.

Slovníček pojmů

Pašijový týden – poslední týden čtyřicetidenního půstu, připomíná Kristovo utrpení

Řehtačky a hrkačky – hudební nástroje, kterými se nahrazovalo zvonění kostelních zvonů

Škaredá středa – středa před Velikonocemi, spojená s čištěním komínů a pověrami

Zelený čtvrtek – čtvrtek před Velikonocemi, připomíná poslední večeři Páně

Jidáše – obřadní pečivo z kynutého těsta, pečené na Zelený čtvrtek

Velký pátek – den ukřižování Ježíše Krista, den půstu a zázraků

Pašijové hry – divadelní představení o Kristově utrpení

Bílá sobota – poslední den půstu, příprava na Velikonoční vigilie

Pálení Jidáše – tradice svícení ohně před kostelem na Bílou sobotu

Velikonoční vigilie – slavnostní noc z Bílé soboty na neděli, připomíná vzkříšení Krista

Otázky

Otázky k textu:

1. Co připomíná Popeleční středa?
2. Z čeho se dělá křížek na čele věřících na Popeleční středu?
3. Co znamenají slova „pamatuj, že prach jsi a v prach se obrátíš“?
4. Jaký pokrm se směl jíst naposled na Popeleční středu?
5. Co je Pašijový týden a proč se tak jmenuje?
6. Jaké hudební nástroje mládež používá místo zvonů během Pašijového týdne?
7. Proč se středa před Velikonoční nedělí nazývá Škaredá středa?
8. Co se jí tradičně na Zelený čtvrtek?
9. Co jsou **jidáše** a kdy se pečou?
10. Co se slaví večer na Bílé sobotě a co znamená Velikonoční vigilie?

3. Přečtěte a přeložte text do ukrajinštiny

VELIKONOCE

Boží hod velikonoční

Velikonoční neděle. Tradičně se peče velikonoční pečivo – beránek. Ten se dříve společně s mazancem, vejci, chlebem nebo vínem nosil do kostela, kde jej kněz posvětil. V křesťanské tradici je Velikonoční neděle největší slavností církevního roku, při níž se slaví Kristovo vzkříšení a vítězství nad smrtí. Velikonoce jsou pohyblivým svátkem, který se slaví první nedělí po prvním úplňku po 21. březnu.

V tento den se pletou tradiční pomlázky z vrbového proutí, což je doména mužů. Ženy potom chystají krásně barevná velikonoční vajíčka jako výsluhu pro koledníky. Na

Boží hod velikonoční se při mši světily tradiční velikonoční pokrmy, které hospodyně připravili. Zpravidla již na Bílou sobotu upekly tradiční velikonoční pečivo – beránka a mazanec. Dále se do košíku přidával chléb, vajíčka nebo víno. Vše se odneslo do kostela, kde pokrm farář posvětil. Hospodáři odnášeli část posvěcených pokrmů hospodářským zvířatům, na pole a louky a také kousek vhodili do studny. Nedělí definitivně končilo předvelikonoční postní období. Všichni se mohli dosyta najíst i do té doby zapovězených pokrmů, jakými bylo maso, mléčné výrobky nebo slavnostní sladké pečivo.

Pondělí velikonoční

Velikonoční pondělí je dnem uvolnění a veselí, oslavou nového života. Jedná se o svátek, který souvisí jak s křesťanskou tradicí zmrtvýchvstání Krista, tak i s pohanskými tradicemi přechodu zimy v jaro. Chlapci chodí šlehat dívky s pomlázkou (spletené pruty zdobené pentlemi, které přenášejí životadárné mízy stromů do těla člověka), aby byly po celý následující rok zdravé a veselé. Mrskání pomlázkou je českou a slovenskou raritou, kterou jinde ve světě nenajdete. Bylo také zvykem, že děvčata vázala chlapcům na pomlázku pentličky a podle barev pentliček mohli chlapci poznat, jaké city k nim dívky chovají. Červená znamenala lásku, modrá naději, žlutá odmítnutí, zelená sympatie. To je podobné jako u darovaných vajíček.

Za odměnu dostávají chlapci od děvčat malovaná vajíčka (kraslice). V některých regionech bylo zvykem, že dívky polévaly chlapce vodou, aby byli svěží, nebo v úterý chodila na oplátku s pomlázkou děvčata. Malovaná vejce připravují ženy a děvčata, a to už od Bílé soboty. Vejce jsou symbolem nového života a zrození a proto jsou na Velikonoční pondělí tím hlavním darem. Mezi obvyklé dekory vajec patří hlavně jarní květinové či zvířecí motivy. K tvorbě motivů se dříve používal hlavně vosk, sláma nebo se vejce vyškrabávala. V některých regionech chlapci šlehali děvčata hned ráno, když šla do kostela, někde zase docházelo k odvetné koledě a děvčata chodila koledovat v úterý.

(Zdroj: <https://www.kudyznudy.cz/ceska-nej/kulturni/cesky-folklorni-rok-zvyky-a-tradice>).

Slovníček pojmů

- **Boží hod velikonoční** – Velikonoční neděle, hlavní křesťanská slavnost, připomíná Kristovo vzkříšení
- **Beránek** – tradiční velikonoční pečivo
- **Mazanec** – sladký velikonoční chléb s rozinkami

- **Pomlázka** – spletené vrbové pruty s pentlemi, kterými chlapci šlehají dívky pro zdraví a veselí
- **Kraslice** – malovaná velikonoční vejce, symbol nového života
- **Velikonoční pondělí** – den veselí a oslavy nového života, chlapci šlehají dívky pomlázkou
- **Pentličky na pomlázce** – barvy signalizují city dívek (červená = láska, modrá = naděje, žlutá = odmítnutí, zelená = sympatie)

Otázky k textu:

1. Co se tradičně peče na Velikonoční neděli?
2. Jak se nazývá tradiční velikonoční pečivo ve tvaru beránka?
3. Co se dávalo spolu s beránkem do kostela k posvěcení?
4. Co se slaví v křesťanské tradici na Velikonoční neděli?
5. Kdy se slaví Velikonoce – jak se určuje datum?
6. Z čeho se pletou tradiční pomlázky?
7. Kdo připravuje barevná velikonoční vejce pro koledníky?
8. Kdy se obvykle peklo tradiční velikonoční pečivo, například beránek a mazanec?
9. Co se dělalo s posvěcenými pokrmy po návratu domů?
10. Co znamená konec předvelikonočního postního období?
11. Jak se slaví Velikonoční pondělí?
12. Jaký je význam mrskání pomlázkou?
13. Co znamenají barvy pentliček na pomlázce – červená, modrá, žlutá a zelená?
14. Co dostávají chlapci od děvčat jako odměnu?
15. Jaké jsou nejčastější motivy na malovaných velikonočních vejcích?

4. Přečtěte a přeložte text do ukrajinštiny

Pálení čarodějnic a filipojakubská noc

Od středověku se věřilo, že existují dny, kdy mají zlé síly větší moc než jindy. To platilo například o filipojakubské noci z 30. dubna na 1. května, kdy se na obranu proti čarodějnicím na vyvýšených místech pálily ohně. Postupem času se ujala tradice „pálení čarodějnic“, která se dodržuje dodnes. Filipojakubská noc je opředena řadou rituálů a symboliky už od pohanských dob. Její kořeny sahají do keltského svátku Beltain, který se slaví mezi jarní rovnodenností a letním slunovratem.

1. máj – lásky čas

První květen je tradiční svátek lásky a práce. Podle zvyků musí dívky dostat políbení pod rozkvetlou třešní, aby zůstaly krásné a zdravé.

V Praze chodí milenci na vrch Petřín, kde pokládají květinu k pomníku Karla Hynka Máchy (1810–1836), slavného českého romantického básníka. Napsal báseň Máj, která vypráví o tragické lásce dvou mladých lidí. Tato báseň je součástí české klasické literatury.

Dalším zvykem jsou **máje (májky)**. Jsou to silné, rovné a vysoké stromy, které muži staví na návsi nebo na náměstí. Často se používají smrky, borovice, jedle nebo břízy. Někdy se kombinuje kmen z jednoho stromu a vršek z jiného. Důležité je, aby májka byla zelená – symbol života a vitality. Kmen má být hladký a rovný, vršek je zdoben barevnými stuhami. Nejdůležitější je červená stuha, která symbolizuje krev a život. Májka někdy stojí po celé léto, jindy jen do druhého dne, kdy je slavnostně pokácena.

Otázky k textu:

Otázky

1. Kdy se slaví filipojakubská noc a co se v tento den dělalo proti čarodějnicím?
2. Jaký pohanský svátek je považován za předchůdce filipojakubské noci?
3. Co se podle tradice musí stát dívkám 1. května pod rozkvetlou třešní?
4. Kde v Praze chodí milenci pokládat květinu a komu je věnovaná?
5. Co symbolizuje zelená barva a červená stuha na májce?

5. Přečtěte a přeložte text do ukrajinštiny

Letnice a Jízdy králů

Letnice připomínají dnes již zapomenuté lidové obyčeje – otvírání studánek a působivou obchůzku královniček. Čtyřicátý den po Velikonocích křesťané slaví Nanebevstoupení, která připomíná Ježíšův výstup ze země do nebe, padesátý den patří letnicím neboli Svatodušním svátkům.

Jízda králů – nehmotné kulturní dědictví UNESCO

Letnice provázely také královské slavnosti včetně Jízdy králů, zapsané na seznam Mistrovských děl ústního a nehmotného dědictví lidstva UNESCO. Slavnosti svobodných mužů spojené s voděním, honěním či stínáním krále se dřív odehrávaly na mnoha místech, dnes se zvyk udržuje už jen na Slovácku a na Hané. Minimálně dvousetletou tradici má ta nejznámější z nich, Jízda králů z Vlčnova, spojená s lidovým jarmarkem a s možností prohlídky muzea a starých domů. Mezi další známé jízdy králů patří slovácká a hanácká Jízda králů.

V čele skupiny jedou vyvolávači – lidé, kteří předvádějí průvod a volají verše. Za nimi jsou pobočníci s šavlemi, kteří vedou krále. Král je malý chlapec, který ještě nedosáhl dospělosti. V ústech drží růži. Další vyvolávači a jezdci následují za nimi.

Král a jeho pobočníci mají ženské slavnostní oblečení. Ostatní jezdí v mužském slavnostním oblečení. Všichni jezdci sedí na ozdobených koních a projíždějí vesnicí. Zastavují se u domů a recitují krátké verše – mohou být chvály nebo žerty. Za svůj výkon dostávají peníze, které jim lidé dávají do pokladničky nebo do vysokých bot.

Nejznámější je Jízda králů ve Vlčnově, která má více než 200 let tradice a je spojena s lidovým jarmarkem. Každý rok hledají místní chlapci krále. Kandidát musí být ve věku 10–12 let. Královskou družinu tvoří 12 chlapců, a při všech aktivitách je doprovází 12 dívek. Dívky pomáhají při iniciačním obřadu, kdy starosta vítá osmnáctileté chlapce do dospělosti. (ZDROJ: <https://www.kudyznudy.cz/ceska-nej/unesco/jizda-kralu>)

Slovníček pojmů

Letnice – П’ятидесятниця / Зелені свята

lidové obyčej – народні звичаї

studánka – джерело / криниця

královnička – дівчинка-королева (обрядова роль)

čtyřicátý den po Velikonocích – сороковий день після Великодня

Nanebevstoupení – Вознесіння

padesátý den – п’ятдесятий день

Svatodušní svátky – Трійця / Свято Св. Духа

Jízda králů – Кінні ігри королів / Кінна хода королів

UNESCO – ЮНЕСКО

slavnosti – святкування

vodění / honění / stínání krále – водіння / гоніння / обезголовлення короля

vesnice – село

jarmark – ярмарок

vyvolávač – закличник

pobočník – супутник / помічник

malý chlapec – маленький хлопчик

nedosáhl dospělosti – ще не досяг повноліття

držet růži v ústech – тримати троянду в роті

slavnostní oblečení – святковий одяг

ozdobený kůň – прикрашений кінь

recitovat verše – декламувати вірші

pokladnička – скарбничка

královská družina – королівська свита

iniciační obřad – обряд посвячення
dospělost – повноліття
Pálení čarodějnic – спалення відьом
filipojakubská noc – філіпоякубська ніч
vuvýšené místo – піднесене місце
pohanské doby – язичницькі часи
keltský svátek – кельтське свято
Beltain – Белтейн
jarní rovnodennost – весняне рівнодення
letní slunovrat – літнє сонцестояння
svátek lásky a práce – свято кохання і праці
políbení – поцілунок
rozkvetlá třešeň – цвіте вишня
Petrín – Петршин
pomník – пам'ятник
romantický básník – романтичний поет
báseň – поема / вірш
tragická láska – трагічне кохання
klasická literatura – класична література
máj / májky – май / майка (традиційний стовп)
rovný / vysoký strom – пряме / високе дерево
smrk – ялина
borovice – сосна
jedle – ялиця
bříza – береза
kmen – стовбур
vršek – верхівка
symbol života a vitality – символ життя та сили
barevné stuhy – кольорові стрічки
červená stuha – червона стрічка
rokácena – зрубана / спиляна

Otázky k textu:

Otázky

1. Co připomínají letnice a kdy se slaví padesátý den po Velikonocích?
2. Jaký křesťanský svátek se slaví čtyřicátý den po Velikonocích?
3. Co je Jízda králů a kde se tento zvyk dnes nejvíce udržuje?
4. Jak dlouhou tradici má Jízda králů z Vlčnova a s čím je spojena?
5. Jaké další regiony mají známé jízdy králů kromě Vlčnova?

6. Přečtěte a přeložte text do ukrajinštiny

Dožínky a dočesná

Podobně jako vinařské obce chystají koncem léta vinobraní a v chmelařských oblastech mají dočesné, jinde se slaví dožínky.

Slavnostní zakončení žní a oslavy sklizně bývají symbolickým poděkováním za štědré dary poskytnuté přírodou a také skvělou příležitostí k zábavě. S kosením obilí se začínalo podle jeho dozrání, někde od svátku sv. Markéty (13. července), jinde až v srpnu. Známý je dožínkový věnec nebo poslední uvázaný snop obilí. Konají se průvody selské jízdy, tančení zábavy, zabijačky a posvícení. Na hostině nesměly chybět vdolky, buchty, koláče, dvojctihodné koláče, maso, dožínkové pivo a kořalka.

Dočesná, tedy slavnost konce sklizně chmele se nejvíce oslavují v žateckém a rakovnickém regionu. Tradičně se koná první týden v září. Vznikla původně jako oslava dočesání posledního chmelového štoku a v průběhu let doznávala mnoha proměn. Klíčovým znakem takovéto události je dočesný věnec, který je uvitý z chmele a obilí, zdobený květinami. Jednou z podob události je i dovezení takového věnce do chmelnice v slavnostním průvodu na ověnceném voze.

Věnec býval zavěšený ve stodole i součástí svátečního stolu na Štědrý den, jako projev vděčnosti za jídlo a aby se v domě držela hojnost a plodnost. Pak se roztrhal, sláma se dala dobytku a zrní z klasů se uchovalo do jara, kdy se přidalo pro požehnání úrody do nového osiva. Jinde se zrní z věnce přidávalo do vánočního pečiva nebo dalo slepicím pro dobrá vejčička po celý rok.

Vinobraní

Na podzim mají obilnáři dožínky, oslavu toho, že už je všechno obilí v pořádku pod střechou, chmelaři slaví obrání posledních šištiček chmele jako dočesnou a vinohradníci s vinaři slaví vinobraní. Oslavy vinobraní probíhají od konce srpna až do poloviny listopadu. Slaví se začátek a konec vrcholných prací ve vinohradu, což je začátek nebo konec sklizně hroznů. Probíhají lidové veselice se zpěvy a krojovanými průvody. Nechybí samozřejmě košty vín, jarmarky a posvícení.

Posledním lidovým zvykem je zarážání hory. Je znamením, že do vinohradu až do vinobraní nesmí vstoupit nikdo, kromě samotného vinaře, a to z prostého důvodu – ochrany dozrávajících hroznů. V každé obci má zarážení hory různé folklórní podoby a každoročně láká nespočet turistů.

Slovníček pojmů

chmel – хміль

chmelnice – хмільник

chmelový stvol – стебло хмелю
dočesný věnec – вінок із хмелю та зерна
zdobený květinami – прикрашений квітами
slavnostní průvod – святкова процесія
ověčnený vůz – прикрашена колісниця / віз
stodola – стодола
sváteční stůl – святковий стіл
hojnost a plodnost – щедрість та родючість
sláma – солома
zrní z klasů – зерно з колоса
nové osivo – нове насіння
vánoční pečivo – різдвяна випічка
slepičky / dobrá vejčička – кури / хороші яйця
Dožínky – обжинки
dočesná – дочесна / свято збору хмелю
vinařská obec – виноробне село
vinobraní – збір винограду / винобрання
chmelařská oblast – хмелярський регіон
oslava sklizně – святкування збору урожаю
symbolické poděkování – символічна подяка
štědré dary přírody – щедрі дари природи
kosení obilí – жнивування
svátek sv. Markéty – свято святої Маргарити
srpen – серпень
dožínkový věnec – обжинковий вінок
poslední snop obilí – останній сноп зерна
průvody selské jízdy – процесії селянських колісниць
tančení a zábavu – танці та розваги
zabíjačka – свято забою свині / забій тварин
posvícení – посвячення / свято села
vdolky – булочки / пряники
buchty – булки
koláče – пироги / коржі
dvojitěhodné koláče – святкові подвійні пироги
maso – м'ясо
dožínkové pivo – обжинкове пиво
kořalka – міцний алкоголь / горілка
obilnář – зерновиробник
chmelař – хмеляр
vínogradník / vinař – виноградар / винороб
vrcholné práce ve vinnogradu – основні роботи у винограднику
lidová veselice – народне гуляння
krojovaný průvod – процесія у національному одязі
košty vín – дегустація вин
jarmark – ярмарок

zarážení hory – «закриття гори» / обряд заборони входу до виноградника
dozrávající hrozny – дозрівання винограду
folklórní podoba – фольклорна форма / вид

Otázky k textu:

Otázky

1. Co jsou dožínky a co slaví?
2. Kdy začíná sklizeň obilí v různých regionech?
3. Co je dožínkový věnec a jak se používá?
4. Co se děje s věncem po slavnosti?
5. Kde se nejvíce slaví dočesná?
6. Co je hlavním znakem dočesné?
7. Co slaví vinaři a vinohradníci na podzim?
8. Co znamená zvyk zarážení hory?
9. Jaké lidové aktivity a zábavy probíhají během vinobraní?
10. Jaký je rozdíl mezi dožínkami, dočesnou a vinobraním?

7. Přečtěte a přeložte text do ukrajinštiny

Svatováclavské slavnosti – 28. září

Svatováclavské slavnosti mají různý ráz, od mší a poutí přes společné vyjíždky historických automobilů, až po rozverně slavnosti pro dospělé i pro děti. Konají se také jarmarky s regionálními produkty. Každý rok v Den české státnosti opouštějí ostatky svatého Václava katedrálu sv. Víta a spolu s tisíci poutníků se vydávají na cestu do staroboleslavské baziliky.

Dušičky – 1. až 2. listopad

Od roku 998 se svátky zesnulých připomínají 1. a 2. listopadu. V některých obcích se v tento den peklo zvláštní pečivo nazývané „dušičky“, určené pro žebráky a pocestné. Dnes se na památku zemřelých kladou na hroby květiny, věnce a zapálené svíčky.

Dušičky mají kořeny v prastarých keltských rituálech. Začátkem listopadu oslavovali Keltové nový rok a zároveň věřili, že se tento den setkávají mrtví s živými. Oblékali masky pro obřadní tance a průvody, zapalovali obřadní ohně, které měly ukázat cestu bloudícím duším. Věřili, že duše mohly konat dobré skutky i se mstít za minulá příkoří.

Otázky

Otázky k textu:

1. Kdy se konají Svatováclavské slavnosti a co všechno zahrnují?
2. Co se děje s ostatky svatého Václava během Svatováclavských slavností?
3. Kdy se slaví Dušičky a jaké tradice se s nimi pojí?
4. Co znamenaly „dušičky“ v minulosti a pro koho byly určeny?
5. Jaké keltské tradice jsou spojeny s Dušičkami?

8. *Přečtěte a přeložte text do ukrajinštiny*

Advent

Adventní doba (období čtyř neděl před vánočními svátky) je dobou postní a je spojena s přípravami na Vánoce. Název tohoto období pochází z latinského *adventus* a znamená „příchod“ – tedy narození Ježíše Krista.

Barborky – 4. prosinec

Svátek svaté Barbory je spojen se zvykem řezání Barborčiných větviček neboli barborek. Podle lidové tradice bylo třeba s prvním slunečním paprskem uříznout větvíčku z třešně staré nejméně deset let a odnést ji do domu, kde žila neprovdaná dívka. Pokud větvíčka o Štědrém dnu rozkvetla, znamenalo to, že si dívka v nadcházejícím roce najde ženicha. I dnes jsou barborky typickou předvánoční výzdobou domovů. V Čechách děti o svatobarborské noci dávají do oken punčochu, do níž jim Barbora naděluje drobné pamlsky, ale také uhlí, kameny nebo brambory, pokud děti v právě končícím roce zlobily.

Mikuláš – 6. prosinec

V předvečer tohoto svátku sestupuje sv. Mikuláš společně s andělem z nebe na zem, do průvodu se k nim připojuje ještě čert. Společně obcházejí děti – hodné chválí, zlobivé pak kárají a nabádají k lepšímu chování. Děti musí mikulášskému průvodu zazpívat písničku nebo přednést básničku (dříve se modlily a zpívaly koledy).

Za odměnu jim anděl naděluje sladkosti nebo hračky, zlobivým pak čert dává uhlí nebo brambory. U koho se průvod Mikuláše, anděla a čerta nezastaví, může si dát na okno, pod polštář nebo na kliku punčošku pro noční dárky od Mikuláše.

Slovníček pojmů

různý ráz – різний характер / різноманітний формат
mše – меса
pout' – паломництво
společné vyjížd'ky historických automobilů – спільні поїздки історичними автомобілями
rozverně slavnosti – веселкові / розважальні святкування
pro dospělé i pro děti – для дорослих і дітей
jarmarky s regionálními produkty – ярмарки з місцевими продуктами
Den české státnosti – День чеської державності
ostatky svatého Václava – реліквії святого Вацлава
katedrála sv. Víta – собор святого Віта
bazilika v Staré Boleslavi – базиліка у Старій Болеславі
poutník / tisíce poutníků – паломник / тисячі паломників
Dušičky – День поминання померлих
svátky zesnulých – свята померлих
pečivo nazývané „dušičky“ – випічка «дусічки»
určené pro žebráky a pocestné – призначене для жебраків і подорожніх
květiny, věnce a zapálené svíčky – квіти, вінки та запалені свічки
kořeny v keltských rituálech – корені в кельтських ритуалах
setkání mrtvých s živými – зустріч мертвих із живими
masky pro obřadní tance a průvody – маски для обрядових танців та процесій
obřadní ohně – обрядові вогні
bloudící duše – блукаючі душі
konat dobré skutky – чинити добрі вчинки
mstít se za minulá příkoří – мстити за минулі кривди
Advent – Адвент / передріздвяний період
dobou postní – час посту
přípravu na Vánoce – підготовка до Різдва
adventus – прибуття / прихід
narození Ježíše Krista – народження Ісуса Христа
Barborky – **4. prosinec** – Барборки – 4 грудня
svátek svatě Barbory – свято святої Барбари
řezání větvíček – зрізання гілочок
barborky – гілочки Барборки
první sluneční paprsek – перший промінь сонця
třešeň stará nejméně deset let – вишня віком не менше десяти років
neprovdaná dívka – незаміжня дівчина
rozkvést o Štědrém dnu – розквітнути на Святвечір
typická předvánoční výzdoba – типове передріздвяне прикрашання
punčocha – панчоха
drobný pamlsek – дрібний смаколик / солодкість
uhlí, kameny nebo brambory – вугілля, каміння або картопля
pokud děti zlobily – якщо діти бешкетували
Mikuláš – **6. prosinec** – Миколай – 6 грудня
předvečer svátku – переддень свята
sestupuje z nebe na zem – сходить з неба на землю
anděl – ангел
průvod – процесія / хода
hodné děti – слухняні діти

zlobivé děti – неслухняні діти
zpívat písničku / přednést básničku – співати пісеньку / декламувати вірш
modlit se a zpívat koledy – молитися та співати колядки
odměna – нагорода
sladkosti – солодощі

Otázky k textu:

Otázky

1. Co znamená slovo „Advent“ a proč se toto období tak jmenuje?
2. Kolik neděl trvá adventní doba a co se v ní připravuje?
3. Kdy se slaví svátek svaté Barbory a jaký zvyk je s ním spojen?
4. Co symbolizuje rozkvetlá Barborkina větvička pro dívku?
5. Jaké předměty mohou děti najít v punčoše od Barbory?
6. Kdy se slaví svátek Mikuláše a kdo se účastní mikulášského průvodu?
7. Jaké odměny dostávají hodné a zlobivé děti během mikulášského průvodu?

9. Přečtěte a přeložte text do ukrajinštiny

Vánoce – 24. prosinec

Hlavním vánočním svátkem je v Česku Štědrý den. V českých domácnostech se v tento den setkáte s pohádkami, se jmelím a samozřejmě i s nazdobeným vánočním stromečkem. Ke Štědrému dni se pojí také mnoho tradic – celodenní půst (kdo jej dodrží, uvidí večer zlaté prasátko), lití olova (věštění budoucnosti podle tvaru odlitého kusu) nebo házení střevícem (dopadne-li špičkou ke dveřím, dívka se do roka provdá). K obědu se jedí bezmasá jídla – hrách, kroupy nebo nákyp z hub.

Když vyjde první hvězda, rodiny zasedají ke štědrovečerní večeři. Jako sváteční pokrm se podává rybí polévka a smažený kapr s bramborovým salátem. Sladkou tečkou je tradiční vánoční cukroví. Po večeři se rodina sejde u vánočního stromečku, pod který naděluje dárky Ježíšek.

25. prosince se oslavuje 1. svátek vánoční – Boží hod. Rodiny se scházejí u společného oběda – nejčastěji se jí pečená kachna nebo husa, knedlíky a zelí. Naši předkové v tento den nemetli světnice ani zápraží, dokonce se nesměly ani stlát postele! Přísně zakázáno bylo prát a věšet prádlo, protože by to mohlo znamenat neštěstí do domu.

26. prosince se oslavuje 2. svátek vánoční – svatý Štěpán. V tento den chodili koledníci po domech koledovat – zpívat a práť zdraví i úspěch v hospodaření. Za koledu obdrželi ovoce, peníz nebo pozvání k posezení v domě. Jelikož je svatý Štěpán

patronem koní, bývalo zvykem dodržovat tradice a rituály spojené právě s těmito krásnými a pro hospodářství tak důležitými zvířaty. Na mnoha místech se dodnes slavnostně žehná koním a ovsu, kterým se koně krmí. Jinde zase koně kropí svčcenou vodou, aby je v následujícím roce ochránila před zraněním a nemocí.

Slovníček pojmů

Hlavní vánoční svátek – головне різдвяне свято

Štědrý den – Щедрий день / Святвечір

české domácnosti – чеські домівки

rohádky – казки

jmelí – омела

nazdobený vánoční stromeček – прикрашена різдвяна ялинка

celodenní půst – денний піст

zlaté prasátko – золоте поросятко (традиційний символ)

lití olova – ливка свинцю (ворожіння на майбутнє за формою)

házení střevisem – кидання черевика (передбачення заміжжя)

bezmasá jídla – пісна їжа

hrách – горох

kroupy – крупа / перловка

nákuř z hub – запіканка з грибів

Štědrovečerní večeře – Святвечірня вечеря

první hvězda – перша зірка

rybí polévka – рибний суп

smažený kapr – смажений короп

bramborový salát – картопляний салат

vánoční cukroví – різдвяне печиво / солодощі

Ježíšek – Ісусик (той, хто роздає подарунки)

1. svátek vánoční – Boží hod (25. prosinec) – 1-й день Різдва – Божий день

pečená kachna – печена качка

husa – гуска

knedlíky – кнедлики

zelí – капуста

netmít světnice ani zápraží – не замітати кімнати та ганок

nesmět stlát postele – не застеляти ліжка

prát a věšet prádlo – прати та вішати білизну

znamenat neštěstí – означати нещастя

2. svátek vánoční – svatý Štěpán (26. prosinec) – 2-й день Різдва – святий Степан

koledníci – колядники

koledovat – колядувати

přát zdraví a úspěch v hospodaření – бажати здоров'я та успіхів у господарстві

za koledu obdržet ovoce, peníz nebo pozvání k posezení – за коляду отримати фрукти, гроші або запрошення посидіти

patron koní – покровитель коней

dodržovat tradice a rituály – дотримуватися традицій та обрядів

žehnat koním a ovsu – благословляти коней та овес

kropit svčcenou vodou – окроплювати святою водою

ochránit před zraněním a nemocí – захищати від травм та хвороб

Otázky k textu:

Otázky

1. Kdy se slaví Štědrý den?
2. Co symbolizuje jmelí na Vánoce?
3. Co se podává ke štědrovečerní večeři?
4. Co je celodenní půst a jaký má význam?
5. Jak se věštilo budoucnost litím olova?
6. Co znamená házení střevícem?
7. Kdy se slaví 1. svátek vánoční a co se jí?
8. Kdy je 2. svátek vánoční a kdo je jeho patronem?
9. Co dělají koledníci o svátku svatého Štěpána?
10. Jaká pravidla a zákazy se dodržovala o Vánocích, aby nepřišlo neštěstí?

10. Přečtěte a přeložte text do ukrajinštiny

Nový rok – 1. leden

Nejznámější motto pro tento den zní: „Jak na Nový rok, tak po celý rok“. Tradičně se na Nový rok podává čočka nebo hrách, které mají zajistit rozmnožení peněz. Nevaří se drůbež, aby neuletělo štěstí. První leden je také státním svátkem – Dnem obnovy samostatného českého státu.

Na vesnici panoval zvyk 1. 1. chodit na koledu – a nejednalo se přitom o dětskou kratochvíli. Pro výslužku, drobný obnos a panáka alkoholu si přišli například kněží, obecní sloužící nebo kominíci. Hospodyně rozhazovaly po světlici hrách, aby v novém roce nikdo nezbloudil.

Tři králové – 6. leden

Zakončení vánočních svátků probíhá 6. ledna, kdy se připomíná příchod mudrců od východu – Tří králů, v českých zemích nazývaných Kašpar, Melichar a Baltazar – do Betléma. Tři králové chodí po domech a na dveře píší svčcenou křídou písmena K+M+B – jedná se ovšem o zkratku latinského „Christus mansionem benedicat“ – Kristus žehnej tomuto domu.

Období Tří králů bylo na lidové zvyky a tradice opravdu bohaté. Slavilo se už 5. ledna a předvečer se nazýval **Svátek světél** nebo **Svatvečer svíček**. Na venkově se v tento

čas věštila budoucnost. Pevné zdraví měla zaručit tříkrálová koupel. Nešlo však o žádné pohodlí ve vaně nebo neckách – bylo třeba ponořit se do řeky nebo potoka. Na Tři krále se pekla zvláštní kynutá buchta – kruh (symbolizující královskou korunu) z mazancového těsta.

Hromnice – 2. února

Hromnice jsou podle prastaré víry den, kdy zima ztrácí na síle a jaro je zase o kousek blíž – v tom jsou zajedno křesťanské i keltské kalendáře. Pokud jste ještě neuklidili vánoční stromečky a betlémy, máte nejvyšší čas, na Hromnice totiž definitivně končí doba Vánoc.

Od 10. století byly v kostele svěceny svíčky – hromničky, které si lidé nosili domů na ochranu. Církev doporučovala zapalovat hromničky při bouřce a jako ochrana proti ďáblovi. Někde se na Hromnice nesmělo šít, aby jehla nepřitáhla blesk a vyjadřovat se vulgárně. Lidé věřili, že hromničky uchrání také před zlou nemocí.

Zdroj: <https://www.kudyznudy.cz/ceska-nej/kulturni/cesky-folklorni-rok-zvyky-a-tradice>

Slovníček pojmů

motto – девіз

„Jak na Nový rok, tak po celý rok“ – «Як Новий рік зустрінеш, так весь рік проведеш»

čočka – сочевиця

hrách – горох

rozmnožení peněz – примноження грошей

nevařit drůbež – не готувати птицю

státní svátek – державне свято

Den obnovy samostatného českého státu – День відновлення незалежної чеської держави

chodit na koledu – ходити колядувати

výslužka – подарунок за коляду / винагорода

drobný obnos – невелика сума грошей

panák alkoholu – чарка алкоголю

kněží – священники

obecní sloužící – сільські службовці

kominíci – коминіри / димарі

rozhazovat hrách – розкидати горох

nikdo nezbloudil – ніхто не заблукав

Tři králové – 6. leden – Три царі – 6 січня

mudrci od východu – мудреці зі сходу

Betlém – Вифлеєм

svěcená křída – освячена крейда

„Christus mansionem benedicat“ – «Христос благослови цей дім»
Svátek světel / Svatvečer svíček – Свято світла / Святвечір свічок
věštit budoucnost – ворожити на майбутнє
tříkrálová koupel – купіль Трьох царів
ponořit se do řeky / potoka – зануритися у ріку / потік
kynutá buchta – дріжджовий пиріг
kruh – круг (символ корони)
mazančové těsto – тісто для мазанця
Hromnice – 2. února – Громниці – 2 лютого
prastaré víry – прадавні вірування
zima ztrácí na síle – зима втрачає силу
jaro je blíž – весна ближче
definitivně končí doba Vánoce – різдвяний період остаточно закінчується
svíčky – свічки
hromničky – громнички (освячені свічки)
ochrana – захист
bouřka – гроза
ochrana proti ďáblu – захист від диявола
nesmět šít – не можна шити
jehla přitáhla blesk – голка могла притягнути блискавку
vulgárně se vyjadřovat – висловлюватися грубо
uchránit před nemocí – захистити від хвороби

Otázky

Otázky k textu:

1. Co symbolizuje jídlo z čočky nebo hrachu podávané na Nový rok?
2. Proč se na Nový rok nevařila drůbež?
3. Kdo chodil na koledu 1. ledna na vesnici?
4. Kdo jsou Tři králové a co připomínají?
5. Co znamená zkratka K+M+B, kterou Tři králové píší na dveře?
 6. Jaké tradice probíhaly na Svatvečer svíček, předvečer Tří králů?
 7. Co je tříkrálová koupel a co měla zajistit?
 8. Jaká je symbolika kruhu z mazančového těsta?
 9. Co slaví Hromnice a proč je tento den významný?
 10. K čemu sloužily hromničky a jaké byly zákazy spojené s Hromnicemi?

ČETBA Z TISKU

Na Mariánském náměstí se opět rozhořelo Betlémské světlo

Po roce na pražský magistrát znovu doputovalo Betlémské světlo, které od skautů převzal primátor hl. m. Prahy Bohuslav Svoboda a náměstek primátora hl. m. Prahy Michal Hroza. Pražané i návštěvníci metropole tedy opět mají příležitost přijít si před budovu Nové radnice na Mariánské náměstí v Praze 1 pro plamínek Betlémského světla. K dispozici zde bude až do pondělí 22. prosince 2025 denně od 8.00 do 17.00 hodin.

Betlémské světlo jako již tradičně přivezli před Novou radnici skautky a skauti a předali jej do rukou primátora hl. m. Prahy Bohuslava Svobody a také náměstka primátora hl. m. Prahy Michala Hrozy. Lidé si budou moci přijít zapálit svíčku či lucerničku před Novou radnici denně od 8.00 do 17.00 hodin, a to až do pondělí 22. prosince.

„Betlémské světlo je každoročně tichým, ale silným symbolem naděje, solidarity a lidské blízkosti. Jsem rád, že i letos může Praha nabídnout místo, kde si lidé mohou v předvánočním shonu na chvíli připomenout hodnoty pokoje, pomoci a vzájemného respektu, které jsou pro naše město i společnost zásadní,“ uvádí primátor hl. m. Prahy Bohuslav Svoboda.

„Betlémské světlo symbolizuje naději. A právě v čase, kdy v Evropě zuří největší válečný konflikt od druhé světové války, je důležité si tu naději uchovat,“ dodává náměstek primátora hl. m. Prahy pro oblast infrastruktury Michal Hroza.

Betlémské světlo symbolizuje vánoční poselství narození Ježíše Krista, pokoje, míru, přátelství, dobré vůle a pomoci, rozvážejí skauti a skautky po celé republice. Mezi místa, kam plamínek z Betléma přivážejí, každoročně patří právě i Nová radnice na Mariánském náměstí. Tradice Betlémského světla vznikla v roce 1989 v Rakousku jako symbol pomoci znevýhodněným dětem, od roku 2007 je Betlémské světlo předáváno i před sídlem Magistrátu hl. m. Prahy. (ZDROJ: <https://praha.eu/w/namarianskem-namesti-se-opet-rozhorelo-betlemske-svetlo>).

Slovníček pojmů

rozhořelo se – спалахнуло, загорілось
Betlémské světlo – Вифлеємське світло
doputovat – дістатися, прибути
skauti / skautky – скаути / скаутки
převzít – прийняти, отримати
primátor hl. m. Prahy – мер міста Прага
náměstek primátora – заступник мера
metropole – столиця, велике місто

příležitost přijít si pro plamínek – можливість прийти за вогником
Nová radnice – Нова ратуша
k dispozici – до послуг, у наявності
denně od 8.00 do 17.00 – щодня з 8.00 до 17.00
symbol naděje, solidarity a lidské blízkosti – символ надії, солідарності та людської близькості
v předvánočním shonu – у передріздвяному метушливому часі
hodnoty pokoje, pomoci a vzájemného respektu – цінності миру, допомоги та взаємної поваги
válečný konflikt – воєнний конфлікт
uchovat naději – зберегти надію
vánoční poselství narození Ježíše Krista – різдвяне послання народження Ісуса Христа
pokoje, míru, přátelství, dobré vůle a pomoci – миру, злагоди, дружби, доброї волі та допомоги
rozházet po republice – розвозити по країні
plamínek – маленький вогник
Betlém – Вифлеєм
tradice – традиція
znevýhodněné děti – малозабезпечені або обділені діти

ZÁVĚREČNÝ TEST

Test – Český folklorní rok: zvyky a tradice

1. Co znamená slovo „masopust“?
 - a) Pust maso
 - b) Maso pust’
 - c) Maso a pivo
 - d) Maso a sladkosti
2. Kdy se koná masopust?
 - a) Mezi Vánoce a Novým rokem
 - b) Mezi Třemi králi a Popeleční středou
 - c) Mezi Velikonocemi a Letnicemi
 - d) Na jaře po vinobraní
3. Jaký je nejdůležitější den masopustu?
 - a) Masopustní pondělí
 - b) Masopustní úterý
 - c) Masopustní středa
 - d) Masopustní čtvrtek
4. Co symbolizuje „pohřbívání basy“ na konci masopustu?
 - a) Začátek plesů
 - b) Konec tance a veselí

- c) Oslavu jara
 - d) Konec zabijačky
5. Který zvyk se koná na Popeleční středu?
 - a) Koledování
 - b) Svěcení popela a křížek na čele
 - c) Pečení beránka
 - d) Šlehání pomlázkou
 6. Co připomíná Popelec?
 - a) Příchod jara
 - b) Pomíjivost pozemského života
 - c) Konec masopustu
 - d) Začátek vinobraní
 7. Jak se nazývá poslední týden čtyřicetidenního půstu?
 - a) Masopustní týden
 - b) Pašijový týden
 - c) Letniční týden
 - d) Hromniční týden
 8. Co dělají mládežníci s řehtačkami a hrkačkami v pašijovém týdnu?
 - a) Nahrazují zvonění kostelních zvonů
 - b) Koledování po domech
 - c) Tancují na návsi
 - d) Nosí zelené větvičky
 9. Jak se nazývá středa před Božím hodem velikonočním?
 - a) Šťastná středa
 - b) Škaredá středa
 - c) Zelená středa
 - d) Bílá středa
 10. Co se jedlo na Zelený čtvrtek?
 - a) Maso a sladkosti
 - b) Špenát a pokrmy s kopřivami
 - c) Smažené koblížky
 - d) Beránka a mazance
 11. Co se nesmí jíst na Velký pátek?
 - a) Ovoce
 - b) Maso
 - c) Chléb
 - d) Zelenina
 12. Co symbolizuje Bílá sobota?
 - a) Poslední den čtyřicetidenního půstu
 - b) Začátek masopustu
 - c) Příchod Tří králů
 - d) Vinobraní
 13. Co se tradičně peklo na Velikonoční neděli?
 - a) Vdolky a buchty
 - b) Smažený kapr

- c) Velikonoční beránek
 - d) Štrůdl
14. Co se plelo z vrbového proutí na Velikonoční pondělí?
- a) Koruny
 - b) Pomlázky
 - c) Věnce
 - d) Ozdoby
15. Kdo nosí na Velikonoční pondělí malovaná vajíčka (kraslice)?
- a) Chlapci
 - b) Dívky
 - c) Kněží
 - d) Hospodáři
16. Co symbolizuje pomlázka?
- a) Sílu zvířat
 - b) Životadárné mízy stromů
 - c) Konec půstu
 - d) Hromničky
17. Které barvy pentliček na pomlázce znamenají lásku?
- a) Modrá
 - b) Červená
 - c) Zelená
 - d) Žlutá
18. Co připomínají Letnice?
- a) Konec masopustu
 - b) Nanebevstoupení Ježíše
 - c) Světlý den Tří králů
 - d) Zarážení hory
19. Co je Jízda králů?
- a) Slavnostní průvod s koledníky
 - b) Lidová slavnost s králem na koni
 - c) Zvyk pečení beránka
 - d) Masopustní průvod masek
20. Kde se nejznámější Jízda králů pořádá?
- a) Hlinecko
 - b) Vlčnov
 - c) Praha
 - d) Žatec
21. Kolik chlapců tvoří královskou družinu ve Vlčnově?
- a) 10
 - b) 12
 - c) 15
 - d) 20
22. Co slaví vinaři a vinohradníci na podzim?
- a) Masopust
 - b) Vinobraní

- c) Velikonoce
 - d) Letnice
23. Kdy se tradičně koná dočesná v žateckém a rakovnickém regionu?
- a) V květnu
 - b) První týden v září
 - c) V prosinci
 - d) V červnu
24. Co je hlavním znakem dočesné?
- a) Vinobraní
 - b) Dočesný věnec z chmele a obilí
 - c) Pečení beránka
 - d) Zelené pivo
25. Co znamená zarážení hory?
- a) Ochranu sklizně a hroznů před vstupem cizích osob
 - b) Oslavu Tří králů
 - c) Přivítání jara
 - d) Konec masopustu
26. Co znamená latinské slovo „adventus“?
- a) Oslava sklizně
 - b) Příchod (narodiny Ježíše Krista)
 - c) Začátek jara
 - d) Masopustní průvod
27. Co se dělá na svátek sv. Barbory?
- a) Řezání Barborky
 - b) Pečení beránka
 - c) Koledování
 - d) Zarážení hory
28. Kdy se slaví svátek sv. Mikuláše?
- a) 4. prosince
 - b) 5. prosince
 - c) 6. prosince
 - d) 24. prosince
29. Kdo chodí s Mikulášem po domech?
- a) Tři králové
 - b) Anděl a čert
 - c) Král a pobočníci
 - d) Pomlázkaři
30. Co děti dostávají od Mikuláše, pokud byly hodné?
- a) Uhlí
 - b) Brambory
 - c) Sladkosti a hračky
 - d) Košík vajec
31. Co se slaví 24. prosince?
- a) Nový rok
 - b) Štědrý den

- c) Tři krále
 - d) Hromnice
32. Co se jí ke štědrovečerní večeři?
- a) Kapr s bramborovým salátem
 - b) Maso a škvarky
 - c) Vejce a beránek
 - d) Chléb a víno
33. Kdo naděluje dárky pod vánoční stromek?
- a) Mikuláš
 - b) Ježíšek
 - c) Santa Claus
 - d) Tři králové
34. Co se slaví 25. prosince?
- a) 1. svátek vánoční – Boží hod
 - b) 2. svátek vánoční – Štěpán
 - c) Štědrý den
 - d) Nový rok
35. Co se nesmí dělat 25. prosince podle tradice?
- a) Jíst maso
 - b) Mýt nádobí
 - c) Prát a věšet prádlo
 - d) Pít víno
36. Co se slaví 26. prosince?
- a) Nový rok
 - b) Štěpán – 2. svátek vánoční
 - c) Mikuláš
 - d) Tři králové
37. Jaký je zvyk spojený se svatým Štěpánem?
- a) Koledování po domech
 - b) Pečení beránka
 - c) Řezání barborek
 - d) Šlehání pomlázkou
38. Co se jí na Nový rok, aby se zajistilo rozmnožení peněz?
- a) Chléb
 - b) Čočka nebo hrách
 - c) Maso
 - d) Koláče
39. Co se na Nový rok tradičně nevařilo?
- a) Polévka
 - b) Drůbež
 - c) Čočka
 - d) Brambory
40. Co se slaví 6. ledna?
- a) Štědrý den
 - b) Tři králové

- c) Nový rok
 - d) Hromnice
41. Co znamená zkratka K+M+B?
- a) Karel, Mikuláš, Barbora
 - b) Christus mansionem benedicat
 - c) Král, Měsíc, Boží hod
 - d) Konec Masopustu Betlém
42. Jak se nazývá předvečer Tří králů?
- a) Svatvečer svíček
 - b) Štědrý večer
 - c) Velký pátek
 - d) Popeleční středa
43. Co se dělalo o Tříkrálové koupeli?
- a) Myli se děti
 - b) Myli se chlapci a dívky pro zdraví
 - c) Myli se zvířata
 - d) Myli se králové
44. Co se slaví v období od konce srpna do poloviny listopadu?
- a) Vinobraní
 - b) Masopust
 - c) Velikonoce
 - d) Letnice
45. Jaké tradice jsou spojeny s vinobraním?
- a) Pečení beránka
 - b) Koledování
 - c) Lidové veselice, krojované průvody a košty vín
 - d) Šlehání pomlázkou
46. Co symbolizuje dožínkový věnec?
- a) Konec masopustu
 - b) Poděkování za úrodu a hojnost
 - c) Začátek půstu
 - d) Příchod Tří králů
47. Kdy se konaly dožínky?
- a) Začátkem léta
 - b) Podle dozrání obilí, někdy od svátku sv. Markéty
 - c) V zimě
 - d) Na jaře
48. K čemu se používalo zrní z dožínkového věnce?
- a) Na krmení koní a do pečiva
 - b) Na masopustní pokrmy
 - c) Na pečení beránka
 - d) Na vánoční stromek
49. Kdy končí adventní doba?
- a) 24. prosince – Štědrý den
 - b) 6. ledna – Tří králové

c) 2. února – Hromnice

d) 1. listopadu

50. Co se dělá s hromničkami?

a) Zahrabávají do země

b) Zapalují se při bouřce a na ochranu domu

c) Slouží jako ozdoba vánočního stromku

d) Koledníci je nosí po domech

ТЕМА 2. ТУРИЗМ. ПОДОРОЖІ. ЕКСКУРСІЯ ПРАГОЮ.

1. *Přečtěte a přeložte text do ukrajinštiny*

TURISTIKA V ČESKÉ REPUBLICE

Česká republika je malá země ve střední Evropě, ale má mnoho zajímavých míst pro turisty. Lidé sem jezdí celý rok – na prohlídky památek, do hor, lázní nebo na sportovní aktivity. Turistiku můžeme rozdělit do několika hlavních kategorií:

1. Prohlídky památek. V Česku je mnoho historických památek. Lidé navštěvují hrady, zámky, kláštery a stará města. Například Praha má krásné Staré Město, Karlův most a Pražský hrad. Český Krumlov je malé město zapsané na seznamu UNESCO. Návštěvníci se dozvídají o historii, architektuře a kultuře.

2. Přírodní památky a národní parky. Česko má mnoho krásné přírody. Mezi nejznámější národní parky patří Krkonošský národní park, Šumava nebo České Švýcarsko. Lidé zde mohou chodit po turistických trasách, jezdit na kole nebo fotografovat přírodu. K vidění jsou hory, řeky, jeskyně a skalní města.

3. Lázeňská místa. V České republice jsou známá lázeňská města, kam lidé jezdí odpočívat a léčit se. Například Karlovy Vary, Mariánské Lázně nebo Františkovy Lázně. Lázně nabízejí termální prameny, wellness procedury a klidnou atmosféru.

4. Lyžování a zimní sporty. V zimě turisté jezdí do hor lyžovat. Nejznámější lyžařská střediska jsou v Krkonoších (Špindlerův Mlýn), Jeseníkách a Beskydech. Kromě lyžování lidé mohou jezdit na běžky, sáňkovat nebo snowboardovat.

5. Horolezectví. Pro milovníky horolezectví jsou v Česku zajímavá místa jako Adršpašské skály nebo Teplické skály, kde se dá lézt po skalách a obdivovat krásné skalní útvary.

6. Vodní plochy. V létě se lidé rádi rekreují u vodních ploch, například u Lipna, kde je možné plavat, jezdit na lodi nebo vyzkoušet různé vodní sporty. Další oblíbená letní místa jsou přehrady, řeky a přírodní koupaliště, ideální pro rodiny s dětmi.

Další aktivity. Turisté také navštěvují muzea, galerie, zoologické zahrady nebo akvaparky. V létě lidé jezdí k řekám a přehradám, kde se koupou a sportují na lodičkách. V Česku je mnoho cyklotras a turistických stezek pro pěší i cyklisty. Celkově je Česká republika vhodná pro všechny typy turistiky – pro milovníky historie, přírody, sportu i odpočinku.

Slovníček pojmů

turista / turisté – турист / туристи
zajímavá místa – цікаві місця
jezdit (někam) – їздити (кудиись)
celý rok – протягом усього року
prohlídka památek – огляд пам'яток
památky – пам'ятки
hrad – замок (фортеця)
zámek – палац
klášter – монастир
staré město – старе місто
historické památky – історичні пам'ятки
zapsaný na seznamu UNESCO – внесений до списку ЮНЕСКО
dozvídat se – дізнаватися
historie – історія
architektura – архітектура
kultura – культура
přírodní památky – природні пам'ятки
národní park – національний парк
příroda – природа
turistické trasy – туристичні маршрути
jezdit na kole – їздити на велосипеді
fotografovat – фотографувати
hory – гори
řeka – річка
jeskyně – печера
skalní město – скельне місто
lázeňská místa – курортні (лікувальні) міста
lázně – курорт, санаторій
léčit se – лікуватися
odpočívát – відпочивати
termální prameny – термальні джерела
wellness procedury – оздоровчі процедури
klidná atmosféra – спокійна атмосфера
lyžování – катання на лижах
zimní sporty – зимові види спорту
lyžařské středisko – гірськолижний курорт
běžky – бігові лижі
sáňkovat – кататися на санчатах
snowboardovat – кататися на сноуборді
horolezectví – скелелазіння
lézt po skalách – лазити по скелях
skalní útvary – скельні утворення
vodní plochy – водойми
rekreovat se – відпочивати
plavat – плавати

jezdit na lodi – їздити на човні
vodní sporty – водні види спорту
přehrada – водосховище
přírodní koupaliště – природне місце для купання
muzeum – музей
galerie – галерея
zoologická zahrada – зоопарк
akvapark – аквапарк
cyklotrasy – велосипедní маршрути
turistické stezky – туристичні стежки
pěší turistika – пішохідний туризм
cyklisté – велосипедисти
vhodná pro všechny typy turistiky – підходить для всіх видів туризму
milovníci historie / přírody / sportu – любителі історії / природи / спорту
odpočinek – відпочинок

Otázky k textu:

Otázky

1. Co je hlavním cílem turistiky v České republice?
2. Jaké památky mohou turisté navštívit v Praze?
3. Uveď příklad města zapsaného na seznamu UNESCO.
4. Jaké přírodní oblasti a parky jsou v Česku známé?
5. Co lidé dělají v lázeňských městech?
6. Kde v Česku jezdí turisté v zimě lyžovat?
7. Jaké zimní sporty jsou populární kromě lyžování?
8. Jaké aktivity lidé mohou dělat v létě u řek a přehrad?
9. Co je to cyklotrasa a k čemu slouží?
10. Pro koho je Česká republika vhodná – typy turistů a aktivity?

2. Přečtete a přeložte text do ukrajinštiny

PRAHA

Praha je kulturní metropolí celé České republiky, Evropské město kultury 2000. Působí zde desítky muzeí, galerií, divadel, kin a nejrůznějších kulturních institucí. Národní galerie v Praze spravuje největší sbírku výtvarného umění v Česku. Ve stálé expozici Veletržního paláce jsou díla světových umělců jako např. Mucha, Picasso, Monet nebo Van Gogh. Každoročně se zde koná nejnavštěvovanější festival v Česku, světelný Signal Festival.

Jedno z nejkrásnějších měst světa, barokní srdce Evropy i stověžatá hlava českého království: tím vším je Praha, hlavní město České republiky. Historické jádro

Praha se spletí malebných uliček je zapsané na seznamu světového dědictví UNESCO. (Zdroj: <https://www.kudyznudy.cz/kam-pojedete/hlavni-mesto-praha>)

PRAŽSKÉ PAMÁTKY

Hlavní město České republiky se pyšní památkovou rezervací, která patří svou rozlohou a významem k největším památkám světového rozsahu. Rozkládá se na ploše velké 860 ha a zahrnuje přibližně 1 300 unikátních památek.

Historicky nejvýznamnější části Prahy se nacházejí na území dnešní Prahy 1, tedy na území středověkého jádra města, které je od roku 1992 zapsáno na seznamu památek světového kulturního dědictví UNESCO. Zde naleznete téměř všechny významné pražské turistické cíle – Pražský hrad a Hradčany, Malou Stranu včetně Karlova mostu, Staré Město s Josefovem (unikátní dochovaná část Židovského Města), Nové Město, Vyšehrad.

O Praze se s oblibou mluví jako o „stověžaté“, a to z toho důvodu, že pokud se podíváte na Prahu z vyvýšeného místa (např. Petřínské rozhledny), uvidíte, že centrum města je plné věžiček a kupolí kostelů a dalších historických staveb. <https://metropolevsech.eu/cs/praha/2-3-prazske-pametihodnosti/>

PRAŽSKÝ HRAD.

Pražský hrad je nejvýznamnější český hrad (původně raně středověké hradiště) stojící na skalnatém ostrohu nad řekou Vltavou v centru Prahy, na vrchu Opyš. Od 9. století býval sídlem českých knížat, později králů a od roku 1918 je sídlem prezidenta republiky. Dvakrát v dějinách se stal hlavní rezidencí císaře Svaté říše římské.

Podle Guinnessovy knihy rekordů je Pražský hrad se svou plochou téměř 70 000 m²; největším souvislým hradním komplexem na světě. Součástí komplexu je katedrála sv. Víta, největší chrám v zemi a hrobka českých králů. Rozsáhlý soubor paláců a církevních staveb, které jsou z velké části přístupné veřejnosti, byl tvořen v průběhu jedenácti století v rozmanitých architektonických slozích – od románských staveb z 10. století po high-tech oranžerii česko-britské architektky Evy Jiříčné v Královské zahradě. Budovy Pražského hradu zastupují prakticky všechny architektonické styly 2. tisíciletí. Zdroj: <https://www.kudyznudy.cz/ceska-nej/architektonicke/prazsky-hrad>

Karlův most. Nejstarší pražský most založil roku 1357 král Karel IV., dokončen byl roku 1402 a patří k nejkrásnějším místům hlavního města. Třicet barokních soch, krásné výhledy na historické centrum Prahy, mostecké věže a řada legend: to všechno je nejstarší pražský most - Karlův most.

Předchůdcem Karlova mostu byl Juditin most, zničený povodní roku 1342. Předlohou pro oba byl Kamenný most přes Dunaj v bavorském Regensburgu, vůbec nejstarší kamenný most ve střední Evropě. Karlův most patřil mezi nejmohutnější mostní stavby své doby: je 515,76 m dlouhý a 9,5 m široký. Díky němu se Praha stala důležitou zastávkou evropských obchodních tras. Až do roku 1841 a otevření řetězového mostu v místě dnešního mostu Legií byl Karlův most také jedinou spojnici pravého a levého břehu Vltavy.

Od roku 1883 až do druhé světové války po něm jezdily tramvaje a do roku 1965 auta. První sochy se na mostě objevily v době baroka; nejstarší socha sv. Jana Nepomuckého je z roku 1683, nejmladší sousoší sv. Cyrila a Metoděje vzniklo ve třicátých letech 20. století. Novodobý je i jeho název. Původně se mu říkalo jen Kamenný nebo Pražský most, jméno Karlův most se vžilo až kolem roku 1870.

Zdroj: <https://www.kudyznudy.cz/ceska-nej/historicke/karluv-most-v-praze-nejstarsi-prazsky-most>

Slovníček pojmů

církevní stavby – церковні споруди
přístupné veřejnosti – доступні для публіки
architektonický sloh – архітектурний стиль
románské stavby – романські споруди
Guinnessova kniha rekordů – Книга рекордів Гіннеса
hradní komplex – замковий комплекс
katedrála sv. Víta – собор Святого Віта
hrobka – усипальниця
hlavní město – столиця
historické jádro – історичний центр
malebné uličky – мальовничі вулички
seznam světového dědictví UNESCO – список світової спадщини ЮНЕСКО
kulturní metropole – культурна столиця
Evropské město kultury – Європейське місто культури
kulturní instituce – культурні інституції
divadlo – театр
Národní galerie – Національна галерея
sbírka výtvarného umění – колекція образотворчого мистецтва
stálá expozice – постійна експозиція
Veletržní palác – Виставковий палац
světoví umělci – всесвітньо відомі митці
konat se – відбуватися
světelný festival – світловий фестиваль
památková rezervace – пам'яткоохоронна резервація
rozloha – площа
unikátní památku – унікальні пам'ятки
středověké jádro města – середньовічне ядро міста
turistické cíle – туристичні об'єкти

raně středověké hradiště – ранньосередньовічне городище
skalnatý ostroh – скелястий мис
sídlo knížat a králů – резиденція князів і королів
sídlo prezidenta republiky – резиденція президента республіки
císař – імператор
soustoší – скульптурна група

stověžatá Praha – стовежа Прага
vuvýšené místo – височина
kupole – куполи
historické stavby – історичні споруди
zahrada – сад
založit – заснувати
dokončit – завершити
barokní sochy – барокові скульптури
mostecké věže – мостові вежі
povodeň – повінь
kamenný most – кам'яний міст
obchodní trasy – торговельні шляхи
spojnice – сполучення
pravý a levý břeh – правий і лівий берег

Otázky k textu:

Otázky

1. Jak se jmenuje hlavní město České republiky?
2. Kdy byla Praha označena Evropským městem kultury?
3. Jakou sbírku spravuje Národní galerie v Praze?
4. Uveď alespoň tři světové umělce, jejichž díla jsou vystavena ve Veletržním paláci.
5. Co je historické jádro Prahy zapsané na seznamu UNESCO?
6. Kolik unikátních památek se nachází v Praze?
7. Jak se lidově říká Praze kvůli množství věží a kupolí?
8. Kde se nachází Pražský hrad?
9. Kdo žil na Pražském hradě od 9. století?
10. Jak velká je plocha Pražského hradu?
11. Jaký je největší kostel v České republice, který je součástí Pražského hradu?
12. Jaký význam má Karlův most v historii Prahy?
13. Kdy byl založen Karlův most?
14. Jaký byl předchůdce Karlova mostu?
15. Kolik barokních soch se nachází na Karlově mostě?
16. Kdy se začalo používat jméno „Karlův most“?
17. Co najdeme na Malé Straně?
18. Která část Prahy zahrnuje Josefov?
19. Jaký je význam Vyšehradu?

3. Přečtěte a přeložte text do ukrajinštiny

ZÁPADOČESKÝ LÁZEŇSKÝ TROJÚHELNÍK

Západočeský lázeňský trojúhelník se označuje turistická oblast v západních Čechách, poblíž hranic s Německem. Tvoří ho tři nejvýznamnější česká lázeňská města – Karlovy Vary, Mariánské Lázně a Františkovy Lázně, která jsou od 24. července 2021 společně oficiálně zapsána na seznam Světového dědictví UNESCO v oboru lázeňství jako *Slavná lázeňská města Evropy*.

Tato místa jsou známá svými minerálními prameny a lázeňskou tradicí, která sahá až do 18. století. Každé z těchto měst má svou charakteristickou atmosféru a lázeňské procedury, které se často zaměřují na léčbu různých zdravotních problémů, jako jsou poruchy trávení, dýchací obtíže, onemocnění pohybového aparátu nebo metabolické poruchy.

Mariánské Lázně. Prvním z měst lázeňského trojúhelníku je nádherné město Mariánské Lázně. Přímo ve městě vyvěrá zhruba 40 léčivých pramenů, v jeho okolí pak přibližně dalších 100 pramenů. Jedním z nejznámějších pramenů je tzv. Ferdinandův pramen, kterému se v minulosti říkalo „slaná kyselka“. V Mariánských Lázních je mnoho zajímavých pramenů a každý z nich je vhodný při léčbě jiných neduhů. Obecně se doporučuje do tohoto nádherného města zavítat, pokud trpíte onemocněním ledvin, dýchacího ústrojí, pohybového aparátu i při onkologických onemocněních. Po procedurách se také vydejte na procházku po lázeňských parcích. Sledovat přírodu a zároveň si vychutnávat jedinečnou atmosféru města je nezapomenutelný zážitek.

Františkovy Lázně. Dalším, neméně zajímavým, městem jsou Františkovy Lázně. Zde se léčí například srdeční a cévní choroby, pohybový aparát a především gynekologická onemocnění včetně léčby neplodnosti. Ve Františkových Lázních se nachází 20 léčivých pramenů s vysokým obsahem oxidu uhličitého a jiných minerálů. Díky nim působí pobyt v lázních blahodárně na tělo, a díky příjemné atmosféře města, i na duši. Kromě pozitivních zdravotních účinků vám Františkovy Lázně mohou nabídnout třeba klidné prostředí, ve kterém se zbavíte všedního stresu i únavy z každodenního shonu. Pokud se pohybujete ve Františkových Lázních a okolí, určitě nepropásnete možnost navštívit takový malý český Island. Řeč je o rezervaci **Soos**, ve které najdete přírodní rašeliniště a hlavně bublající bahenní sopky, tzv. mofety. Celou rezervaci projdete po naučné stezce plné zajímavých informací. Jestliže vás spíše lákají památky, můžete vyrazit na výlet přes lesopark Amerika a navštívit hrad Ostroh, německy zvaný Seeberg.

Karlovy Vary. Třetím městem jsou bezpochyby Karlovy Vary. Ty se řadí mezi nejkrásnější lázeňská města v celé Evropě. A po právu. Léčí se tady onemocnění trávicího ústrojí nebo poruchy látkové výměny. Srdcem všech karlovarských pramenů je Vřídlo, které je také nejteplejším termálním plamenem v ČR. Jeho teplota je 73,4°C a za minutu vychrlí přibližně 2.000 litrů termominerální vody a 5.000 litrů oxidu uhličitého. Vřídlo je dnes jediným pramenem, který se při lázeňské léčbě používá ke koupelím a zároveň k pitné kúře. Je na Vřídelní kolonádě v centru lázeňské zóny Karlových Varů, kde tryská do výšky 12 metrů. Ve městě je dostatek zeleně a v jeho bezprostředním okolí se nacházejí rozsáhlé lázeňské lesy se spoustou zajímavých dominant, přímo předurčené ke zdravotním procházkám i turistickým aktivitám. (Zdroj: <https://zivykraj.cz/lazne/lazensky-trojuhelnik-unesco/>)

Film **Lázeňský trojúhelník**: <https://edu.ceskatelevize.cz/video/5652-ceska-republika-lazensky-trojuhelnik>

Slovníček pojmů

turistická oblast – туристичний регіон
lázeňské město – курортне місто
zapsat na seznam UNESCO – внести до списку ЮНЕСКО
Světové dědictví – Світова спадщина
Slavná lázeňská města Evropy – Відомі курортні міста Європи
minerální pramen – мінеральне джерело
lázeňská tradice – курортна традиція
sahat do 18. století – сягати XVIII століття
charakteristická atmosféra – характерна атмосфера
lázeňské procedury – курортні процедури
léčba – лікування
zdravotní problémy – проблеми зі здоров'ям
poruchy trávení – порушення травлення
dýchací obtíže – дихальні розлади
pohybový aparát – опорно-руховий апарат
metabolické poruchy – порушення обміну речовин
vuvěrat – виходити на поверхню
léčivý pramen – лікувальне джерело
okolí – околиці
Ferdinandův pramen – Фердинандове джерело
slaná kyselka – солонка кисла мінеральна вода
neduh – хвороба
onemocnění ledvin – захворювання нирок
dýchací ústrojí – дихальна система
onkologické onemocnění – онкологічне захворювання
procházka – прогулянка
lázeňský park – курортний парк
vychutnávat si – насолоджуватися
nezapomenutelný zážitek – незабутнє враження

srdeční choroby – серцеві захворювання
cévní choroby – судинні захворювання
gynekologická onemocnění – гінекологічні захворювання
léčba neplodnosti – лікування безпліддя
obsah oxidu uhličitého – вміст вуглекислого газу
blahodárně působit – благотворно впливати
klidné prostředí – спокійне середовище
zbavit se stresu – позбутися стресу
každodenní shon – щоденна метушня
rezervace – заповідник
rašeliniště – торфовище
bahenní sopky – грязьові вулкани
mofety – мофети
naučná stezka – пізнавальна стежка
bezpochyby – безперечно
řadit se mezi – належати до
trávicí ústrojí – травна система
látková výměna – обмін речовин
termální pramen – термальне джерело
teplota – температура
vychrlet – викидати
pitná kúra – бювет
lázeňská zóna – курортна зона
tryskat – бити струменем
výška – висота
zeleň – зелені насадження
bezprostřední okolí – безпосередні околиці
lázeňské lesy – курортні ліси
dominanta – домінанта
zdravotní procházky – оздоровчі прогулянки
turistické aktivity – туристичні активності

Otázky k textu:

Otázky

1. Co tvoří Západočeský lázeňský trojúhelník?
2. Kdy byla oblast lázeňských měst zapsána na seznam UNESCO?
3. Jaká tři města tvoří lázeňský trojúhelník?
4. Které minerální prameny jsou v Mariánských Lázních nejznámější?
5. Kolik pramenů se nachází přímo ve městě Mariánské Lázně?
6. Jaké zdravotní problémy se léčí v Mariánských Lázních?
7. Co nabízí Františkovy Lázně kromě léčby nemocí?
8. Kolik léčivých pramenů je ve Františkových Lázních?
9. Co je to rezervace Soos a co zde najdeme?
10. Jak se jmenuje hrad v okolí Františkových Lázní?
11. Jaké onemocnění se léčí v Karlových Varech?
12. Co je Vřídlo a proč je významné?
13. Jakou teplotu má voda ve Vřídelním prameni?
14. Kolik litrů vody vychrlí Vřídlo za minutu?

- 15.K čemu se používá Vřídlo při lázeňské léčbě?
16.Co je pitná kúra?
17.Proč je pobyt v lázních prospěšný i pro duši?
18.Jaké aktivity se doporučují po lázeňských procedurách v Mariánských Lázních a Karlových Varech?

ZÁVĚREČNÝ TEST

1. Které aktivity patří do turistiky v Česku?
 - a) Pouze lyžování
 - b) Pouze památky
 - c) Památky, příroda, lázně, sport a odpočinek
 - d) Pouze letní sporty
2. Kam lidé jezdí v zimě nejčastěji na lyže?
 - a) Šumava
 - b) Krkonoše, Jeseníky, Beskydy
 - c) Český Krumlov
 - d) Praha
3. Co jsou Adršpašské a Teplické skály?
 - a) Národní parky
 - b) Místa pro horolezectví
 - c) Historické hrady
 - d) Lázeňská města
4. Která letní aktivita je typická u Lipna?
 - a) Lyžování
 - b) Vodní sporty
 - c) Horolezectví
 - d) Návštěva hradů
5. Která aktivita patří mezi „další aktivity“ v ČR?
 - a) Návštěva muzeí, zoologických zahrad, akvaparků
 - b) Pouze lezení po skalách
 - c) Pouze lyžování
 - d) Pouze návštěva památek
6. Které město je kulturní metropolí ČR?
 - a) Karlovy Vary
 - b) Praha
 - c) Český Krumlov
 - d) Mariánské Lázně
7. Co je zapsané na seznamu UNESCO?
 - a) Karlovy Vary
 - b) Historické jádro Prahy
 - c) Mariánské Lázně
 - d) Lipno
8. Jak se lidově nazývá Praha kvůli množství věží?
 - a) Stověžatá
 - b) Barokní

- c) Středověká
 - d) Zlatá
9. Který hrad je největší na světě?
- a) Hrad Ostroh
 - b) Pražský hrad
 - c) Karlštejn
 - d) Hluboká
10. Který most v Praze je nejstarší?
- a) Most Legií
 - b) Karlův most
 - c) Juditin most
 - d) Kamenný most
11. Která města tvoří Západočeský lázeňský trojúhelník?
- a) Praha, Český Krumlov, Špindlerův Mlýn
 - b) Karlovy Vary, Mariánské Lázně, Františkovy Lázně
 - c) Lipno, Adršpašské skály, Teplice
 - d) Šumava, Krkonoše, České Švýcarsko
12. Kdy byla oblast lázeňských měst zapsána na seznam UNESCO?
- a) 1992
 - b) 2000
 - c) 2021
 - d) 2010
13. Co je Ferdinandův pramen?
- a) Největší most
 - b) Léčivý pramen v Mariánských Lázních
 - c) Historický hrad
 - d) Rezervace
14. Co se léčí ve Františkových Lázních?
- a) Trávicí ústrojí
 - b) Gynekologická onemocnění a srdeční choroby
 - c) Ledviny a dýchací ústrojí
 - d) Kosterní onemocnění
15. Jak se jmenuje nejteplejší pramen v Karlových Varech?
- a) Ferdinandův pramen
 - b) Vřídlo
 - c) Soos
 - d) Ostroh
16. Které z následujících činností patří do turistiky v ČR?
- a) Pouze lyžování
 - b) Památky, příroda, lázně, sport a odpočinek
 - c) Pouze letní sporty
 - d) Pouze návštěvy muzeí
17. Kam lidé nejčastěji jezdí na lyžování v ČR?
- a) Krkonoše, Jeseníky, Beskydy
 - b) Český Krumlov
 - c) Praha
 - d) Mariánské Lázně
18. Kde se v ČR dá provozovat horolezectví?
- a) Lipno
 - b) Adršpašské a Teplické skály
 - c) Karlovy Vary
 - d) Špindlerův Mlýn

19. Co lidé dělají v létě u Lipna?
 - a) Lyžují
 - b) Hrají hokej
 - c) Koupou se a provozují vodní sporty
 - d) Navštěvují lázně
20. Která aktivita patří mezi „další turistické aktivity“?
 - a) Pouze lezení
 - b) Návštěva muzeí, zoologických zahrad, akvaparků
 - c) Pouze lyžování
 - d) Pouze návštěva památek
21. Které město je hlavní kulturní metropolí ČR?
 - a) Karlovy Vary
 - b) Praha
 - c) Český Krumlov
 - d) Mariánské Lázně
22. Která část Prahy je zapsaná na seznamu UNESCO?
 - a) Karlovy Vary
 - b) Historické jádro Prahy
 - c) Mariánské Lázně
 - d) Lipno
23. Jak se lidově nazývá Praha kvůli množství věží?
 - a) Zlatá
 - b) Stověžatá
 - c) Barokní
 - d) Středověká
24. Který hrad je největší souvislý hradní komplex na světě?
 - a) Hrad Ostroh
 - b) Karlštejn
 - c) Pražský hrad
 - d) Hluboká
25. Který most je nejstarší v Praze?
 - a) Most Legií
 - b) Karlův most
 - c) Juditin most
 - d) Kamenný most
26. Kdy byl Karlův most dokončen?
 - a) 1357
 - b) 1402
 - c) 1683
 - d) 1870
27. Která pražská katedrála patří do Pražského hradu?
 - a) Katedrála sv. Víta
 - b) Katedrála sv. Barbory
 - c) Katedrála sv. Mikuláše
 - d) Katedrála sv. Cyrila
28. Které města tvoří Západočeský lázeňský trojúhelník?
 - a) Praha, Český Krumlov, Špindlerův Mlýn
 - b) Karlovy Vary, Mariánské Lázně, Františkovy Lázně
 - c) Lipno, Adršpašské skály, Teplice
 - d) Šumava, Krkonoše, České Švýcarsko
29. Kdy byla lázeňská města zapsána na seznam UNESCO?
 - a) 1992
 - b) 2000

- c) 2021
 - d) 2010
30. Kolik léčivých pramenů má Mariánské Lázně ve městě?
- a) 20
 - b) 40
 - c) 100
 - d) 60
31. Co se léčí ve Františkových Lázních?
- a) Trávicí ústrojí
 - b) Gynekologická a srdeční onemocnění
 - c) Ledviny a dýchací obtíže
 - d) Poruchy látkové výměny
32. Jak se jmenuje nejznámější pramen v Karlových Varech?
- a) Ferdinandův pramen
 - b) Vřídlo
 - c) Soos
 - d) Ostroh
33. Jak vysoký je gejzír Vřídla v Karlových Varech?
- a) 5 m
 - b) 12 m
 - c) 20 m
 - d) 30 m
34. Která aktivita je typická pro Františkovy Lázně kromě léčby?
- a) Horolezectví
 - b) Návštěva rezervace Soos s mofetami
 - c) Lyžování
 - d) Vodní sporty
35. Které z následujících českých měst je zapsané na seznamu UNESCO?
- a) Praha a Český Krumlov
 - b) Mariánské Lázně a Lipno
 - c) Karlovy Vary a Špindlerův Mlýn
 - d) Františkovy Lázně a Beskydy
36. Co patří mezi hlavní kategorie turistiky v ČR?
- a) Pouze lyžování a horolezectví
 - b) Památky, příroda, lázně, zimní a letní sporty
 - c) Pouze návštěvy muzeí
 - d) Pouze cykloturistika
37. Který pražský festival je nejnavštěvovanější?
- a) Signal Festival
 - b) Pražské jaro
 - c) Karlovarský festival
 - d) Prague Film Festival
38. Co je Stověžatá hlava českého království?
- a) Mariánské Lázně
 - b) Praha
 - c) Karlovy Vary
 - d) Františkovy Lázně
39. Které aktivity se dají provozovat u Lipna a přehrad?
- a) Lyžování a sáňkování
 - b) Vodní sporty a koupání
 - c) Horolezectví
 - d) Návštěva hradů

40. K čemu se využívají lázeňské lesy v Karlových Varech?

- a) Lyžování
- b) Procházky, turistika a odpočinek
- c) Horolezectví
- d) Plavání

ТЕМА 3. ЧЕСЬКА КУЛЬТУРА. КІНО. ТЕАТР. МУЗИКА.

1. Přečtěte a přeložte text do ukrajinštiny

ČESKÁ KINEMATOGRAFIE

České kino, neboli česká kinematografie, má dlouhou a bohatou tradici a patří k důležitým kulturním jevům ve střední Evropě. První české filmy vznikaly už na konci 19. a na začátku 20. století. Mezi průkopníky patří Jan Kříženecký, který natočil první krátké filmové záznamy z běžného života.

V meziválečném období se rozvíjí zvukový film a velmi populární jsou komedie i dramata. K nejznámějším hercům této doby patří Vlasta Burian a Hugo Haas.

Velký mezinárodní úspěch zaznamenalo české kino v 60. letech, v období takzvané československé nové vlny. Filmy této doby mají jednoduchý, civilní styl, jemný humor a často kritizují společnost. Mezi nejvýznamnější režiséry patří Miloš Forman (*Hoří, má panenko*), Jiří Menzel, jehož film *Ostře sledované vlaky* získal Oscara, a Věra Chytilová (*Sedmikrásky*).

V období normalizace v 70. a 80. letech byla svoboda tvůrců omezená, přesto vznikly oblíbené komedie a pohádky. Dodnes jsou velmi známé filmy *Tři oříšky pro Popelku* nebo *S tebou mě baví svět*.

Po roce 1989 se české filmy tematicky rozšířily a často se věnují osobním i historickým tématům. Významnou osobností je Jan Svěrák, který natočil filmy *Kolja* nebo *Musíme si pomáhat*. Mezi další známé režiséry patří Petr Zelenka a Alice Nellis.

V současnosti vznikají jak umělecké filmy, tak divácky úspěšné snímky, které se objevují na mezinárodních festivalech. Mezi známé filmy patří například *Pelíšky*, *Samotáři*, *Pouta* nebo *Masaryk*.

Typickými rysy českého filmu jsou jemný humor, ironie a nadsázka, důraz na obyčejného člověka a silná herecká tradice. Český film často spojuje komediální prvky s vážnými tématy, jako jsou historie, morálka nebo rodina.

Mezi významné osobnosti českého filmu patří režiséři Miloš Forman, Jiří Menzel, Věra Chytilová a Jan Svěrák a herci Rudolf Hrušínský, Jiří Sovák, Libuše Šafránková nebo Bolek Polívka.

Slovníček pojmů

dlouhá a bohatá tradice – тривала й багата традиція

kulturní jev – культурне явище

průkopník – піонер

krátký filmový záznam – короткий кінохронікальний запис

běžný život – повсякденне життя

meziválečné období – міжвоєнний період
herec – актор
mezinárodní úspěch – міжнародний успіх
československá nová vlna – чехословацька нова хвиля
jednoduchý styl – простий стиль
civilní styl – стриманий (реалістичний) стиль
jemný humor – тонкий гумор
kritizovat společnost – критикувати суспільство
normalizace – період нормалізації
svoboda tvůrců – свобода митців
omezená svoboda – обмежена свобода
oblíbený film – улюблений фільм
pohádka – казка
tematicky se rozšířit – тематично розширитися
osobní témata – особисті теми
historická témata – історичні теми
umělecký film – авторський (мистецький) фільм
divácky úspěšný film – комерційно успішний фільм
snímek – кінострічка
mezinárodní festival – міжнародний фестиваль
typické rysy – характерні риси
nadsázka – гіпербола, перебільшення
obyčejný člověk – звичайна людина
herecká tradice – акторська традиція
komediální prvky – комедійні елементи
vážná témata – серйозні теми
morálka – мораль
významná osobnost – видатна постать
herec / herečka – актор / акторка

Otázky k textu

Otázky

1. Co je česká kinematografie a proč je důležitá?
2. Kdo byl Jan Kříženecký a čím je známý?
3. Jaké filmy nebo herci byli populární v meziválečném období?
4. Co znamená pojem československá nová vlna a které režiséry s ní spojujeme?
5. Který český film získal Oscara a kdo ho režíroval?
6. Jaké typy filmů vznikaly v době normalizace v 70. a 80. letech?
7. Jaké jsou typické rysy českého filmu?

2. Přečtěte a přeložte text do ukrajinštiny

ČESKÉ FILMOVÉ FESTIVALY

České filmové festivaly hrají důležitou roli v podpoře domácí i světové kinematografie a mají mezinárodní význam.

Mezinárodní filmový festival Karlovy Vary (MFF KV) – nejvýznamnější filmový festival v Česku, patří mezi nejprestižnější v Evropě. Každoročně představuje světové i evropské premiéry a uděluje cenu Křišťálový glóbus.

Febiofest – zaměřuje se na kvalitní evropskou a světovou tvorbu a přibližuje filmy širokému publiku.

Festival českého filmu Finále Plzeň – soustředí se výhradně na českou filmovou a televizní tvorbu.

Letní filmová škola Uherské Hradiště – kombinuje projekce s přednáškami a vzdělávacím programem.

Jihlava – Mezinárodní festival dokumentárních filmů – nejvýznamnější dokumentární festival ve střední Evropě.

Tyto festivaly podporují filmovou kulturu, mladé tvůrce a pomáhají českému filmu získat mezinárodní uznání.

3 Přečtěte a přeložte text do ukrajinštiny

CENA OSCAR

Česká kinematografie se může pochlubit výraznými úspěchy i na mezinárodní scéně. Největším oceněním je filmová cena Oscar, kterou získaly pouze dva české filmy. **Ostře sledované vlaky** a **Kolja** patří k nejvýznamnějším dílům českého filmu a dokazují, že domácí tvorba dokáže oslovit diváky po celém světě.

Ostře sledované vlaky (1966). Film režiséra Jiřího Menzela, natočený podle novely Bohumila Hrabala, získal Oscara za nejlepší cizojazyčný film v roce 1968. Děj se odehrává za druhé světové války na malé železniční stanici a sleduje dospívání mladého výpravčího Miloše Hrmu. Film spojuje jemný humor s tragikou války a patří k vrcholům československé nové vlny.

Kolja (1996). Film Jana Svěráka získal Oscara za nejlepší cizojazyčný film v roce 1997. Vypráví příběh stárnoucího violoncellisty Louky, který se nečekaně musí postarat o malého ruského chlapce Kolju. Citlivý film o lidskosti, přátelství a překonávání bariér se odehrává na pozadí společenských změn konce 80. let. ([Kolja \(1996\) HD EN - Kolja](#))

Slovníček pojmů

české filmové festivaly – чеські кінофестивалі
hrát důležitou roli – відігравати важливу роль
podpora – підтримка
domácí kinematografie – національна кінематографія
světová kinematografie – світова кінематографія
mezinárodní význam – міжнародне значення
Mezinárodní filmový festival Karlovy Vary – Міжнародний кінофестиваль Карлові Вари
nejvýznamnější – найважливіший
nejprestižnější – найпрестижніший
každoročně – щороку
světová premiéra – світова прем'єра
evropská premiéra – європейська прем'єра
udělovat cenu – вручати нагороду
Křišťálový glóbus – Кришталевий глобус
zaměřovat se na – зосереджуватися на
kvalitní tvorba – якісна творчість
široké publikum – широка аудиторія
Festival českého filmu Finále Plzeň – Фестиваль чеського кіно «Фінале Пльзень»
soustředit se výhradně – зосереджуватися виключно
filmová a televizní tvorba – кіно- та телевізійна творчість
Letní filmová škola – Літня кіношкола
projekce – кінопокази
přednáška – лекція
vzdělávací program – освітня програма
Mezinárodní festival dokumentárních filmů Jihlava – Міжнародний фестиваль документального кіно «Іглава»
dokumentární film – документальний фільм
filmová kultura – кінокультура
mladí tvůrci – молоді митці
mezinárodní uznání – міжнародне визнання

Otázky k textům:

Otázky

1. Proč jsou české filmové festivaly důležité?
2. Který filmový festival je nejvýznamnější v Česku a jaká cena se tam uděluje?
3. Na co se zaměřuje Febiofest?
4. Co ukazuje festival Finále Plzeň?
5. Jaký je význam Letní filmové školy v Uherském Hradišti?
6. Proč je Jihlava známá v oblasti dokumentárních filmů?
7. Kolik českých filmů získalo Oscara?
8. Kdo režíroval film *Ostře sledované vlaky* a o čem je děj?
9. Kdo režíroval film *Kolja* a co vypráví příběh filmu?
10. Jaké společenské téma se objevuje ve filmu *Kolja*?

4. Přečtěte a přeložte text do ukrajinštiny

ČESKÉ DIVADLO

České divadlo má dlouhou a bohatou historii. V Česku najdeme mnoho různých scén – od velkých divadel v Praze po menší regionální scény a nezávislé soubory. Prvním divadlem, kde se hrálo výhradně česky, byla dřevěná Bouda na Koňském trhu (dnešní Václavské náměstí), založená před více než 200 lety.

V Praze jsou některá velmi významná divadla:

Národní divadlo je ikonická budova, zvaná také „Zlatá kaplička“. Bylo postaveno z celonárodních sbírek a otevřeno v roce 1881. Nabízí činohru, operu, balet a také speciální program Laterna magika. Stavovské divadlo je jedno z nejstarších divadel v Praze a je známé hlavně operou, například Mozartův Don Giovanni. Divadlo Studio DVA má Malou scénu Na Perštýně a hraje oblíbené komedie i náročnější tituly. Divadlo Kalich je komorní divadlo, kde se hrají také muzikály. Dejvické divadlo je známé svými kvalitními činoherními inscenacemi a skvělými hereckými výkony.

V regionálních divadlech mají diváci také mnoho možností:

Jihočeské divadlo v Českých Budějovicích je jediné profesionální čtyřsouborové divadlo na jihu Čech. Má činohru, operu, balet a Malé divadlo a nabízí i prohlídky zákulisí. Těšínské divadlo má českou scénu a uvádí inscenace jako Amadeus nebo Balada pro banditu. Naivní divadlo Liberec je loutkové divadlo a získalo ocenění za scénografii.

České divadlo je důležitou součástí kultury a nabízí pestrý program pro všechny diváky – od klasiky po moderní inscenace, od opery po loutkové představení.

Slovníček pojmů

české divadlo – чеський театр
 dlouhá a bohatá historie – довга й багата історія
 divadelní scéna – театральна сцена
 velká divadla – великі театри
 regionální scény – регіональні сцени
 nezávislé soubory – незалежні театральні трупы
 hrát výhradně česky – грати виключно чеською мовою
 založený – заснований
 významné divadlo – визначний театр
 Národní divadlo – Національний театр
 ikonická budova – культова будівля

Zlatá kaplička – «Золота капличка»
celonárodní sbírky – загальнонаціональні збори коштів
otevřen v roce – відкритий у році
jedno z nejstarších – один із найстаріших
oblíbené komedie – популярні комедії
náročnější tituly – складніші постановки
komorní divadlo – камерний театр
kvalitní inscenace – якісні постановки
herecký výkon – акторська майстерність
regionální divadla – регіональні театри
profesionální divadlo – професійний театр
čtyřsouborové divadlo – чотиритрупний театр
prohlídka zákulisí – екскурсія за лаштунки
česká scéna – чеська сцена
uvádět inscenaci – ставити виставу
Naivní divadlo Liberec – Наївний театр у Ліберці
loutkové divadlo – ляльковий театр
ocenění – нагорода
scénografie – сценографія
důležitá součást kultury – важлива складова культури
pestrý program – різноманітна програма
moderní inscenace – сучасні постановки
loutkové představení – лялькова вистава

Otázky k textu:

1. Které divadlo bylo první, kde se hrálo výhradně česky?
2. Jak se nazývá ikonická budova Národního divadla?
3. Které divadlo je známé hlavně operou a patří mezi nejstarší v Praze?
4. Které pražské divadlo má Malou scénu Na Perštýně?
5. Kde se nachází Jihočeské divadlo a proč je zvláštní?
6. Jaký typ divadla je Naivní divadlo v Liberci a co získalo za ocenění?

5. Přečtěte a přeložte text do ukrajinštiny

ČESKÁ HUDBA. SVĚTOVĚ ZNÁMÍ SKLADATELÉ

Česká hudba má dlouhou a bohatou tradici a patří k významným kulturním hodnotám České republiky. Už od středověku se v českých zemích rozvíjela duchovní i světská hudba, lidová píseň a později i vážná hudba. Česká hudba je známá svou melodičností, rytmičností a silným vztahem k národní historii a lidové tradici.

V 19. století sehrála česká hudba důležitou roli v období národního obrození. Hudba se stala prostředkem, jak vyjádřit českou identitu, jazyk a kulturu. Právě v této době vznikla díla, která se prosadila i ve světě.

Bedřich Smetana (1824–1884)

Bedřich Smetana je považován za zakladatele české národní hudby. Ve své tvorbě se inspiroval českými dějinami, krajinou i lidovou hudbou. Je autorem symfonického cyklu *Má vlast*, jehož nejznámější částí je *Vltava*, která hudebně znázorňuje tok české řeky. Smetana také složil první významné české opery, například *Prodanou nevěstu*, která je dodnes velmi populární doma i v zahraničí.

Antonín Dvořák (1841–1904)

Antonín Dvořák patří k nejslavnějším českým skladatelům vůbec a jeho hudba se hraje po celém světě. Ve svých dílech spojoval klasickou hudbu s lidovými motivy. Mezi jeho nejznámější skladby patří *Symfonie č. 9 „Z Nového světa“*, kterou složil během pobytu v USA, dále *Slovanské tance*, *Rusalka* a *Stabat Mater*. Dvořákova hudba je známá svou emocí, melodičností a srozumitelností.

Leoš Janáček (1854–1928)

Leoš Janáček byl originální skladatel, který se inspiroval především moravským folklorem a rytmem mluvené řeči. Jeho hudba má osobitý styl a silný dramatický výraz. K nejznámějším dílům patří opery *Její pastorkyňa*, *Káťa Kabanová* nebo *Příhody lišky Bystroušky*. Janáčková tvorba je velmi ceněna i na zahraničních operních scénách.

Bohuslav Martinů (1890–1959)

Bohuslav Martinů byl skladatel 20. století, který většinu života strávil v zahraničí. Ve své tvorbě spojoval moderní hudební směry s českými lidovými prvky. Napsal symfonie, koncerty, balety i opery. Mezi jeho známá díla patří *Julietta* nebo *Otvírání studánek*.

Česká hudba má silné postavení i v současnosti. Česká filharmonie patří mezi nejuznávanější orchestry světa a díla českých skladatelů se pravidelně uvádějí na mezinárodních hudebních festivalech. Česká hudební tradice tak zůstává živou součástí světové kultury.

Slovníček pojmů

česká hudba – чеська музика

světově známí skladatelé – всесвітньо відомі композитори

dlouhá a bohatá tradice – тривала й багата традиція

kulturní hodnoty – культурні цінності

české země – чеські землі

rozvíjet se – розвиватися

duchovní hudba – духовна музика

světská hudba – світська музика

lidová píseň – народна пісня
vážná hudba – класична (серйозна) музика
melodičnost – мелодійність
rytmičnost – ритмічність
národní historie – національна історія
lidová tradice – народна традиція
národní obrození – національне відродження
česká identita – чеська ідентичність
prosadit se ve světě – здобути визнання у світі
zakladatel – засновник
národní hudba – національна музика
inspirovat se – надихатися
české dějiny – чеська історія
znázornovat – зображати
tok řeky – течія річки
nejznámější skladby – найвідоміші твори
lidové motivy – народні мотиви
srozumitelnost – зрозумілість
originální skladatel – оригінальний композитор
moravský folklor – моравський фольклор
rytmus mluvené řeči – ритм розмовної мови
osobitý styl – самобутній стиль
dramatický výraz – драматичний вираз
strávit život v zahraničí – провести життя за кордоном
moderní hudební směry – сучасні музичні напрями
lidové prvky – народні елементи
uznávaný orchestr – визнаний оркестр

Otázky k textu:

Otázky

1. Jakou roli hraje česká hudba v kultuře České republiky?
2. Které období je důležité pro vznik české národní hudby?
3. Proč je Bedřich Smetana považován za zakladatele české národní hudby?
4. Jak se jmenuje nejznámější cyklus Bedřicha Smetany?
5. Která část cyklu *Má vlast* je nejznámější?
6. Čím je typická hudba Antonína Dvořáka?
7. Jaký slavný hudební kus napsal Dvořák v USA?
8. Která opera Antonína Dvořáka patří mezi nejznámější?
9. Čím se inspiroval Leoš Janáček?
10. Uveď alespoň jednu operu Leoše Janáčka.
11. Který český skladatel strávil velkou část života v zahraničí?
12. Jaké hudební směry spojoval Bohuslav Martinů?
13. Jaké jsou typické rysy české hudby?

14. Jaký význam má Česká filharmonie?
15. Proč je česká hudba známá i ve světě?

ZÁVĚREČNÝ TEST

1. Kdo byl p rukopníkem českého filmu na přelomu 19. a 20. století?
 - A) Miloš Forman
 - B) Jan Křídenecký
 - C) Jiří Menzel
 - D) Hugo Haas
2. Co bylo typické pro československou novou vlnu v 60. letech?
 - A) Historické kostýmní filmy
 - B) Jednoduchý civilní styl a jemný humor
 - C) Pouze pohádky
 - D) Filmy bez humoru
3. Který český film získal Oscara v roce 1968?
 - A) Kolja
 - B) Ostře sledované vlaky
 - C) Hoří, má panenko
 - D) Tři oříšky pro Popelku
4. Kdo režíroval film *Kolja*?
 - A) Miloš Forman
 - B) Jan Svěrák
 - C) Jiří Menzel
 - D) Petr Zelenka
5. Který z těchto režisérů patří k významným osobnostem českého filmu?
 - A) Alice Nellis
 - B) Gustav Mahler
 - C) Antonín Dvořák
 - D) Karel Čapek
6. Co je typickým rysem českého filmu?
 - A) Téměř žádný humor
 - B) Jemný humor a ironie
 - C) Pouze akční scény
 - D) Dokumentární styl
7. Který festival je nejvýznamnější český filmový festival?
 - A) Febiofest
 - B) Letní filmová škola
 - C) MFF Karlovy Vary
 - D) Finále Plzeň
8. Jaká cena se uděluje na MFF Karlovy Vary?
 - A) Zlatý lev

- B) Křišťálový glóbus
 - C) Oscar
 - D) Zlatá palma
9. Který festival se zaměřuje hlavně na dokumentární filmy?
- A) Febiofest
 - B) Finále Plzeň
 - C) Jihlava
 - D) MFF Karlovy Vary
10. Kolik českých filmů získalo Oscara?
- A) Jeden
 - B) Dva
 - C) Tři
 - D) Čtyři
11. Kde se odehrává děj filmu *Ostře sledované vlaky*?
- A) Na velké městské ulici
 - B) Na malé železniční stanici
 - C) V divadle
 - D) Na vesnici při svatbě
12. Jaké téma je ve filmu *Kolja* hlavní?
- A) Historie 19. století
 - B) Přátelství a lidskost
 - C) Komédie o škole
 - D) Hudba a balet
13. Které z těchto divadel je nazýváno „Zlatá kaplička“?
- A) Dejvické divadlo
 - B) Národní divadlo
 - C) Stavovské divadlo
 - D) Divadlo Kalich
14. Které divadlo je nejstarší a známé hlavně operou?
- A) Divadlo Studio DVA
 - B) Stavovské divadlo
 - C) Naivní divadlo Liberec
 - D) Jihočeské divadlo
15. Které divadlo nabízí Malou scénu Na Perštýně?
- A) Divadlo Kalich
 - B) Divadlo Studio DVA
 - C) Dejvické divadlo
 - D) Stavovské divadlo
16. Kde se nachází Jihočeské divadlo?
- A) Praha
 - B) Brno
 - C) České Budějovice
 - D) Liberec
17. Jaký typ divadla je Naivní divadlo v Liberci?
- A) Činoherní

- B) Loutkové
 - C) Opera
 - D) Baletní
18. Který film z české kinematografie je známý jako pohádka z období normalizace?
- A) Kolja
 - B) Tři oříšky pro Popelku
 - C) Ostře sledované vlaky
 - D) Pouta
19. Které divadlo v Praze je známé kvalitními činoherními inscenacemi a hereckými výkony?
- A) Divadlo Kalich
 - B) Dejvické divadlo
 - C) Stavovské divadlo
 - D) Divadlo Studio DVA
20. Který český režisér natočil film *Hoří, má panenko*?
- A) Jiří Menzel
 - B) Miloš Forman
 - C) Jan Svěrák
 - D) Petr Zelenka
21. Který festival je určen hlavně pro českou filmovou a televizní tvorbu?
- A) MFF Karlovy Vary
 - B) Finále Plzeň
 - C) Febiofest
 - D) Jihlava
22. Co podporují české filmové festivaly?
- A) Pouze zahraniční filmy
 - B) Pouze amatérské filmy
 - C) Filmovou kulturu a mladé tvůrce
 - D) Pouze komedie
23. Který český herec nepatří mezi významné osobnosti českého filmu?
- A) Rudolf Hrušínský
 - B) Jiří Sovák
 - C) Libuše Šafránková
 - D) Karel Gott
24. Který film se odehrává na pozadí společenských změn konce 80. let?
- A) Kolja
 - B) Ostře sledované vlaky
 - C) Tři oříšky pro Popelku
 - D) Pelíšky
25. Který český režisér patří mezi současné tvůrce?
- A) Miloš Forman
 - B) Jiří Menzel
 - C) Petr Zelenka
 - D) Hugo Haas

ТЕМА 4. СПОРТ. ВИДИ СПОРТУ. З ІСТОРИЇ ЧЕСЬКОГО СПОРТУ.

1. Přečtěte a přeložte text do ukrajinštiny

SPORT V ČESKÉ REPUBLICĚ

V České republice je sport důležitou součástí každodenního života i národní identity. Mezi nejoblíbenější sporty patří fotbal a lední hokej. Česká fotbalová reprezentace se pravidelně účastní mistrovství Evropy a světa a mezi nejznámější kluby patří Sparta Praha, Slavia Praha a Viktoria Plzeň. Velkým úspěchem bylo druhé místo na mistrovství Evropy v roce 1996.

Ještě větší mezinárodní úspěchy má lední hokej. Česká hokejová reprezentace patří dlouhodobě mezi světovou špičku a pravidelně hraje na mistrovství světa i na zimních olympijských hrách. Znamé české kluby jsou například HC Sparta Praha, HC Kometa Brno nebo HC Oceláři Třinec.

Velmi úspěšný je také tenis. Český tým se účastní soutěží Davis Cup a Billie Jean King Cup a čeští hráči a hráčky pravidelně hrají na turnajích Grand Slam a na olympiádě. Mezi známé osobnosti patří Petra Kvitová nebo Tomáš Berdych.

Důležitou roli hraje také atletika, především hody a běhy. Česká atletická reprezentace se účastní mistrovství Evropy, světa i olympijských her. Zimní sporty, zejména lyžování a biatlon, jsou populární díky úspěchům sportovců, jako jsou Ester Ledecká nebo Gabriela Soukalová.

V posledních letech je velmi populární také florbal, hlavně mezi mladými lidmi. Česká florbalová reprezentace pravidelně soutěží na mistrovství světa a patří mezi nejlepší týmy na světě. Mezi známé kluby patří Tatran Střešovice nebo Florbal Mladá Boleslav

Slovníček pojmů

národní identita – pocit sounáležitosti s národem

oblíbený sport – sport, který má mnoho fanoušků

fotbal – týmový sport hraný s míčem

lední hokej – týmový sport hraný na ledě s pukem

reprezentace – tým, který zastupuje stát

mistrovství Evropy / světa – mezinárodní sportovní soutěž

klub – sportovní tým nebo organizace

úspěch – dobrý výsledek

olympijské hry – největší mezinárodní sportovní soutěž

světová špička – nejlepší sportovci nebo týmy na světě

tenis – individuální nebo týmový sport s raketou

Davis Cup – mezinárodní soutěž mužských tenisových týmů

Billie Jean King Cup – mezinárodní soutěž ženských tenisových týmů

Grand Slam – nejvýznamnější tenisové turnaje

atletika – sport zahrnující běhy, skoky a hody

zimní sporty – sporty provozované v zimě

biatlon – zimní sport kombinující běh na lyžích a střelbu

florbal – týmový sport hraný s lehkou hokejkou a míčkem

mladí lidé – mládež

soutěžit – účastnit se sportovní soutěže

Otázky k textu

Otázky

1. Jakou roli hraje sport v České republice?
2. Které dva sporty jsou v Česku nejoblíbenější?
3. Které české fotbalové kluby jsou nejznámější?
4. Jakého významného úspěchu dosáhla česká fotbalová reprezentace v roce 1996?
5. Proč je lední hokej považován za velmi úspěšný sport v Česku?
6. Uveď alespoň dva známé české hokejové kluby.
7. Ve kterých soutěžích se účastní český tenisový tým?
8. Které známé české tenisové osobnosti text zmiňuje?
9. Jaké atletické disciplíny jsou pro Česko typické?
10. Na jakých soutěžích se účastní česká atletická reprezentace?
11. Které zimní sporty jsou v Česku populární?
12. Jmenuj dvě známé české sportovkyně ze zimních sportů.
13. Proč je florbal populární hlavně mezi mladými lidmi?
14. Jaké florbalové kluby patří mezi nejznámější?
15. Které sporty mají v Česku mezinárodní úspěch?

2. Přečtěte a přeložte text do ukrajinštiny

DĚJINY ČESKÉHO SPORTU A VÝZNAMNÍ SPORTOVCI

Dějiny českého sportu jsou úzce spojeny s historií české společnosti a národní identity. Už v 19. století měl sport v českých zemích důležitou kulturní a společenskou

roli. Významný vliv měl tělovýchovný spolek **Sokol**, který byl založen roku 1862 Miroslavem Tyršem a Jindřichem Fügnerem. Sokol podporoval nejen tělesnou zdatnost, ale také vlastenectví a morální hodnoty.

Na začátku 20. století se začaly rozvíjet moderní sporty, jako fotbal, atletika a hokej. Českoslovenští sportovci se úspěšně účastnili **olympijských her** už od roku 1920. Mezi první slavné sportovce patřil **Emil Zátopek**, legendární atlet, který na olympijských hrách v Helsinkách roku 1952 získal tři zlaté medaile v bězích na 5 000 m, 10 000 m a v maratonu. Je považován za jednoho z největších běžců všech dob.

Velkých úspěchů dosáhl také československý **lední hokej**, který se stal jedním z nejoblíbenějších sportů. Mezi nejznámější hokejisty patří **Jaromír Jágr**, jeden z nejlepších hokejových útočníků v historii světového hokeje, a **Dominik Hašek**, výjimečný brankář a olympijský vítěz z roku 1998 v Naganu.

Ve fotbale se proslavili hráči jako **Josef Masopust**, držitel Zlatého míče z roku 1962, a později **Pavel Nedvěd**, který získal Zlatý míč v roce 2003. Český fotbal dosáhl významného úspěchu druhým místem na mistrovství Evropy v roce 1996.

V ženském sportu má Česko také mnoho významných osobností. Mezi nejznámější patří **Věra Čáslavská**, legendární gymnastka a sedminásobná olympijská vítězka, která se stala symbolem odvahy a sportovní cti. V současnosti patří mezi nejúspěšnější sportovkyně **Ester Ledecká**, která získala olympijské zlato v lyžování i snowboardingu, a **Petra Kvitová**, světově úspěšná tenistka a vítězka turnajů Grand Slam.

Po roce 1989 se český sport otevřel světu a čeští sportovci začali pravidelně soutěžit v mezinárodních ligách a soutěžích. Dnes má Česká republika silnou sportovní tradici a její sportovci dosahují úspěchů v mnoha disciplínách – od kolektivních sportů až po individuální. Český sport tak není jen o vítězstvích, ale také o hodnotách, jako jsou fair play, vytrvalost a reprezentace země na mezinárodní úrovni.

Slovníček pojmů

dějiny českého sportu – історія чеського спорту

úzce spojeny – тісно пов'язані

národní identita – національна ідентичність

česká společnost – чеське суспільство

kulturní a společenská role – культурна й суспільна роль

tělovýchovný spolek – спортивно-гімнастичне товариство

založen roku – заснований року

tělesná zdatnost – фізична підготовка

vlastenectví – патріотизм

morální hodnoty – моральні цінності

rozvíjet se – розвиватися
moderní sporty – сучасні види спорту
atletika – легка атлетика
lední hokej – хокей із шайбою
účastnit se – брати участь
olympijské hry – Олімпійські ігри
slavný sportovec – відомий спортсмен
legendární atlet – легендарний легкоатлет
získat zlatou medaili – здобути золоту медаль
běh na 5 000 metrů – біг на 5 000 метрів
maraton – марафон
být považován za – вважатися
dosáhnout úspěchu – досягти успіху
nejoblíbenější sport – найпопулярніший вид спорту
hokejový útočník – хокеїст-нападник
brankář – воротар
olympijský vítěz – олімпійський чемпіон
proslavit se – прославитися
držitel Zlatého míče – володар «Золотого м'яча»
mistrovství Evropy – чемпіонат Європи
druhé místo – друге місце
ženský sport – жіночий спорт
významná osobnost – визначна особистість
legendární gymnastka – легендарна гімнастка
olympijská vítězka – олімпійська чемпіонка
symbol odvahy – символ мужності
sportovní čest – спортивна честь
současnost – сучасність
úspěšná sportovkyně – успішна спортсменка
lyžování – лижний спорт
snowboarding – сноубординг
tenistka – тенісистка
otevřít se světu – відкритися світові
mezinárodní liga – міжнародна ліга
sportovní disciplína – спортивна дисципліна
kolektivní sport – командний вид спорту
individuální sport – індивідуальний вид спорту
sportovní tradice – спортивна традиція
vytrvalost – витривалість
reprezentace země – представлення країни
mezinárodní úroveň – міжнародний рівень

Otázky k textu:

Otázky

1. Jakou roli má sport v české společnosti?
2. Kdy a proč vznikl spolek Sokol?
3. Jaké hodnoty Sokol podporoval?
4. Které sporty se začaly rozvíjet na začátku 20. století?
5. Kdy se českoslovenští sportovci poprvé zúčastnili olympijských her?
6. Kdo byl Emil Zátopek a čím byl výjimečný?
7. Kolik zlatých medailí získal Emil Zátopek v roce 1952?
8. Proč je lední hokej v Česku tak populární?
9. Které dvě hokejové legendy jsou zmíněny v textu?
10. Jaký úspěch dosáhl český fotbal v roce 1996?
11. Kdo získal Zlatý míč v roce 1962 a kdo v roce 2003?
12. Kdo byla Věra Čáslavská a v jakém sportu uspěla?
13. Proč je Ester Ledecká považována za výjimečnou sportovkyni?
14. Jak se změnil český sport po roce 1989?
15. Jaké hodnoty podle textu český sport reprezentuje?

3. Přečtěte a přeložte text do ukrajinštiny

Jaromír Jágr

Jedna z nejvýraznějších osobností českého sportu a zároveň hokejová ikona světového formátu. Díky olympijskému zlatu, dvěma titulům mistra světa a stejnému počtu triumfů ve Stanleyově poháru je členem prestižního Triple Gold Clubu.

Z pěti olympijských účastí Jaromíru Jágrovi nejlépe vyšla hned ta premiérová v Naganu 1998, kde se stal jednou z klíčových postav senzačního českého triumfu na "Turnaji století", kterého se poprvé v historii zúčastnily hvězdy z NHL. O osm let později si z Turína přivezl bronz, v Salt Lake City, ve Vancouveru, kde byl vlajkonošem české výpravy, i v Soči vyšel po čtvrtfinálovém vyřazení naprázdno. Kromě dvou olympijských medailí se může pochlubit i čtyřmi cennými kovy ze světových šampionátů, ze zlata se radoval v letech 2005 a 2010.

Zatímco na velké úspěchy v reprezentaci si odchovanec kladenského hokeje musel počkat, v NHL se v dresu Pittsburghu prosadil po boku svého učitele i vzoru Maria Lemieuxe téměř okamžitě. V letech 1991 a 1992 pomohl Penguins k zisku Stanleyova poháru a sám se brzy vypracoval v jednu z největších hvězd celé ligy. Pětkrát vyhrál kanadské bodování a v roce 1999 převzal Hartovu trofej pro nejužitečnějšího hráče soutěže.

Nyní mu patří primáty druhého nejproduktivnějšího hráče po Wayne Gretzkém i nejlepšího evropského střelce v historii NHL. Svou fenomenální kariéru hodlá Sportovec roku 2005 a jedenáctinásobný vítěz ankety Zlatá hokejka zakončit v rodném Kladně, kde se mezitím stal majitelem tamních Rytířů.

<https://www.olympijskytym.cz/athlete/jaromir-jagr>

Otázky k textu:

Otázky

1. Proč je Jaromír Jágr považován za jednu z nejvýraznějších osobností českého sportu?
2. Vysvětlete, co znamená členství v Triple Gold Clubu a proč je výjimečné.
3. Jaký význam mělo olympijské vítězství v Naganu 1998 pro český hokej?
4. Které olympijské hry byly pro Jaromíra Jágra nejúspěšnější a proč?
5. Jak se vyvíjela Jágrova kariéra v NHL a v čem vynikal oproti ostatním hráčům?
6. Jaká ocenění Jaromír Jágr během kariéry získal a co o něm vypovídají?
7. Proč je Jaromír Jágr označován za nejlepšího evropského střelce v historii NHL?
8. Jaký vztah má Jaromír Jágr ke Kladnu a jak se projevuje po skončení aktivní kariéry?

4. Přečtěte a přeložte text do ukrajinštiny

Významné tenistky

Petra Kvitová (nar. 1990).

Jedna z předních světových tenistek, opora vítězného fedcupového týmu. Jejím největším individuálním úspěchem jsou dva triumfy ve Wimbledonu či prvenství na Turnaji mistryň, má i olympijský bronz. Rodačka z Bílovce začínala na kurtech ve Fulneku pod vedením svého otce. Později se talentované levačky ujal trenér David Kotyza, mezi elitu Kvitová vlétla v roce 2011, kdy ovládla šest turnajů včetně Wimbledonu a dostala se do elitní desítky světového žebříčku. Po olympijské premiéře v Pekingu 2008, kde nastoupila netradičně ve čtyřhře, a čtvrtinálovém vyřazení v Londýně se Petra Kvitová na třetí pokus dočkala medaile pod pěti kruhy. V Riu de Janeiro sice po čtyřech výhrách podlehl v semifinále pozdější nečekané vítězce Puigové z Portorika, avšak dokázala se otřepat a v duelu o třetí místo si poradila s Američankou Keysovou. Také v následujících letech slavila dvojnásobná Sportovkyně roku řadu úspěchů v čele s druhým wimbledonským triumfem z roku 2014.

(ZDROJ: <https://www.olympijskytym.cz/athlete/petra-kvitova>).

Otázky k textu:

Otázky

1. Jaké jsou hlavní úspěchy Petry Kvitové na mezinárodní tenisové scéně?
2. Popište začátky tenisové kariéry Petry Kvitové.
3. Jakou roli sehrál trenér David Kotyza v jejím sportovním růstu?
4. Proč byl rok 2011 pro Petru Kvitovou zlomový?
5. Jaký byl průběh olympijských startů Petry Kvitové a čím se lišily jednotlivé hry?
6. Jak hodnotíte její výkon na olympijských hrách v Riu de Janeiro?
7. Proč je Petra Kvitová považována za oporu českého fedcupového týmu?

Kateřina Siniaková (nar. 1996).

Jedna z nejlepších světových tenisových deblistek, na kontě má řadu grandslamových titulů i dvě olympijská zlata. Při premiéře pod pěti kruhy v Tokiu v roce 2021 Kateřina Siniaková s Barborou Krejčíkovou potvrdily ve čtyřhře pozici nejvýše nasazeného páru. Ve finále si poradily se Švýčarkami Bencicovou s Golubicovou a slavily historické zlato. O tři roky později v Paříži sice titul neobhájily, ale Siniaková si spravila chuť triumfem v mixu po boku Tomáše Macháče. Vedle skvělých výsledků v deblu, v němž byla opakovaně světovou jedničkou a dosáhla na kariérní Grand Slam, se rodačka z Hradce Králové může pochlubit i několika tituly na okruhu WTA ve dvouhře. V roce 2018 se podílela také na triumfu českého týmu ve Fed Cupu. (ZDROJ: <https://www.olympijskytym.cz/athlete/katerina-siniakova>).

Otázky k textu:

Otázky

1. V čem spočívají největší úspěchy Kateřiny Siniakové v tenisové kariéře?
2. Jaký význam mělo olympijské zlato z Tokia 2021 pro český tenis?
3. Popište spolupráci Kateřiny Siniakové s Barborou Krejčíkovou.
4. Jaký rozdíl je mezi úspěchy Siniakové ve čtyřhře, mixu a dvouhře?
5. Co znamená pojem „kariérní Grand Slam“ a jak jej Siniaková dosáhla?
6. Jak se Siniaková podílela na týmových úspěších České republiky?
7. Který z jejích úspěchů považujete za nejvýznamnější a proč?

Slovníček pojmů

Obecné a sportovní pojmy

výrazná osobnost – визначна особистість

sportovní ikona – спортивна ікона
světový formát – світового рівня
olympijské zlato / bronz – олімпійське золото / бронза
mistr světa / titul mistra světa – чемпіон світу / титул чемпіона світу
účast / účastnit se – участь / брати участь
klíčová postava – ключова постать
senzační vítězství / triumf – сенсаційна перемога
hvězda (sportu) – зірка (спорту)
vyřazení – вибуття
pochlubit se – пишатися
cenný kov / medaile – цінний метал / медаль
šampionát – чемпіонат
reprezentace – національна збірна
dres – форма, майка
prosadit se – утвердитися, досягти успіху
kanadské bodování – канадська система підрахунку очок
Hartova trofej – Трофей Гарта
nejužitečnější hráč – найцінніший гравець
nejproduktivnější hráč – найрезультативніший гравець
střelec – бомбардир
vlajkonoš – прапорonosець
sportovec roku – спортсмен року
anketa – опитування, рейтинг
majitel klubu – власник клубу
tenistka – тенісистка
opora týmu – ключова гравчиня команди
světový žebříček – світовий рейтинг
elitní desítka – перша десятка
levačka – лівша
čtyřhra / debl – парна гра / парний розряд
dvouhra – одиночний розряд
semifinále / finále – півфінал / фінал
výhra / porážka – перемога / поразка
nasazený pár – сіяна пара
grandslamový titul – титул турніру Великого шолома
světová jednička – перша ракетка світу

ZÁVĚREČNÝ TEST

1. Proč je Jaromír Jágr členem Triple Gold Clubu?

- A) Získal tři tituly mistra světa
- B) Vyhrál olympiádu, mistrovství světa a Stanleyův pohár

C) Hrál ve třech hokejových ligách

D) Vyhrál pět olympijských medailí

2. Kde Jaromír Jágr získal olympijské zlato?

A) Turín 2006

B) Vancouver 2010

C) Nagano 1998

D) Salt Lake City 2002

3. Kolikrát vyhrál Jaromír Jágr Stanleyův pohár?

A) Jednou

B) Dvakrát

C) Třikrát

D) Čtyřikrát

4. V jakém klubu se Jágr prosadil v NHL na začátku kariéry?

A) New York Rangers

B) Boston Bruins

C) Pittsburgh Penguins

D) Washington Capitals

5. Jaké ocenění získal Jaromír Jágr v roce 1999?

A) Zlatá hokejka

B) Hartova trofej

C) Cena Fair Play

D) Trofej Conn Smythe

6. Kde plánuje Jaromír Jágr ukončit svou kariéru?

A) V Praze

B) V NHL

C) V Pittsburghu

D) V Kladně

7. Jaký je největší individuální úspěch Petry Kvitové?

A) Vítězství na Australian Open

B) Dva triumfy ve Wimbledonu

C) Titul mistryně světa

D) Zlatá olympijská medaile

8. Na kterých olympijských hrách získala Petra Kvitová bronzovou medaili?

A) Peking 2008

B) Londýn 2012

C) Rio de Janeiro 2016

D) Tokio 2021

9. Kdo byl dlouholetým trenérem Petry Kvitové?

A) Ivan Lendl

B) Tomáš Krupa

C) David Kotyza

D) Petr Pála

10. V čem Petra Kvitová poprvé reprezentovala Česko na olympiádě?

A) Ve dvouhře

B) Ve smíšené čtyřhře

- C) Ve čtyřhře
- D) V týmové soutěži

11. V čem dosáhla Kateřina Siniaková největších úspěchů?

- A) Ve dvouhře
- B) Ve čtyřhře (deblu)
- C) V mixu
- D) V juniorských soutěžích

12. S kým získala Kateřina Siniaková olympijské zlato v Tokiu 2021?

- A) S Petrou Kvitovou
- B) S Lucií Šafářovou
- C) S Barborou Krejčíkovou
- D) S Karolínou Plíškovou

13. Jakého úspěchu dosáhla Siniaková v Paříži?

- A) Zlato ve čtyřhře
- B) Stříbro ve dvouhře
- C) Bronz ve čtyřhře
- D) Zlato v mixu

14. Co znamená „kariérní Grand Slam“?

- A) Vítězství na jednom grandslamovém turnaji
- B) Vítězství na všech grandslamových turnajích během jednoho roku
- C) Vítězství na všech grandslamových turnajích během kariéry
- D) Účast na všech grandslamových turnajích

ТЕМА 5. ОХОРОНА ЗДОРОВ'Я. МЕДИЧНЕ СТРАХУВАННЯ.

1. *Přečtěte a přeložte text do ukrajinštiny*

ZDRAVOTNÍ PÉČE A POJIŠTĚNÍ V ČR

Obyvatelé České republiky mají zdravotní péči garantovanou Ústavou České republiky, kde se v čl. 31 Listiny základních práv a svobod praví: „Každý má právo na ochranu zdraví. Občané mají na základě veřejného pojištění právo na bezplatnou zdravotní péči a na zdravotní pomůcky za podmínek, které stanoví zákon.“

Naplnění tohoto ústavního práva a dostupnost zdravotní péče je zajištěna prostřednictvím veřejného zdravotního pojištění, které funguje podle [zákona č. 48 /1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění](#). Zákon je postaven na principu solidarity ve zdravotní péči: občané přispívají do fondu zdravotního pojištění podle svých možností a čerpají zdravotní péči podle svých potřeb.

Kdo se může podílet na veřejném zdravotním pojištění?

- Všichni občané, kteří mají na území České republiky trvalý pobyt, a jejich nezletilé děti, včetně cizinců s trvalým pobytem na území České republiky – jedná se o cizince, kteří mají povolení k trvalému pobytu na našem území.
- Zaměstnanci zaměstnavatele se sídlem v České republice, včetně cizinců bez trvalého pobytu na našem území. Děti, které se narodily cizincům s trvalým pobytem, včetně dětí narozených cizincům, kteří o trvalý pobyt již požádali.
- Děti-cizinci svěřené do náhradní výchovy.
- Azylanty – jsou oprávněni k trvalému pobytu na území České republiky po dobu platnosti rozhodnutí o udělení azylu. Děti, které se narodily azylantkám, do doby než je rozhodnuto o azylu nebo jiném druhu pobytu dítěte, se pro účely veřejného zdravotního pojištění považují za cizince s povoleným trvalým pobytem.
- Cizinci s vízem za účelem dočasné ochrany nebo za účelem strpění pobytu.

Komerční zdravotní pojištění

Komerční zdravotní pojištění obecně kryje užší rozsah zdravotní péče a zejména nezajišťuje dostatečnou péči v případě závažného onemocnění a chronických nemocí vůbec. Toto zdravotní pojištění se v praxi týká především neodkladné péče. Nekryje pohlavní a infekční nemocí včetně AIDS, diabetes, chronickou insuficienci ledvin a hemodialýzu, léčbu závislostí včetně všech komplikací. Zubní péče nad rámec ošetření

při akutních bolestivých stavech není ve standardním typu pojištění zahrnuta. Velkým problémem je péče o novorozence, zejména o nedonošené nebo narozené s vrozenou vadou. Vrozené vady nejsou kryty a děti narozené se zdravotním postižením jsou v rámci komerčního pojištění nepojistitelné.

Existují dva základní typy pojištění:

- Zdravotní pojištění pro případ neodkladné péče
- Zdravotní pojištění pro případ komplexní péče – od roku 2011 je povinným pojištěním pro všechny cizince ze třetích zemí, kteří žádají o prodloužení pobytu v České republice. Tento typ pojištění zajišťuje zdravotní péči v širším rozsahu než pojištění na neodkladnou péči. Pokrývá preventivní prohlídky a očkování, léky a částečně i zdravotnické prostředky. Musí zahrnovat preventivní prohlídky, očkování i prenatální a porodní péči o rodičku. V současné době pojištění nabízí pět zdravotních pojišťoven. (Zdroj: <https://sancedetem.cz/zdravotni-pece-pojisteni-cizincu-v-ceske-republice>)

Slovníček pojmů

obyvatelé– жителі

zdravotní péče – медична допомога

garantovaná Ústavou – гарантована Конституцією

Ústava České republiky – Конституція Чеської Республіки

Listina základních práv a svobod – Хартія основних прав і свобод

článek – стаття

právo na ochranu zdraví – право на охорону здоров'я

veřejné pojištění – державне (публічне) страхування

bezplatná zdravotní péče – безоплатна медична допомога

zdravotní pomůcky – медичні засоби

podmínky stanovené zákonem – умови, визначені законом

ústavní právo – конституційне право

dostupnost zdravotní péče – доступність медичної допомоги

veřejné zdravotní pojištění – державне медичне страхування

princíp solidarity – принцип солідарності

přispívat do fondu – робити внески до фонду

čerpat zdravotní péči – користуватися медичною допомогою

podle možností – відповідно до можливостей

podle potřeb – відповідно до потреб

trvalý pobyt – постійне проживання

nezletilé děti – неповнолітні діти

cizinci – іноземці

povolení k trvalému pobytu – дозвіл на постійне проживання

zaměstnanec – працівник
zaměstnavatel – роботодавець
sídlo v ČR – місцезнаходження в ЧР
bez trvalého pobytu – без постійного проживання
žádost o trvalý pobyt – заява на постійне проживання
náhradní výchova – опікунське / прийомне виховання
děti svěřené do péče – діти, передані під опіку
azylant – особа з наданим притулком
udělení azylu – надання притулку
platnost rozhodnutí – чинність рішення
dočasná ochrana – тимчасовий захист
strpění pobytu – толерування перебування
komerční zdravotní pojištění – комерційне медичне страхування
užší rozsah péče – обмежений обсяг допомоги
závažné onemocnění – серйозне захворювання
chronické nemoci – хронічні хвороби
neodkladná péče – невідкладна допомога
infekční nemoci – інфекційні захворювання
pohlavní nemoci – венеричні хвороби
cukrovka (diabetes) – цукровий діабет
chronická insuficience ledvin – хронічна ниркова недостатність
hemodialýza – гемодіаліз
léčba závislostí – лікування залежностей
zubní péče – стоматологічна допомога
akutní bolestivé stavy – гострі больові стани
novorozenec – новонароджений
nedonošené dítě – недоношена дитина
vrozená vada – вроджена вада
zdravotní postižení – інвалідність
nepojistitelný – не підлягає страхуванню
typ pojištění – тип страхування
pojištění neodkladné péče – страхування невідкладної допомоги
komplexní péče – комплексна допомога
třetí země – треті країни
prodloužení pobytu – продовження перебування
preventivní prohlídka – профілактичні огляди
očkování – щеплення
zdravotnické prostředky – медичні засоби
prenatální péče – допологова допомога
porodní péče – допомога при пологах
zdravotní pojišťovna – медична страхова компанія

Otázky

Otázky k textu:

1. Co říká článek 31 Listiny základních práv a svobod o zdravotní péči?
2. Jak funguje veřejné zdravotní pojištění v České republice?
3. Kdo se může účastnit veřejného zdravotního pojištění? Uveď alespoň tři skupiny.
4. Kolik procent z vyměřovacího základu činí pojistné na zdravotní pojištění?
5. Kdo platí pojistné za děti, studenty do 26 let a důchodce?
6. Jaký je hlavní rozdíl mezi veřejným a komerčním zdravotním pojištěním?
7. Jaká péče není standardně kryta komerčním pojištěním? Uveď alespoň dvě oblasti.
8. Co je povinné od roku 2011 pro cizince ze třetích zemí, kteří žádají o prodloužení pobytu?
9. Jaké služby musí zahrnovat zdravotní pojištění pro případ komplexní péče?
10. Proč je princip solidarity důležitý pro veřejné zdravotní pojištění?
11. Jaké výhody a nevýhody má komerční pojištění?
12. Kdo je považován za cizince s povoleným trvalým pobytem z hlediska zdravotního pojištění?

TEST

1. Co garantuje Ústava České republiky v oblasti zdravotní péče?

- A) Každý občan má právo na bezplatné vzdělání
- B) Každý má právo na ochranu zdraví a bezplatnou zdravotní péči na základě veřejného pojištění
- C) Každý cizinec má nárok na komplexní zdravotní péči zdarma

2. Na jakém principu funguje veřejné zdravotní pojištění?

- A) Princip zisku – čím více zaplatíte, tím více péče získáte
- B) Princip solidarity – občané přispívají podle svých možností a čerpají péči podle potřeb
- C) Princip dobrovolnosti – pojištění je zcela nepovinné

3. Kdo se může podílet na veřejném zdravotním pojištění?

- A) Pouze občané s trvalým pobytem v ČR
- B) Všichni občané s trvalým pobytem, jejich nezletilé děti, zaměstnanci a vybrané skupiny cizinců
- C) Pouze osoby nad 18 let s českým občanstvím

4. Jaké děti se považují za cizince s povoleným trvalým pobytem pro účely pojištění?

- A) Děti azylantů do doby rozhodnutí o azylu

- B) Pouze děti narozené v České republice
 C) Děti cizinců, kteří mají krátkodobé turistické vízum
- 5. Co nekryje standardní komerční zdravotní pojištění?**
 A) Neodkladnou péči při akutních stavech
 B) Pohlavní a infekční nemoci včetně AIDS, diabetes, chronickou insuficienci ledvin, hemodialýzu
 C) Léky na běžnou chřipku
- 6. Který typ pojištění zajišťuje zdravotní péči v širším rozsahu než pojištění na neodkladnou péči?**
 A) Pojištění pro případ neodkladné péče
 B) Pojištění pro případ komplexní péče
 C) Pojištění pouze pro děti
- 7. Od kdy je komplexní pojištění povinné pro cizince ze třetích zemí žádající o prodloužení pobytu v ČR?**
 A) Od roku 1997
 B) Od roku 2011
 C) Od roku 2020
- 8. Co musí komplexní pojištění zahrnovat podle zákona?**
 A) Jen akutní lékařskou péči
 B) Preventivní prohlídky, očkování, prenatální a porodní péči
 C) Pouze léky na chronická onemocnění
- 9. Kolik zdravotních pojišťoven v současnosti nabízí pojištění pro případ komplexní péče?**
 A) Tři
 B) Pět
 C) Sedm
- 10. Jaký je hlavní problém komerčního pojištění u novorozenců?**
 A) Nekryje očkování
 B) Děti narozené s vrozenou vadou nejsou pojištěny a jsou nepojistitelné
 C) Pojištění nezahrnuje návštěvy pediatra

2. Přečtěte a přeložte text do ukrajinštiny

ZDRAVOTNÍ STAV ČESKÉ POPULACE VE SROVNÁNÍ SE STÁTY OECD

Publikace *Health at a Glance* srovnává mimo jiné ukazatele zdravotního stavu populace v zemích OECD (včetně České republiky) a v kandidátských a spolupracujících zemích¹. Sleduje například **délku života či rizikové faktory ovlivňující dožití či zdraví obyvatel**. Očekávaná délka života v Česku je 77,2 let, což je o 3,1 roku pod průměrem zemí OECD, který je 80,3. Jsme na tom podobně jako Turecko, Čína nebo Estonsko. Nejlépe si v Evropě stojí Švýcarsko s téměř 84 lety.

Stejně jako ve většině dalších zemích OECD i v Česku platí, že očekávaná délka života se v období mezi roky 2010 a 2019 prodloužila, a to o 1,6 roku. Nejvyššího věku se ze zemí OECD dožívají obyvatelé Japonska, Švýcarska a Jižní Korey – např. u japonských žen je to 87,6 let. Naopak nejnižší očekávanou délku dožití má v rámci Evropy Bulharsko. Na konci pořadí jsou z dalších zemí Indie, Indonésie a Jižní Afrika. Ženy nadále žijí déle než muži ve všech členských a partnerských zemích OECD. Tento rozdíl dosahuje v zemích OECD v průměru 5,4 let: naděje dožití při narození u žen je 83 let, zatímco u mužů 77,6 let. U mužů v Česku je očekávaná délka dožití 74,1 a u žen 80,5 roku. COVID-19 měl velký dopad na očekávanou délku života kvůli mimořádně vysokému počtu úmrtí, které tato pandemie způsobila. Mezi lety 2019 a 2021 se průměrná délka života v zemích OECD snížila v průměru o 0,7 roku.

Úmrtnost a její hlavní příčiny

V roce 2021 zemřelo v zemích OECD více než 12 milionů lidí, což odpovídá 932 úmrtím na 100 000 obyvatel. To je téměř o 1,5 milionu více než v roce 2019, z velké části kvůli COVID-19. Nemoci oběhového systému a rakovina ale stále zůstávají jako dvě hlavní příčiny úmrtí ve většině zemí. Srdeční infarkt, mozková mrtvice a další nemoci oběhového systému zapříčinily jedno ze čtyř úmrtí, rakovina způsobila každé páté úmrtí. K dalším hlavním příčinám patří nemoci dýchacího systému, zejména chronická obstrukční plicní nemoc a zápal plic. Onemocnění COVID-19 vedlo k 7 % úmrtí v zemích OECD.

V České republice v roce 2021 zemřelo 1199 lidí na 100 tisíc obyvatel, tedy o něco více, než je průměr zemí OECD. Podobný počet úmrtí jako Česká republika mělo v roce 2021 Maďarsko, Polsko či Kolumbie.

(ZDROJ: <https://www.nzip.cz/clanek/1924-zdravotni-stav-ceske-populace-ve-srovnani-se-staty-oecd>)

Rizikové faktory ovlivňující zdraví

Kouření. Kouření je hlavní příčinou mnoha onemocnění, včetně kardiovaskulárních a respiračních chorob či některých typů rakoviny. Prevalence kouření (jedinci nad 15 let kouřící každý den) v Česku je 17,6 %, což je o něco málo více než průměr OECD (15,9 %). V Česku kouří denně 22 % mužů a 13,3 % žen. Mužů nejvíce kouří nejvyšší v Indonésii, Číně a Turecku (přes 40 %) a nejméně v Norsku a na Islandu. Zatímco kouření tabáku je ve většině zemí na ústupu, pravidelné používání elektronických cigaret (vaping) je na vzestupu. Ve 32 zemích OECD bylo v roce 2021 pravidelnými uživateli vapingových produktů 3,2 % lidí ve věku 15 a více let. Nejvíce jich je v Estonsku a na Novém Zélandu (přes 8 %) a nejméně v Chile, Chorvatsku a Rakousku (pod 1 %). Česko je se 7,4 % uživatelů elektronických cigaret na 3. místě.

Alkohol. Užívání alkoholu je celosvětově hlavní příčinou úmrtí a invalidity, zejména mezi lidmi v produktivním věku. Vysoký příjem alkoholu je hlavním

rizikovým faktorem pro srdeční choroby a mrtvice, cirhózu jater a některé druhy rakoviny, ale i nízká a mírná konzumace alkoholu zvyšuje dlouhodobé riziko těchto onemocnění. Alkohol také přispívá k většímu počtu dopravních nehod a zranění, násilí, vražd, sebevražd a poruch duševního zdraví než jakákoliv jiná psychoaktivní látka, zejména mezi mladými lidmi. Spotřeba alkoholu v Česku je výrazně vyšší než průměr OECD: 11,6 litru čistého alkoholu na obyvatele. Nejvyšší spotřebu v roce 2021 vykázaly Lotyšsko a Litva (přes 12 litrů na osobu), následované Českou republikou, Bulharskem, Estonskem a Rakouskem – všechny s více než 11 litry na osobu. Indonésie a Turecko, měly spotřebu alkoholu nejnižší (pod 1,5 litru na osobu).

Obezita a nadváha. Nadváha nebo obezita je hlavním rizikovým faktorem pro různé nepřenositelné nemoci včetně cukrovky, kardiovaskulárních onemocnění a některých druhů rakoviny. Během pandemie obezita zvýšila riziko závažných příznaků a také riziko hospitalizace a úmrtí související s COVID-19. Zejména lidé s nižšími příjmy jsou častěji obézní, což prohlubuje nerovnosti v oblasti zdraví. Vysoká spotřeba energeticky bohatých potravin, zdraví nepříznivých tuků a stále více sedavý způsob života přispěly k rostoucí celosvětové míře obezity. Nadváhu nebo obezitu má v České republice 68,1 % mužů a 49,3 % žen. Obézních je 19,3 % populace. Toto číslo je blízko průměru OECD (18,4 %). Ve většině zemí OECD, má více než polovina dospělých nadváhu nebo obezitu. V průměru v zemích OECD trpělo v roce 2021 nadváhou nebo obezitou 53,5 % dospělé populace a 18,4 procent bylo obézních.

(ZDROJ: <https://www.nzip.cz/clanek/1924-zdravotni-stav-ceske-populace-ve-srovnani-se-staty-oecd>)

Slovníček pojmů

zdravotní stav – стан здоров'я

populace – популяція, населення

OECD – ОЕСР (Організація економічного співробітництва та розвитку):

міжнародна організація розвинених країн, яка аналізує економічний і медичний розвиток

kandidátské a spolupracující země – країни-кандидати та країни-партнери:

держави, які прагнуть вступити до ОЕСР або співпрацюють з нею

očekávaná délka života – очікувана тривалість життя

průměr zemí OECD – середній показник країн ОЕСР

úmrtnost – смертність

hlavní příčiny úmrtí – основні причини смерті

nemoci oběhového systému – захворювання системи кровообігу

rakovina – rak (онкологічні захворювання)
nemoci dýchacího systému – захворювання дихальної системи
chronická obstrukční plicní nemoc (CHOPN) – хронічне обструктивне захворювання легень (ХОЗЛ)
rizikové faktory – фактори ризику
kouření – куріння
prevalence – поширеність (превалентність)
obezita – ожиріння
nadváha – надмірна маса тіла
nepřenosné nemoci – неінфекційні захворювання
nerovnosti v oblasti zdraví – нерівність у сфері здоров'я
sedavý způsob života – сидячий спосіб життя

Otázky k textu:

Otázky

1. Jaká je očekávaná délka života v České republice a jak se liší od průměru zemí OECD?
2. Které země mají nejvyšší a nejnižší očekávanou délku života?
3. Jaký je rozdíl v délce života mezi muži a ženami v ČR a průměrně v zemích OECD?
4. Jak COVID-19 ovlivnil očekávanou délku života v zemích OECD?
5. Kolik lidí zemřelo v zemích OECD v roce 2021 a jaká byla hlavní příčina zvýšeného počtu úmrtí?
6. Jaké jsou hlavní příčiny úmrtí v zemích OECD kromě COVID-19?
7. Jaké byly úmrtnostní statistiky pro Českou republiku v roce 2021 a s kterými zeměmi jsou srovnatelné?
8. Jaký je vliv kouření na zdraví a kolik procent české populace kouří denně?
9. Jak se v posledních letech mění používání elektronických cigaret ve světě a v Česku?
10. Jaké jsou hlavní zdravotní rizika spojená s užíváním alkoholu?
11. Kolik alkoholu vypije průměrný Čech a jak to srovnáváme s ostatními zeměmi OECD?
12. Jak nadváha a obezita ovlivňují riziko nemocí a úmrtí, zejména během pandemie COVID-19?
13. Jaký je podíl českých mužů a žen s nadváhou nebo obezitou a jak to odpovídá průměru OECD?
14. Jaké faktory přispívají k rostoucí míře obezity ve světě?
15. Jak nerovnosti v příjmech ovlivňují zdravotní stav populace?

TEST

1. Jaká je očekávaná délka života v České republice?

- A) 80,3 let
- B) 77,2 let
- C) 74,1 let
- D) 83 let

2. O kolik let je očekávaná délka života v ČR nižší než průměr zemí OECD?

- A) 1,6 roku
- B) 3,1 roku
- C) 5,4 roku
- D) 0,7 roku

3. Která evropská země má nejvyšší očekávanou délku života?

- A) Bulharsko
- B) Švýcarsko
- C) Česko
- D) Estonsko

4. Jaký je rozdíl v očekávané délce života mezi ženami a muži v zemích OECD?

- A) 2,5 roku
- B) 3,1 roku
- C) 5,4 roku
- D) 7,0 roku

5. Kolik činila očekávaná délka života českých mužů a žen?

- A) Muži 77,6; ženy 83
- B) Muži 74,1; ženy 80,5
- C) Muži 77,2; ženy 80,3
- D) Muži 74,5; ženy 81

6. Jaký dopad měl COVID-19 na průměrnou délku života v zemích OECD mezi lety 2019–2021?

- A) Zvýšení o 0,7 roku
- B) Snížení o 0,7 roku
- C) Zvýšení o 1,6 roku
- D) Snížení o 1,5 roku

7. Kolik lidí zemřelo v zemích OECD v roce 2021 na 100 000 obyvatel?

- A) 932
- B) 1199
- C) 1000
- D) 890

8. Jaký podíl úmrtí v zemích OECD v roce 2021 připadal na COVID-19?

- A) 3 %
- B) 5 %
- C) 7 %
- D) 10 %

9. Kolik procent dospělých v ČR má nadváhu nebo obezitu?

- A) 53,5 %
- B) 68,1 % mužů a 49,3 % žen
- C) 18,4 %
- D) 77,2 %

10. Jaká je prevalence denního kouření v ČR u dospělých?

- A) 15,9 %
- B) 17,6 %
- C) 22 % mužů a 13,3 % žen
- D) 25 %

11. Které země mají nejvyšší spotřebu alkoholu v roce 2021?

- A) Indonésie a Turecko
- B) Lotyšsko a Litva
- C) Česko a Estonsko
- D) Norsko a Island

12. Co je hlavním zdravotním rizikovým faktorem spojeným s obezitou?

- A) Vysoká fyzická aktivita
- B) Cukrovka, kardiovaskulární choroby, některé druhy rakoviny
- C) Pouze srdeční infarkt
- D) Nízká konzumace ovoce

ČETBA Z TISKU

ČESKÁ REPUBLIKA ČELÍ CHŘIPKOVÉ EPIDEMII

V 50. týdnu tohoto roku dosáhla v ČR nemocnost akutních respiračních infekcí (ARI) úrovně 1486 na 100 000 obyvatel, což představuje vzestup o téměř 20 % v porovnání s předchozím týdnem. Také v kategorii chřipkových onemocnění (ILI) se nemocnost nadále výrazně zvyšuje, a to ve všech věkových skupinách. Situaci je již možné hodnotit jako chřipkovou epidemii.

„Počty nemocných akutními respiračními infekcemi se zvyšují ve všech krajích a ve všech věkových skupinách, nejvíce u dětí ve věku 6 až 14 let. Aktuálně nejvyšší nemocnost sledujeme v Karlovarském a Jihomoravském kraji. Také v samostatné kategorii chřipkových onemocnění (ILI), která je podskupinou akutních respiračních infekcí a je k hodnocení výskytu chřipky citlivější, byť významně podhodnocuje skutečnou nemocnost chřipkou, se nemocnost i nadále výrazně zvyšuje, a to ve všech věkových skupinách,“ popisuje situaci MUDr. Jan Kynčl, Ph.D., vedoucí Oddělení epidemiologie infekčních nemocí SZÚ.

Také Národní referenční laboratoř pro chřipku a nechřipková virová respirační onemocnění (NRLCH) potvrzuje vysoké procento záchyťů virů chřipky v sentinelové i nonsentinelové surveillance, což ukazuje na probíhající epidemii chřipky. Také v České republice už se, dle NRLCH vyskytují jednotky

případů subvarianty chřipky označované písmenem K. Jde o chřipku typu H3N2, která bude dle charakteristik lépe unikat protilátkám po aktuálních vakcínách proti chřipce.

„Odhady účinnosti vakcín se pohybují kolem 35–50 % proti symptomatickému průběhu, ale ochrana proti těžkému průběhu a hospitalizaci zůstává vyšší a odhad se pohybuje se mezi 60–80 %. Očkování proti chřipce tedy rozhodně mělo a má smysl, zejména pro seniory či imunitně oslabené, které může významným způsobem ochránit před trvalými následky, které chřipka umí zanechat v podobě kupříkladu poškození nervové soustavy či srdce a plic. Pro děti, které jsou nejčastěji nemocné a jsou také ohroženy vážným průběhem, je od 2 do 18 let k dispozici nová vakcína v podobě nosního spreje, která vykazuje velmi dobrou účinnost,“ uvádí viroložka NRLCH, RNDr. Helena Jiřincová.

Pokud se rozhodnete pro očkování až nyní, je nutné upozornit na to, že ochrana nastupuje až za 10–14 dnů od podání vakcíny. Vzestup nemocnosti akutních respiračních infekcí včetně chřipky lze očekávat i v následujících týdnech.

„Vánoční svátky nejspíš epidemii prodlouží, protože zbrzdí její šíření. Nárůsty nemocných tak zřejmě budou během dnů volna méně prudké, ale infekce se budou šířit déle,“ predikuje doktor Jan Kynčl.

Pokud jsme nemocní, neměli bychom chodit do kolektivu ani například po svátečních návštěvách příbuzných a známých. Uvědomme si, že zejména senioři či nejmenší děti jsou z hlediska nákazy nejvíce ohroženými skupinami. Jejich imunita je křehčí. Chraňme své blízké a pokud cítíme příznaky nachlazení, slabost, bolesti hlavy či kloubů, máme teploty, odložme raději setkání na dobu, kdy si budeme jisti, že neohrozíme nikoho infekcí.

Nezapomínejme také posilovat svou imunitu. Pomůže vyvážená zdravá strava s dostatkem ovoce a zeleniny, a také pravidelný pohyb, nejlépe na čerstvém vzduchu. <https://szu.gov.cz/aktuality/hlavni-hygienicka-ceska-republika-celi-chripkove-epidemii/>

Slovníček pojmů

dosáhnout úrovně – досягти рівня

nemocnost – захворюваність

akutní respirační infekce – гострі респіраторні інфекції

představovat vzestup – становити зростання

v porovnání s předchozím týdnem – порівняно з попереднім тижнем

chřipková onemocnění – грипозні захворювання

nadále se zvyšovat – надалі зростати

ve všech věkových skupinách – у всіх вікових групах

hodnotit situaci – оцінювати ситуацію

počty nemocných – кількість хворих

zvyšovat se – збільшуватися
nejvíce postižená skupina – найбільш уражена група
děti školního věku – діти шкільного віку
aktuálně – наразі
nejvyšší výskyt – найвищий рівень поширення
samostatná kategorie – окрема категорія
podskupina – підгрупа
citlivější k hodnocení – більш чутлива до оцінювання
výskyt onemocnění – поширення захворювання
významně podhodnocovat – суттєво занижувати
skutečná nemocnost – реальна захворюваність
potvrzovat výskyt – підтверджувати наявність
vysoké procento – високий відсоток
záchyt virů – виявлення вірусів
probíhající epidemie – епідемія, що триває
výskyt případů – поява випадків
typ viru – тип вірусу
unikat protilátkám – уникати антитіл
aktuální vakcíny – чинні вакцини
odhad účinnosti – оцінка ефективності
symptomatický průběh – симптоматичний перебіг
těžký průběh – важкий перебіг
hospitalizace – госпіталізація
ochrana proti onemocnění – захист від захворювання
očkování má smysl – вакцинація має сенс
rizikové skupiny – групи ризику
imunitně oslabení – особи з ослабленим імунітетом
významně ochránit – значно захистити
trvalé následky – тривалі наслідки
poškození organismu – ушкодження організму
k dispozici vakcína – доступна вакцина
nosní sprej – назальний спрей
vysoká účinnost – висока ефективність
ochrana nastupuje – захист починає діяти
od podání vakcíny – від введення вакцини
lze očekávat nárůst – можна очікувати зростання
prodloužit epidemii – продовжити епідемію
šíření infekce – поширення інфекції
méně prudké nárůsty – менш різке зростання
šířit se déle – поширюватися довше
být nemocný – бути хворим
chodit do kolektivu – відвідувати колектив
ohrožené skupiny – вразливі групи
nákaza – зараження
oslabená imunita – ослаблений імунітет

příznaky nachlazení – симптоми застуди
bolesti hlavy a kloubů – головний та суглобовий біль
zvýšená teplota – підвищена температура
odložit setkání – відкласти зустріч
posilovat imunitu – зміцнювати імунітет
vyvážená strava – збалансоване харчування
dostatek ovoce a zeleniny – достатня кількість фруктів і овочів
pravidelný pohyb – регулярна фізична активність
čerstvý vzduch – свіже повітря

Otázky k textu:

Otázky

1. Jaká byla nemocnost akutních respiračních infekcí (ARI) v ČR ve 50. týdnu roku?
2. Ve které věkové skupině se nemocnost akutních respiračních infekcí nejvíce zvyšuje?
3. Které kraje v ČR mají aktuálně nejvyšší nemocnost ARI?
4. Co znamená zkratka ILI a proč je tato kategorie důležitá?
5. Jak subvarianta chřipky označovaná písmenem K ovlivňuje účinnost vakcín?
6. Jaká je odhadovaná účinnost vakcín proti chřipce pro symptomatický průběh nemoci?
7. Jaká je odhadovaná účinnost vakcín proti těžkému průběhu nemoci a hospitalizaci?
8. Jaké skupiny lidí jsou nejvíce ohroženy závažným průběhem chřipky?
9. Jak funguje nová nosní vakcína pro děti ve věku 2–18 let?
10. Za jak dlouho po očkování začne vakcína poskytovat ochranu?
11. Jak Vánoční svátky mohou ovlivnit šíření chřipkové epidemie?
12. Co by měli lidé dělat, pokud mají příznaky nachlazení nebo chřipky?
13. Proč je důležité chránit seniory a malé děti během epidemie?
14. Jaké doporučené způsoby posilování imunity jsou uvedeny v textu?
15. Jaký dopad může mít chřipka na zdraví, pokud se nebudeme chránit?

TEST

1. Jaká byla nemocnost akutních respiračních infekcí (ARI) ve 50. týdnu v ČR?
A) 1486 na 100 000 obyvatel
B) 1200 na 100 000 obyvatel
C) 1000 na 100 000 obyvatel
2. O kolik procent vzrostla nemocnost ARI ve srovnání s předchozím týdnem?
A) Přibližně 10 %
B) Přibližně 20 %
C) Přibližně 30 %

3. Které věkové skupiny vykazují nejvyšší nárůst nemocnosti?
 - A) Děti ve věku 6–14 let
 - B) Senioři nad 65 let
 - C) Dospělí mezi 30–50 lety
4. Ve kterých krajích byla aktuálně nejvyšší nemocnost ARI?
 - A) Karlovarský a Jihomoravský
 - B) Praha a Středočeský
 - C) Moravskoslezský a Plzeňský
5. Co znamená zkratka ILI?
 - A) Infekční lehká infekce
 - B) Influenza-like illness – chřipková onemocnění podobná chřipce
 - C) Imunitní laboratorní indikátor
6. Jaká je účinnost vakcín proti symptomatickému průběhu chřipky?
 - A) 20–30 %
 - B) 35–50 %
 - C) 60–80 %
7. Jaká je účinnost vakcín proti těžkému průběhu a hospitalizaci?
 - A) 35–50 %
 - B) 50–60 %
 - C) 60–80 %
8. Jaká vakcína je k dispozici pro děti ve věku 2–18 let?
 - A) Injekční vakcína
 - B) Nosní sprej
 - C) Tablety proti chřipce
9. Za jak dlouho po podání vakcíny nastupuje ochrana?
 - A) Okamžitě
 - B) Za 1–3 dny
 - C) Za 10–14 dní
10. Jak Vánoční svátky mohou ovlivnit šíření epidemie?
 - A) Epidemie skončí rychleji
 - B) Epidemie se prodlouží a nárůsty nemocných budou méně prudké
 - C) Epidemie nebude ovlivněna
11. Které skupiny lidí jsou nejvíce ohroženy nákazou chřipkou?
 - A) Dospělí lidé ve věku 30–50 let
 - B) Senioři a nejmenší děti
 - C) Teenageri mezi 15–18 lety
12. Jaké doporučené způsoby prevence a podpory imunity jsou uvedeny v textu?
 - A) Omezit pohyb a jíst méně ovoce
 - B) Vyvážená strava, dostatek ovoce a zeleniny, pravidelný pohyb na čerstvém vzduchu
 - C) Pouze očkování bez dalších opatření

TEMA 6. ЗАСОБИ МАСОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ В ЧР

1. Пречтете а прелоште текст до украјинштини

MEDIÁLNÍ SYSTÉM ČESKÉ REPUBLIKY

Podle Wikipedii Mediální systém České republiky se nachází na pomezí severo/středoevropského a středomořského mediálního modelu. I když český mediální systém má mnoho společného se systémy Německa a Rakouska, nedosahuje jejich kvalit. Od těchto systémů se liší především ve dvou kritériích, a to v politickém paralelismu a v preferenci typu médií. Jeden z důvodů je i bývalá totalitní minulost České republiky a následná privatizace médií.

Mediální systém České republiky není ovlivněn cenzurou, takže je velmi rozmanitý. **Klíčové mediální oblasti:**

Televize: Největší vliv mají komerční stanice TV Nova, Prima a veřejnoprávní Česká televize (ČT) s kanálem ČT24.

Internet a online zpravodajství: Nárůst v dosahu a popularitě, Seznam Zprávy, Novinky.cz a iDnes.cz patří k nejnavštěvovanějším.

Tisk: Roste vliv velkých vydavatelství jako MAFRA (MF Dnes, {Link: Lidovky.cz}), Economia (HN, Aktuálně.cz) a Czech News Center (Blesk, Reflex).

Rádio: Vysoká poslechovost Českého rozhlasu (ČRo) (zejména stanice jako Radiožurnál) a komerčních stanic jako Evropa 2, Rádio Impuls.

Veřejnoprávní média: Česká televize (ČT), Český rozhlas (ČRo) a Česká tisková kancelář (ČTK) hrají důležitou roli, i když ČTK má odlišnou pozici.

Charakteristiky:

Veřejnoprávní a soukromá média. Média v ČR dělíme podle vlastníka na veřejnoprávní a soukromá. Většina médií je v soukromém vlastnictví.

Veřejnoprávní média mají vzdělávací a kulturní funkci. Nejdůležitější jsou Česká televize, Český rozhlas a Česká tisková kancelář (ČTK). Tyto instituce získávají peníze hlavně z koncesionářských poplatků od lidí, kteří vlastní televizi nebo rádio. Díky tomu jsou svobodná a nestranná, nemusí se řídit zisky nebo politickými zájmy.

Soukromá média musí kromě vzdělávání a kultury také vydělávat peníze. Proto nejsou vždy nestranná. Některá média mohou být ovlivněna politikou – tomu říkáme politický paralelismus. Například po koupi mediální skupiny **MAFRA Andrejem Babišem** změnila tato média svůj pohled na některé události a osoby. Další mediální magnáti jsou **Zdeněk Bakala** a **Jaromír Soukup**.

https://cs.wikipedia.org/wiki/Medi%C3%A1ln%C3%AD_syst%C3%A9m_%C4%8Cesk%C3%A9_republiky

Slovníček pojmů

mediální systém – медійна система
nacházet se na pomezí – знаходитися на межі
mediální model – медійна модель
mít společného – мати спільного
nedosahovat kvality – не досягати якості
lišit se v kritériích – відрізнятися за критеріями
politický paralelismus – політичний паралелізм
preference typu médií – уподобання типу медіа
bývalá totalitní minulost – колишнє тоталітарне минуле
privatizace médií – приватизація медіа
neovlivněn cenzurou – не під впливом цензури
rozmanitý – різноманітний
klíčové mediální oblasti – ключові медійні сфери
televize – телебачення
internet a online zpravodajství – інтернет та онлайн-новини
tisk – друковані ЗМІ / преса
veřejnoprávní média – суспільні / публічні медіа
soukromá média – приватні медіа
rozdělení podle vlastníka – поділ за власником
většina médií – більшість медіа
vlastnictví – власність
vzdělávací funkce – освітня функція
kulturní funkce – культурна функція
získávat peníze z poplatků – отримувати гроші від внесків / платежів
svobodná média – вільні медіа
neustranná média – неупереджені медіа
řídít se zisky – керуватися прибутком
politické zájmy – політичні інтереси
vydělovat peníze – заробляти гроші
ovlivněna politikou – під впливом політики
měnit pohled na události – змінювати погляд на події
mediální magnát – медійний магнат
důležitá role – важлива роль
koncesionářské poplatky – ліцензійні збори / внески
zisky a politické zájmy – прибутки та політичні інтереси
charakteristiky médií – характеристики медіа
veřejnoprávní vs. soukromá – суспільні проти приватних
nezávislá média – незалежні медіа

Otázky

Otázky k textu

1. Jaké typy médií dominují českému mediálnímu trhu?
2. Které komerční televizní stanice mají největší vliv v ČR?
3. Jaká jsou hlavní online zpravodajská média v ČR?
4. Jaká jsou hlavní tištěná média a jejich vydavatelství?
5. Která rádia mají vysokou poslechovitost v ČR?
6. Co znamená pojem „veřejnoprávní média“ a jakou mají roli v ČR?
7. Co označuje „mix modelů“ v českých médiích?
8. Jaký vliv měla minulost (totalitní režim a privatizace) na český mediální trh?
9. Jak se projevuje dominance hlavních mediálních skupin?
10. Co znamená digitální transformace médií a jak se projevuje v ČR?

2. Přečtěte a přeložte text do ukrajinštiny

VÝVOJ ČESKÉ ŽURNALISTIKY DO ROKU 1989

Česká žurnalistika se začala formovat během **národního obrození**, tedy na přelomu 18. a 19. století. V té době se stále více mluvilo o obnově českého jazyka a kultury. Tištěná média hrála v tomto procesu klíčovou roli – především pomáhala rozvíjet český jazyk, který byl v té době znovu „brušen“ a kultivován.

Nejdůležitější osobností rané české žurnalistiky byl **Václav Matěj Kramerius**. V roce 1791 založil **Krameriovy vlastenecké noviny**, první noviny psané česky. Prosazoval také **etický přístup k žurnalistice** – v jeho novinách se vždy ověřovala pravdivost informací a případné nesprávné údaje byly opravovány.

Další významnou postavou byl Karel Havlíček Borovský, který se zasazoval o literární kritiku a objektivní přístup k publicistice. Kvůli kritice rakouského režimu čelil cenzuře a nakonec byl deportován do Brixenu. K rozvoji české žurnalistiky za Rakouska-Uherska významně přispěl také Jan Neruda, literární kritik a redaktor Národních listů, který položil základy moderního fejetonu.

Po vzniku Československa v roce 1918 se média musela transformovat – stala se hlavním zdrojem informací pro novou společnost. Vznikla **Československá tisková kancelář (ČTK)**, která začala spolupracovat s většinou československých médií. Meziválečné období bylo charakteristické tím, že většina novin byla spojena s politickou stranou. Výjimkou byly Lidové noviny, jediné seriózní nadstranické noviny, kde působili významní redaktoři, jako Karel Čapek, Karel Poláček či Ferdinand Peroutka.

Situace se dramaticky změnila během 2. světové války a po nástupu komunistického režimu. Velká část československých novin a časopisů byla zakázána a na území ČSR platila tvrdá cenzura, předběžná i dodatečná. Objevila se však také svobodná rádia, vysílající z ciziny, například Rádio Svobodná Evropa z Mnichova a Rádio Hlas Ameriky z Vídně.

Po roce 1968 se rozvíjely undergroundové samizdatové deníky, především kolem spisovatelů a novinářů spojených s Chartou 77. V roce 1988 znovu vycházely Lidové noviny, publikující kritické články o komunistickém režimu, což připravovalo cestu k Sametové revoluci v roce 1989. (Adaptováno podle zdroje: https://cs.wikipedia.org/wiki/Medi%C3%A1ln%C3%AD_syst%C3%A9m_%C4%8Cesk%C3%A9_republiky).

Slovníček pojmů

žurnalistika – журналістика
formovat se – формуватися
během – протягом
národní obrození – національне відродження
na přelomu století – на межі століть
obnova jazyka a kultury – відродження мови та культури
tištěná média – друковані медіа
hrát klíčovou roli – відігравати ключову роль
rozvíjet jazyk – розвивати мову
kultivovat jazyk – удосконалювати / культивувати мову
významná osobnost – визначна постать
raná fáze – ранній етап
založit noviny – заснувати газету
psaný jazyk – писемна мова
etický přístup – етичний підхід
ověřovat informace – перевіряти інформацію
pravdivost informací – достовірність інформації
nesprávné údaje – неправильні дані
opravovat chyby – виправляти помилки
literární kritika – літературна критика
objektivní přístup – об’єктивний підхід
publicistika – публіцистика
kritika režimu – критика режиму
čelit cenzuře – зазнавати цензури
příspěť k rozvoji – сприяти розвитку
redaktor – редактор
položit základy – закласти основи
moderní žánr – сучасний жанр

vznik státu – утворення держави
transformace médií – трансформація медіа
hlavní zdroj informací – головне джерело інформації
spolupracovat s médii – співпрацювати з медіа
meziválečné období – міжвоєнний період
politické propojení – політична пов'язаність
výjimkou bylo – винятком було
seriózní tisk – серйозна преса
dramatická změna – драматична зміна
válečné období – воєнний період
nástup režimu – прихід режиму
zákaz tisku – заборона преси
tvrdá cenzura – жорстка цензура
předběžná cenzura – попередня цензура
dodatečná cenzura – подальша цензура
svobodné vysílání – вільне мовлення
vysílat ze zahraničí – мовити з-за кордону
rozvoj samizdatu – розвиток самвидаву
undergroundová tvorba – підпільна творчість
kritické texty – критичні тексти
připravovat cestu ke změnám – готувати шлях до змін

Otázky k textu:

Otázky

1. Co bylo hlavním cílem české žurnalistiky během národního obrození?
2. Kdo založil Krameriovy vlastenecké noviny a v kterém roce?
3. Jaký přístup k žurnalistice prosazoval Václav Matěj Kramerius?
4. Jaké byly hlavní příspěvky Karla Havlíčka Borovského k české žurnalistice?
5. Jakou roli sehrál Jan Neruda v rozvoji české žurnalistiky?
6. Co znamenalo spojení většiny médií s politickými stranami v meziválečném období?
7. Které noviny byly v meziválečné době nadstranické a významné?
8. Jak ovlivnila 2. světová válka a komunistický režim československá média?
9. Co bylo samizdatové vydávání a kdo ho nejvíce využíval?
10. Jaká byla role Lidových novin před Sametovou revolucí?
11. Která svobodná rádia vysílala do Československa během cenzury?
12. Co byla Charta 77 a jak souvisela s českou žurnalistikou?
13. Kdy a proč došlo k Sametové revoluci?
14. Jak se změnila česká média po Sametové revoluci?

3. *Přečtěte a přeložte text do ukrajinštiny*

HISTORIE MEDIÁLNÍHO SYSTÉMU ČR PO ROCE 1989

Po Sametové revoluci došlo k několika zásadním změnám, které významně ovlivnily vývoj médií v České republice. Jednou z nejdůležitějších byla zrušení cenzury na začátku roku 1990. Dále byla umožněna privatizace médií díky zrušení zákazu vydávání novin a časopisů soukromými osobami. V následujících letech probíhal proces odstátnění médií, tedy jejich transformace na nezávislá na státu, a to ve třech hlavních podobách.

První formou odstátnění byla transformace již existujících tiskovin, které byly odkoupeny zahraničními investory. Ti měli více zkušeností s vedením médií a dostatek kapitálu pro modernizaci distribuční sítě. Typickým znakem této transformace byla změna názvu. Jako příklady lze uvést deník Právo (původně *Rudé právo*) nebo Mladou frontu Dnes (původně *Mladá fronta*).

Druhou formou odstátnění bylo obnovení titulů, které byly během socialismu zakázány, případně vycházely samizdatově. Mezi ně patří například Lidové noviny. Třetí formou bylo zakládání zcela nových titulů. V prvních letech po Sametové revoluci jich vzniklo mnoho, většina se snažila zaujmout určitou politickou orientaci, zpravidla pravicovou. Nakonec však většina z těchto nových titulů zanikla.

Porovnání s mediálními modely

Při hodnocení českého mediálního systému podle typologie D. C. Hallina a P. Manciniho se sledují hlavní kritéria: vývoj a vlastnická struktura médií, politický paralelismus, profesionalizace žurnalistiky a role státu v médiích.

Mediální systém České republiky se od severo/středoevropského modelu odlišuje hlavně v preferencích médií a v míře politického paralelismu. Na rozdíl od Německa nebo Rakouska je tisk v ČR nejméně oblíbeným médiem a zařazuje se až za rozhlas a televizi. Z pohledu oblíbenosti médií se tedy český systém více přibližuje středomořskému modelu, přičemž v Česku je značná obliba bulvárního tisku, kterou jih Evropy nemá. Česká média často prezentují své politické názory, ale jejich zastoupení napříč politickým spektrem není rovnoměrné.

Co se týče profesionalizace žurnalistiky, česká média se díky bohaté historii přibližují severo/středoevropskému modelu, ale nedosahují jeho plné kvality. Tento model klade důraz na vysokoškolské vzdělání novinářů a dodržování etických pravidel, jejichž dodržování dohlíží například Rada pro rozhlasové a televizní vysílání a Tisková rada. Role státu v českém mediálním systému je podobná jako v severo/středoevropském modelu: stát poskytuje finanční podporu médiím a chrání lidská práva a svobody. (Adaptováno podle zdroje: https://cs.wikipedia.org/wiki/Medi%C3%A1ln%C3%AD_syst%C3%A9m_%C4%8Cesk%C3%A9_republiky).

Slovníček pojmů

Sametová revoluce – nenásilné politické změny v roce 1989, které vedly k pádu komunistického režimu v Československu.

Samizdat – tajně vydávaná zakázaná literatura nebo noviny v období socialismu.

Politický paralelismus – situace, kdy média mají politickou orientaci a ovlivňují názory občanů.

Středomořský mediální model – typ mediálního systému s vyšší politickou orientací médií a silným vlivem soukromých vlastníků.

Severo/středoevropský mediální model – model kladoucí důraz na nestranná, kvalitní média, silná veřejnoprávní média a profesionalizaci novinářů.

dojít ke změnám – відбулися зміни

zásadní změny – принципові / суттєві зміни

významně ovlivnit – суттєво вплинути

vývoj médií – розвиток медіа

zrušení cenzury – скасування цензури

na začátku roku – на початку року

umožnit privatizaci – дозволити приватизацію

privatizace médií – приватизація медіа

zrušení zákazu – скасування заборони

vydávání tisku – видання преси

soukromé osoby – приватні особи

následující léta – наступні роки

probíhat proces – відбуватися процес

odstátnění médií – роздержавлення медіа

transformace – трансформація

nezávislost na státu – незалежність від держави

hlavní podoby – основні форми

existující tiskoviny – існуючі друковані видання

odkoupení investory – викуп інвесторами

zahraniční investoři – іноземні інвестори

zkušenosti s vedením – досвід управління

dostatek kapitálu – достатній капітал

modernizace – модернізація

distribuční síť – мережа розповсюдження

typický znak – характерна ознака

změna názvu – зміна назви

obnovení titulů – відновлення видань

během socialismu – за часів соціалізму

zakázané tituly – заборонені видання

samizdatové vydávání – самвидавне видання

zakládání nových titulů – заснування нових видань

v prvních letech – у перші роки

snažit se zaujmout – намагатися зацікавити

politická orientace – політична орієнтація
zpravidla – зазвичай
zaniknout – припинити існування
porovnání modelů – порівняння моделей
hodnocení systému – оцінювання системи
hlavní kritéria – основні критерії
vlastnická struktura – структура власності
politický paralelismus – політичний паралелізм
profesionalizace žurnalistiky – професіоналізація журналістики
role státu – роль держави
odlišovat se – відрізнятися
preference médií – медійні уподобання
míra – рівень
oblíbenost médií – популярність медіа
zařazovat se – посідати місце
rozhlas a televize – радіо і телебачення
přibližovat se modelu – наближатися до моделі
značná obliba – значна популярність
bulvární tisk – бульварна преса
prezentovat názory – висловлювати погляди
politické spektrum – політичний спектр
rovnoměrné zastoupení – рівномірне представлення
bohatá historie – багата історія
nedosahovat kvality – не досягати якості
klást důraz na – робити наголос на
vysokoškolské vzdělání – вища освіта
dodržování pravidel – дотримання правил
etická pravidla – етичні норми
dohlížet na dodržování – контролювати дотримання
finanční podpora – фінансова підтримка
chránit práva a svobody – захищати права і свободи

Otázky k textu:

Otázky

1. Co znamenala Sametová revoluce pro česká média?
2. Vysvětlete pojem „odstátnění médií“ a uveďte příklady.
3. Jaké byly tři hlavní způsoby odstátnění médií po Sametové revoluci?
4. Co znamená „samizdat“ a jakou roli hrál v českých médiích?
5. Vysvětlete pojem „politický paralelismus“ a uveďte konkrétní příklad z českých médií.
6. Jak se český mediální systém liší od středomořského a severo/středoevropského modelu?
7. Jaká je role státu v českém mediálním systému?

8. Co znamená „profesionalizace žurnalistiky“ a jak se projevuje v českých médiích?
9. Proč se některá média privatizovala a jaký vliv mělo zahraniční vlastnictví?
10. Jak ovlivnila Sametová revoluce svobodu tisku v České republice?

4. Přečtěte a přeložte text do ukrajinštiny

SOCIÁLNÍ SÍTĚ V ČESKÉ REPUBLICĚ

V České republice jsou sociální sítě velmi populární. Lidé je používají především ke komunikaci, zábavě a získávání informací. Mezi nejznámější a nejpoužívanější patří Facebook, Instagram, TikTok, LinkedIn a Twitter.

Facebook je stále nejrozšířenější sociální sítí mezi dospělými. Lidé zde sdílejí zprávy, fotografie, videa a komentují příspěvky svých přátel. **Instagram** je populární hlavně mezi mladými lidmi a umožňuje sdílet fotografie a krátká videa. **TikTok** se rychle stává oblíbeným pro mladší generace díky krátkým zábavným videím. **LinkedIn** je sociální síť zaměřená na pracovní život a profesní kontakty. **Twitter** se používá hlavně k rychlému sdílení zpráv a názorů.

V Česku mají sociální sítě význam i pro média, firmy a influencery. Firmy je používají k propagaci produktů a služeb, média ke sdílení zpráv a novinek. Někteří lidé se stávají influencery, když mají velký počet sledujících a mohou ovlivňovat názory ostatních.

Podle statistik více než 80 % české populace používá sociální sítě. Nejvíce aktivní jsou lidé ve věku 15–34 let, ale i starší lidé stále častěji využívají Facebook a Instagram. Sociální sítě se používají každý den, často několik hodin. Sociální sítě mají také vliv na společnost. Lidé díky nim mohou rychle získat informace, poznat nové lidi nebo sledovat zajímavé události. Na druhé straně je důležité myslet na bezpečnost a soukromí – například chránit osobní údaje a kriticky hodnotit informace, které se na sítích objevují.

V posledních letech roste i online reklama na sociálních sítích. Firmy investují stále více peněz do reklamy na Facebooku, Instagramu nebo TikToku, protože zde osloví mnoho lidí. Sociální sítě se tedy staly běžnou součástí života v České republice. Pomáhají komunikovat, informovat a bavit, ale je důležité je používat bezpečně a zodpovědně.

Slovníček pojmů

sociální sítě – соціальні мережі
velmi populární – дуже популярні

používat – використовувати
především – передусім
komunikace – спілкування
zábava – розвага
získávání informací – отримання інформації
nejznámější – найвідоміші
nejpoužívanější – найуживаніші
patřit mezi – належати до
nejrozšířenější – найпоширеніший
mezi dospělými – серед дорослих
sdílet – поширювати / ділитися
zprávy – повідомлення / новини
fotografie – фотографії
video – відео
komentovat – коментувати
příspěvek – допис
přátelé – друзі
populární mezi mladými lidmi – популярний серед молоді
umožňovat – дозволяти
krátká video – короткі відео
rychle se stávat oblíbeným – швидко ставати популярним
mladší generace – молодше покоління
zábavný obsah – розважальний контент
zaměřený na – орієнтований на
pracovní život – професійне життя
profesní kontakty – професійні контакти
rychlé sdílení – швидке поширення
názory – думки
význam pro média – значення для медіа
firma – компанія
používat k propagaci – використовувати для просування
produkty a služby – товари та послуги
sdílení novinek – поширення новин
stát se influencerem – стати інфлюенсером
velký počet sledujících – велика кількість підписників
ovlivňovat názory – впливати на думки
ostatní lidé – інші люди
podle statistik – за статистикою
více než – понад
populace – населення
aktivní uživatelé – активні користувачі
věková skupina – вікова група
stále častěji – дедалі частіше
využívat – користуватися
každý den – щодня

několik hodin – кілька годин
vliv na společnost – вплив на суспільство
rychle získat informace – швидко отримати інформацію
poznat nové lidi – познайомитися з новими людьми
sledovat události – стежити за подіями
na druhé straně – з іншого боку
myslet na bezpečnost – дбати про безпеку
soukromí – приватність
chránit osobní údaje – захищати персональні дані
kriticky hodnotit informace – критично оцінювати інформацію
online reklama – онлайн-реклама
v posledních letech – в останні роки
růst – зростання
investovat peníze – інвестувати гроші
oslovit mnoho lidí – охопити багато людей
běžná součást života – звична частина життя
pomáhat komunikovat – допомагати спілкуватися
informovat a bavit – інформувати та розважати
používat zodpovědně – використовувати відповідально

Otázky

Otázky k textu

1. Jaké jsou nejznámější sociální sítě v České republice?
2. Která sociální síť je nejrozšířenější mezi dospělými lidmi v ČR?
3. Pro jakou věkovou skupinu je Instagram nejpopulárnější?
4. Jaký je hlavní účel LinkedIn?
5. K čemu lidé používají Twitter v České republice?
6. Co je influencer a jaký má vliv?
7. Jaký je podíl české populace, která používá sociální sítě?
8. Jaké jsou pozitivní přínosy sociálních sítí pro společnost?
9. Jaké jsou hlavní rizika spojená se sociálními sítěmi?
10. Jak firmy využívají sociální sítě v ČR?

ZÁVĚREČNÝ TEST

1. Které televizní stanice mají největší vliv v ČR?
A) ČT, Prima, Nova
B) ČT, CNN, BBC
C) Prima, HBO, Nova
D) ČRo, iDnes, Seznam Zprávy

2. Které online zpravodajské servery patří mezi nejnavštěvovanější?
 - A) Seznam Zprávy, Novinky.cz, iDnes.cz
 - B) Blesk, Hospodářské noviny, Reflex
 - C) ČT24, Radiožurnál, Aktuálně.cz
 - D) MF Dnes, Lidovky.cz, Evropa 2
3. Jaké jsou hlavní tištěné deníky a jejich vydavatelství?
 - A) MF Dnes – MAFRA, Hospodářské noviny – Economia, Blesk – Czech News Center
 - B) Novinky.cz – Seznam, Aktuálně.cz – Economia, iDnes – MAFRA
 - C) ČTK – ČRo, ČT – Hospodářské noviny, Radiožurnál – Prima
 - D) Blesk – Prima, Reflex – TV Nova, Lidovky – ČT24
4. Která rádia mají vysokou poslechovost v ČR?
 - A) Český rozhlas, Evropa 2, Rádio Impuls
 - B) Radiožurnál, CNN, BBC
 - C) Radiožurnál, TikTok, Spotify
 - D) ČT24, Seznam Zprávy, Blesk
5. Co označuje pojem „veřejnoprávní média“?
 - A) Média financovaná z veřejných prostředků, např. ČT a ČRo
 - B) Média financovaná z reklamy
 - C) Média pouze na internetu
 - D) Média pro komerční zábavu
6. Co znamená „mix modelů“ v českých médiích?
 - A) Kombinace středoevropského a středomořského modelu
 - B) Pouze středoevropský model
 - C) Pouze středomořský model
 - D) Kombinace médií a sociálních sítí
7. Jak minulost ovlivnila český mediální trh?
 - A) Totalitní režim a rychlá privatizace ovlivnily strukturu médií
 - B) Česká televize byla založena po roce 2000
 - C) Média nebyla nikdy ovlivněna historií
 - D) Komerční média vznikla až po vstupu ČR do EU
8. Co označuje „dominance hlavních skupin“?
 - A) Několik velkých mediálních domů ovládá většinu trhu
 - B) Každý má stejný vliv
 - C) Média jsou vlastněna pouze státem
 - D) Média nemají žádnou konkurenci
9. Co znamená digitální transformace médií?
 - A) Přejít obsah na internet a online platformy
 - B) Zvýšení tištěných novin
 - C) Pouze televizní vysílání
 - D) Přejít na rádio
10. Které veřejnoprávní instituce hrají důležitou roli?
 - A) ČT, ČRo, ČTK
 - B) TV Nova, Prima, Seznam Zprávy

- C) Blesk, Reflex, Hospodářské noviny
 - D) TikTok, Instagram, Facebook
11. Které sociální sítě jsou nejznámější v ČR?
- A) Facebook, Instagram, TikTok, LinkedIn, Twitter
 - B) YouTube, Spotify, Netflix, TikTok
 - C) LinkedIn, Radiožurnál, Blesk
 - D) ČT24, MF Dnes, HN
12. Kdo nejvíce používá Instagram v ČR?
- A) Mladí lidé
 - B) Starší lidé
 - C) Jen děti do 10 let
 - D) Pouze novináři
13. Jaký je hlavní účel LinkedIn?
- A) Profesionální kontakty a pracovní život
 - B) Sdílení videí a fotek
 - C) Hraní her
 - D) Poslech rádia
14. Kdo jsou influenceři?
- A) Lidé s velkým počtem sledujících, kteří ovlivňují názory ostatních
 - B) Zaměstnanci médií
 - C) Lidé, kteří pouze čtou noviny
 - D) Moderátoři ČT
15. Kolik procent české populace používá sociální sítě?
- A) Více než 80 %
 - B) Přes 50 %
 - C) Přes 30 %
 - D) Přes 90 %
16. Které sociální sítě jsou populární mezi mladší generací díky krátkým videím?
- A) TikTok
 - B) Facebook
 - C) LinkedIn
 - D) Twitter
17. Jaké jsou hlavní přínosy sociálních sítí?
- A) Rychlé získání informací, poznávání lidí, sledování událostí
 - B) Jen hraní her
 - C) Pouze reklama
 - D) Pouze nakupování
18. Jaká jsou rizika spojená se sociálními sítěmi?
- A) Ohrožení soukromí a šíření neověřených informací
 - B) Lepší zdraví
 - C) Vyšší délka života
 - D) Zvýšení peněz
19. K čemu firmy používají sociální sítě?
- A) Propagace produktů a služeb
 - B) Pouze k hraní her

- C) K poslechu rádia
 - D) K sledování počasí
20. Jaké pravidlo je důležité při používání sociálních sítí?
- A) Chránit osobní údaje a používat je zodpovědně
 - B) Sdílet vše veřejně
 - C) Nikdy nezjišťovat informace
 - D) Používat jen offline
21. Kdy vznikla česká žurnalistika?
- a) Na začátku 17. století
 - b) Na přelomu 18. a 19. století
 - c) Po roce 1918
 - d) Po roce 1989
22. Kdo založil Krameriovy vlastenecké noviny?
- a) Jan Neruda
 - b) Karel Havlíček Borovský
 - c) Václav Matěj Kramerius
 - d) Karel Čapek
23. Které médium bylo nejvíce postiženo cenzurou za komunistů?
- a) Rádio Svobodná Evropa
 - b) Televize Nova
 - c) Tištěné noviny a časopisy
 - d) Internet
24. Co byl samizdat?
- a) Cenzurovaný tisk
 - b) Tajné, nelegálně vydávané noviny a knihy
 - c) Veřejnoprávní média
 - d) Privatizované zahraniční noviny
25. Která samizdatová publikace byla obnovena v roce 1988?
- a) MF Dnes
 - b) Lidové noviny
 - c) Právo
 - d) Hospodářské noviny
26. Co znamená odstátnění médií po Sametové revoluci?
- a) Zavedení cenzury
 - b) Převod médií ze státního vlastnictví do soukromého nebo nezávislého
 - c) Založení samizdatu
 - d) Zrušení tisku
27. Který titul změnil po roce 1989 název z Rudé právo?
- a) Lidové noviny
 - b) Právo
 - c) Mladá fronta Dnes
 - d) MF Dnes
28. Kdo je mediální magnát spojený s politickým paralelismem v ČR?
- a) Václav Matěj Kramerius
 - b) Andrej Babiš

- c) Jan Neruda
 - d) Karel Havlíček Borovský
29. Jaký je rozdíl mezi veřejnoprávními a soukromými médii?
- a) Veřejnoprávní média mají zisk jako hlavní cíl
 - b) Soukromá média jsou financována z koncesionářských poplatků
 - c) Veřejnoprávní média mají vzdělávací a kulturní funkci, soukromá kombinují funkci a zisk
 - d) Veřejnoprávní média jsou vlastněna zahraničními investory
30. Které období bylo charakteristické tím, že většina médií byla spojena s politickou stranou?
- a) Po Sametové revoluci
 - b) Meziválečné období (1918–1938)
 - c) Národní obrození
 - d) 2. světová válka
31. Jaké byly tři hlavní způsoby odstátnění médií po Sametové revoluci?
- a) Transformace existujících titulů, obnovení zakázaných, zakládání nových
 - b) Zavedení cenzury, transformace, privatizace
 - c) Privatizace, zrušení novin, online média
 - d) Samizdat, veřejnoprávní média, zahraniční investoři
32. Co charakterizuje severo/středoevropský mediální model?
- a) Politická orientace médií
 - b) Silná profesionalizace, nestrannost a etika žurnalistiky
 - c) Bulvární tisk
 - d) Dominance zahraničních investorů
33. Co je hlavním cílem politického paralelismu?
- a) Informovat občany neutrálně
 - b) Změnit pohled občanů na určitou událost
 - c) Zvýšit koncesionářské poplatky
 - d) Financovat samizdat
34. Jak se český mediální systém odlišuje od středomořského modelu?
- a) Největší obliba tisku
 - b) Vysoká profesionalizace žurnalistiky
 - c) Nerovnoměrné zastoupení politických názorů a obliba bulvárního tisku
 - d) Absence soukromých médií
35. Jakou roli má stát v českém mediálním systému po roce 1989?
- a) Vlastní všechna média
 - b) Zavádí cenzuru
 - c) Poskytuje finanční podporu a chrání lidská práva
 - d) Omezování bulvárního tisku
36. Kdo založil první české noviny psané česky a v jakém roce?
- a) Karel Havlíček Borovský, 1848
 - b) Václav Matěj Kramerius, 1791
 - c) Jan Neruda, 1867
 - d) Ferdinand Peroutka, 1918

37. Co bylo hlavním problémem československých médií po nástupu komunistů k moci?
- a) Nedostatek redaktorů
 - b) Přebytek samizdatových publikací
 - c) Přísná cenzura a zákaz velké části novin
 - d) Vysoké náklady na tisk
38. Které samizdatové médium začalo vycházet opět v roce 1988 a přispělo k pádu režimu?
- a) Rudé právo
 - b) Lidové noviny
 - c) Mladá fronta
 - d) MF Dnes
39. Co byla hlavní změna v českých médiích po Sametové revoluci?
- a) Zavedení tvrdé cenzury
 - b) Privatizace médií a zrušení cenzury
 - c) Zavedení samizdatu
 - d) Zakázání bulvárních novin
40. Jaký typ médií byl po roce 1989 nejvíce privatizován a často odkoupili zahraniční investoři?
- a) Rozhlas
 - b) Internetové portály
 - c) Tištěné noviny
 - d) Televizní vysílání

ТЕМА 7.
ДЕРЖАВНИЙ УСТРІЙ ЧР. ОРГАНИ ВЛАДИ..

1. Přečtěte a přeložte text do ukrajinštiny

STÁTNÍ ZŘÍZENÍ ČESKÉ REPUBLIKY

Česká republika je **parlamentní demokracií** a **unitárním státem**, což znamená, že má jednotnou státní správu bez federálních členů. Hlavou státu je **prezident**, který je volen přímo občany na pět let a může být zvolen maximálně dvakrát. Prezident reprezentuje stát navenek, jmenuje předsedu vlády a další členy vlády, soudce Ústavního soudu a má určité pravomoci v oblasti zahraniční politiky a obrany.

Výkonnou moc v ČR vykonává **vláda**, kterou tvoří **předseda vlády** a ministři. Vláda odpovídá **Parlamentu**, konkrétně Poslanecké sněmovně, která ji může vyslovit nedůvěru.

Zákonodárná moc patří **Parlamentu České republiky**, který se skládá ze dvou komor: **Poslanecká sněmovna** (200 poslanců, voleni na 4 roky). **Senát** (81 senátorů, voleni na 6 let, každé dva roky se obměňuje třetina). Soudní moc je nezávislá a vykonávají ji **soudy**, včetně **Ústavního soudu**, který rozhoduje o souladu zákonů s Ústavou. Česká republika je také **členem Evropské unie**, což ovlivňuje její legislativu a některé oblasti státní správy.

2. Přečtěte a přeložte text do ukrajinštiny

ZÁKONODÁRNÁ MOC (LEGISLATIVNÍ)

Podle Ústavy České republiky je zástupcem zákonodárné moci (legislativy) **Parlament**. Parlament ČR je bikamerální (dvoukomorový) nejvyšší státní orgán představující zákonodárnou moc České republiky. Podle Ústavy ČR se skládá ze dvou částí - Poslanecké sněmovny a Senátu, které jsou na sobě zcela nezávislé. Mají odlišné složení, funkční období, jiné pravomoci, používají různé volební systémy a další komponenty.

Poslanecká sněmovna. Dolní komoru parlamentu tvoří 200 poslanců, kteří jsou poměrným volebním systémem voleni na dobu čtyř let z řad svéprávných občanů České republiky starších 21 let. Vznikla k 1. lednu 1993, kdy nahradila dosavadní Českou národní radu. Sídlí ve Sněmovní ulici na Malé straně v Praze. Poslanecká sněmovna je usnášení schopná pouze za přítomnosti tzv. kvóra, tedy nejméně 67 poslanců. Na rozdíl od Senátu může být Poslanecká sněmovna rozpuštěna prezidentem

republiky v případech uváděných Ústavou, ne však v posledních třech měsících před skončením jejího volebního období.”

Poslanecká sněmovna České republiky

Volby se konají tajným hlasováním na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva, podle zásady poměrného zastoupení. Právo volit (aktivní volební právo) má každý občan České republiky, který dosáhl věku 18 let a není zbaven svéprávnosti. Právo být volen (pasivní volební právo) má každý občan starší 21 let s aktivním volebním právem.

Volby se konají ve 14 vícemandátových obvodech, které kopírují krajskou strukturu. Počet mandátů v jednotlivých obvodech (krajích) není předem znám, určuje se až po volbách za pomoci počtu odevzdaných hlasů v jednotlivých obvodech. K určení počtu mandátů je třeba nejprve zjistit celorepublikové mandátové číslo. To se vypočte jako podíl celkového počtu odevzdaných platných hlasů a celkového počtu mandátů (200). Číslo se zaokrouhluje na jednotky. Pro každý kraj se vypočítá „teoretický“ počet mandátů a to tak, že se vezme celkový počet odevzdaných platných hlasů kraje a podělí se republikovým mandátovým číslem. Zaokrouhluje se dolů na jednotky. Pro každý kraj se zjistí zbytek po dělení počtu odevzdaných platných hlasů kraje republikovým mandátovým číslem. Zbylé mandáty, které je potřeba přidělit, se přidělí těm krajům, které vykazují tento zbytek největší. Tím končí určení počtu mandátů pro jednotlivé kraje.

Po sečtení hlasů se vyřadí kandidující subjekty, jejichž celostátní podíl hlasů nepřekročil stanovenou uzavírací klauzuli (5 %). Volební výsledky se dále vyhodnocují zvlášť po jednotlivých krajích. Celkový počet rozdělovaných mandátů (200) se rozdělí v poměru podle počtu odevzdaných platných hlasů v jednotlivých krajích (viz výše), načež se podle počtu hlasů v každém kraji zvlášť rozdělí mandáty mezi jednotlivé strany. K tomu se používá d'Hondtova metoda: počet hlasů pro každou stranu v daném kraji (volebním obvodu) je postupně dělen přírozenými čísly 1, 2, 3, ..., přičemž všechny výsledné podíly všech stran jsou seřazeny podle velikosti do seznamu (a u každého podílu je označeno, které straně náleží). Ze seznamu je vybráno tolik nejvyšších podílů, kolik má být v kraji rozděleno mandátů. Za každý svůj podíl obsažený v tomto výběru obdrží strana jeden mandát. Jednotlivým kandidátům strany jsou mandáty přiřazovány podle jejich pořadí na kandidátkách; voliči mohou toto pořadí ovlivnit pomocí čtyř tzv. preferenčních hlasů (zakroužkováním). Kandidáti, kteří získali nejméně 5 % preferenčních hlasů, získají mandát přednostně.

Senát

Představuje tzv. horní komoru parlamentu, kterou tvoří 81 senátorů volených většinovým volebním systémem na šest let, přičemž každé dva roky se volí jedna třetina. Senátorem se může stát pouze svéprávný občan České republiky starší 40 let. První volby do obnoveného Senátu České republiky se uskutečnily v roce 1996 za poměrně malé volební účasti.

Schůze Senátu České republiky

Senát je prakticky nerozpustitelný. Měl by fungovat jako klidnější a stabilnější protíváha Poslanecké sněmovny, jako prvek vytvářející předpoklady pro kvalitnější legislativní proces.

Volby se konají tajným hlasováním na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva podle dvoukolového většinového systému. Vyhláší je v zákonem stanovených lhůtách prezident České republiky. Volební obvody jsou jednomandátové a vymezené zákonem. Volby probíhají v 81 obvodech (každé 2 roky v jedné třetině obvodů), za každý obvod je zvolen kandidát, který v prvním kole volby získal alespoň 50 % hlasů, a pokud žádný z kandidátů nezískal alespoň 50 % hlasů, postupují 2 kandidáti s nejvyšším počtem získaných hlasů v prvním kole do kola druhého. Ve druhém kole se stane senátorem kandidát s vyšším počtem získaných hlasů. V případě uvolnění nebo neobsazení některého místa se konají pro příslušný obvod doplňovací volby. Kandidátovi musí být v druhý den voleb nejméně 40 let.

Volební účast se pohybuje v rozmezí od 15,38 % (druhé kolo v roce 2016) po 44,59 % (první kolo v roce 2010). Senátní volby se konají v sudých letech na podzim, první kolo každých druhých voleb (1998, 2002, 2006, 2010, 2014...) se koná společně s volbami do zastupitelstev obcí, první kolo ostatních voleb (2000, 2004, 2008, 2012, 2016...) se koná společně s volbami do zastupitelstev krajů.

Neslučitelnost funkcí. Obě komory Parlamentu fungují jako autonomní orgány, mezi nimiž Ústava zakotvuje tzv. inkompatibilitu, což znamená, že není možné, aby jedna osoba měla členství jak v Poslanecké sněmovně tak v Senátu. Rovněž je neslučitelná s funkcí poslance a senátora funkce prezidenta republiky, soudce a mnoha dalších, o nichž to stanoví zákon. (ZDROJ: <https://www.novinky.cz/tag/parlament-38236>)

Slovníček pojmů

aktivní volební právo – право голосу

člen Evropské unie – член Європейського Союзу

d'Hondtova metoda – метод д'Ондрта
doplňovací volby – додаткові вибори
dvoukolový – Двотуровий
dvoukomorový – двопалатний
funkční období – термін повноважень
hlava státu – глава держави
horní komora – верхня палата
jednomandátový obvod – одномандатний округ
jednotná státní správa – єдина державна адміністрація
kandidátka – виборчий бюлетень
klauzule – клаузула
komora – палата
legislativa – законодавство
lhůta – термін
neslučitelnost funkcí / inkompatibilita – несумісність посад
obrana – оборона
obvod – округ
parlamentní demokracie – парламентська демократія
pasivní volební právo – право бути обраним
poměrné zastoupení – пропорційне представництво
poměrný volební systém – пропорційна виборча система
poměrný volební systém – пропорційна виборча система
poslanec – депутат
Poslanecká sněmovna – Палата депутатів
pravomoc – повноваження
předseda vlády – прем'єр-міністр
preferenční hlas – преференційний голос
prezident – президент
přímé volební právo – пряме виборче право
rigidita – безкомпромісність
rovné volební právo – рівне виборче право
soudce – суддя
soudní moc – судова влада
státní zřízení – державний устрій
svéprávnost – правоздатність
tajné hlasování – таємне голосування
unitární stát – унітарна держава
usnášení schopná – здатність приймати закони
Ústava – конституція
Ústavní soud – Конституційний суд
uzavírací klauzule – поріг для проходження партій
většinový volební systém – мажоритарна виборча система
vícemandátový obvod – багатомандатний округ
volby – вибори
volební systémy – виборчі системи

volen přímo občany – обирається безпосередньо громадянами
všeobecné volební právo – загальне виборче право
výkonná moc – виконавча влада
zahraniční politika – зовнішня політика
zákonodárná moc / legislativa – законодавча влада / законодавство

Otázky

Otázky k textu:

1. Co znamená, že je Česká republika parlamentní demokracií a unitárním státem?
2. Jaké pravomoci má prezident České republiky?
3. Kdo vykonává výkonnou moc v České republice a komu odpovídá?
4. Jak je složen Parlament České republiky a jaké jsou jeho dvě komory?
5. Kolik poslanců má Poslanecká sněmovna a jak dlouho jsou voleni?
6. Jakým systémem jsou voleni senátoři a kolik jich je v Senátu?
7. Co je to kvórum a proč je důležité pro Poslaneckou sněmovnu?
8. Vysvětlete rozdíl mezi aktivním a pasivním volebním právem.
9. Co je d'Hondtova metoda a k čemu se používá?
10. Co znamená neslučitelnost funkcí (inkompatibilita) v Parlamentu?
11. Jaký je účel Senátu a proč je považován za stabilní prvek legislativy?
12. Jakým způsobem ovlivňuje členství České republiky v Evropské unii její legislativu?

TEST

1. Jaký typ státu je Česká republika?
 - a) Federace
 - b) Unitární stát
 - c) Monarchie
 - d) Konfederace
2. Kdo je hlavou státu v ČR?
 - a) Předseda vlády
 - b) Prezident
 - c) Předseda Poslanecké sněmovny
 - d) Předseda Senátu
3. Na jak dlouho je prezident volen a kolikrát může být zvolen?
 - a) 4 roky, neomezeně
 - b) 5 let, maximálně dvakrát
 - c) 6 let, jednou
 - d) 5 let, neomezeně
4. Kdo vykonává výkonnou moc v České republice?
 - a) Parlament
 - b) Soudy

- c) Prezident
 - d) Vláda
5. Kolik poslanců má Poslanecká sněmovna a jak dlouho jsou voleni?
 - a) 150 poslanců na 4 roky
 - b) 200 poslanců na 4 roky
 - c) 250 poslanců na 5 let
 - d) 200 poslanců na 6 let
 6. Kolik senátorů tvoří Senát a jak dlouho jsou voleni?
 - a) 81 senátorů na 6 let
 - b) 81 senátorů na 4 roky
 - c) 100 senátorů na 6 let
 - d) 200 senátorů na 4 roky
 7. Jaký volební systém se používá pro volby do Poslanecké sněmovny?
 - a) Většinový
 - b) Poměrný
 - c) Smíšený
 - d) Dvoukolejný
 8. Jaký volební systém se používá pro volby do Senátu?
 - a) Poměrný
 - b) Většinový dvoukolový
 - c) Smíšený
 - d) Poměrný s preferenčními hlasy
 9. Co znamená pojem „kvórum“?
 - a) Počet členů, kteří mohou kandidovat
 - b) Minimální počet přítomných členů pro platné rozhodnutí
 - c) Maximální počet hlasů v komoře
 - d) Rozdělení mandátů
 10. Co znamená neslučitelnost funkcí (inkompatibilita)?
 - a) Nelze být prezidentem a senátorem zároveň
 - b) Nelze být občanem více států
 - c) Nelze volit více než jednou
 - d) Nelze být předsedou vlády a ministrem zároveň
 11. Kdo rozhoduje o souladu zákonů s Ústavou ČR?
 - a) Prezident
 - b) Vláda
 - c) Ústavní soud
 - d) Poslanecká sněmovna
 12. Jak často se obměňuje třetina Senátu?
 - a) Každé 2 roky
 - b) Každé 4 roky
 - c) Každé 6 let
 - d) Každý rok
 13. Jaký je minimální věk pro volbu do Poslanecké sněmovny?
 - a) 18 let
 - b) 21 let
 - c) 25 let
 - d) 40 let
 14. Kdo určuje vyhlášení voleb do Senátu?
 - a) Předseda Poslanecké sněmovny
 - b) Prezident
 - c) Předseda vlády
 - d) Ministerstvo vnitra

15. Jaký je účel Senátu v českém systému?
- a) Zastupovat vládu
 - b) Působit jako stabilní protiváha Poslanecké sněmovny
 - c) Rozhodovat o zahraniční politice
 - d) Volit prezidenta

3. Přečtěte a přeložte text do ukrajinštiny

VÝKONNÁ MOC (Exekutivní)

Výkonnou funkci ve státě vykonává hlava státu a vláda. V širším slova smyslu se považují za výkonné orgány všechny orgány kromě zákonodárných a soudních. Tyto orgány se nazývají exekutivou nebo státní správou.

Vláda je nejvyšší výkonný (správní) orgán státu. Její mocenské postavení je zakotveno v ústavě, je kolektivním orgánem, jehož členy jsou ministři, pověřeni řízením jednotlivých resortů. V čele vlády stojí předseda vlády (premiér).

Prezident České republiky

Prezident České republiky je hlava České republiky, která je volena přímo českými občany. V letech 1993–2012 byl volen oběma komorami Parlamentu, tedy poslanci a senátory, na společné schůzi obou komor. Z výkonu své funkce není odpovědný s výjimkou velezrady a hrubého porušení Ústavy nebo jiné součásti ústavního pořádku České republiky. Prezident se ujímá úřadu složením slibu do rukou předsedy Senátu, do roku 2013 skládal slib do rukou předsedy Poslanecké sněmovny. Prezidentovo funkční období trvá pět let. Vzdát se svého úřadu může též do rukou předsedy Senátu Parlamentu ČR. Výkon pravomocí, protokolární povinnosti a další funkce spojené s osobou prezidenta zajišťuje Kancelář prezidenta republiky, jeho ochranu má na starosti specializovaný útvar Policie ČR. Reprezentuje zemi navenek i ve vnitřních vztazích, z hlediska protokolu jde o prvního ústavního činitele. Prezident republiky má právo účastnit se schůzí obou komor Parlamentu, jejich výborů a komisí. Je mu uděleno slovo, kdykoliv o to požádá. Prezident republiky má právo účastnit se schůzí vlády, vyžádat si od vlády a jejích členů zprávy a projednávat s vládou nebo s jejími členy otázky, které patří do jejich působnosti. Prezident jakožto hlava státu je také dle Ústavy vrchním velitelem ozbrojených sil, což znamená určité rozhodování (typicky někdy je třeba činit rozhodnutí v řádu dnů nebo i hodin), k tomuto účelu má tak zřízenou Vojenskou kancelář prezidenta republiky. Dále je prezident také adresátem zpráv zpravodajských služeb a rovněž jim také s vědomím vlády zadává úkoly.

(ZDROJ: https://cs.wikipedia.org/wiki/Prezident_%C4%8Cesk%C3%A9_republiky)

4. Přečtěte a přeložte text do ukrajinštiny

VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY

Vláda je nejvyšším orgánem výkonné moci v zemi. Vedle ní stojí moc zákonodárná, kterou představuje parlament a moc soudní zastoupená soustavou soudů. Působnost vlády vymezuje Ústava v hlavě třetí.

Strakova akademie – sídlo české vlády

Jmenování, odvolání a demise

Vláda je dle Ústavy odpovědná Poslanecké sněmovně. Předsedu vlády jmenuje prezident, na jeho návrh pak hlava státu jmenuje jednotlivé členy kabinetu. Řadoví členové dostávají obvykle též pověření k řízení některého z ministerstev. Mohou jich vést i více naráz.

Sestavením vlády bývá obvykle pověřen lídr uskupení, které zvítězilo ve volbách. Není to však povinnost. V roce 2010 se premiérem stal Petr Nečas (ODS), vznikla vláda s TOP 09 a Věcmi veřejnými. Kabinet disponoval 118 poslaneckými hlasy, mohl tak obejít vítěznou ČSSD.

Vláda do třiceti dnů po svém jmenování předstoupí před Poslaneckou sněmovnu a požádá ji o vyslovení důvěry. Pokud důvěru nedostane, prezident jmenuje nového premiéra. Pokud ani nová vláda nezíská důvěru, jmenuje prezident předsedu vlády na návrh předsedy Poslanecké sněmovny.

„Slibuji věrnost České republice. Slibuji, že budu zachovávat její Ústavu a zákony a uvádět je v život. Slibuji na svou čest, že budu zastávat svůj úřad svědomitě a nezneužiji svého postavení“ - Slib člena vlády dle článku 69 Ústavy ČR

Vláda podá demisi, jestliže Sněmovna zamítla její žádost o vyslovení důvěry nebo jestliže jí vyslovila nedůvěru. Pokud nesplní svou povinnost podat demisi, prezident ji podle Ústavy odvolá. Jednotlivé členy vlády prezident odvolává na návrh předsedy.

Ministerstva

Tzv. kompetenční zákon z roku 1969 (s mnoha pozdějšími úpravami) vyjmenovává ústřední orgány státní správy. Mezi ně patří ministerstva. Od ostatních ústředních orgánů se liší tím, že v jejich čele stojí člen vlády. Těchto ministerstev je 14: Ministerstvo financí, Ministerstvo zahraničních věcí, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstvo kultury, Ministerstvo práce a sociálních věcí, Ministerstvo zdravotnictví, Ministerstvo spravedlnosti, Ministerstvo vnitra, Ministerstvo průmyslu a obchodu, Ministerstvo pro místní rozvoj, Ministerstvo zemědělství, Ministerstvo obrany, Ministerstvo dopravy, Ministerstvo životního prostředí.

Součástí vlády obvykle bývají i ministři bez portfeje – členové vlády bez vlastního ministerstva. Kabinet Petra Fialy obsahuje tři takové funkce: ministr pro evropské záležitosti; ministr pro legislativu; ministr pro vědu, výzkum a inovace.

Činnost vlády

Kabinet rozhoduje podle Ústavy ve sboru, tedy jako celek. K přijetí usnesení je zapotřebí nadpoloviční většina všech členů.

K provádění zákonů a v jeho mezích vláda vydává nařízení. Podepisuje je předseda a příslušný ministr. Například nařízení stanovující počáteční a koncové dny letního času v letech 2022–2026 podepsal premiér Andrej Babiš (ANO) a ministryně práce a sociálních věcí Jana Maláčová (ČSSD).

Prováděcí smysl mají také vyhlášky ministerstev. Ministryně pro místní rozvoj Klára Dostálová (za ANO) mj. prostřednictvím vyhlášky určila, jak mají vypadat české národní průkazy průvodce cestovního ruchu.

(ZDROJ: <https://www.novinky.cz/tag/vlada-37765>)

Slovníček pojmů

činnost vlády – діяльність уряду

člen vlády bez portfeje – міністр без портфеля

demise – відставка

dostávat pověření – отримати повноваження

exekutiva / státní správa – виконавча влада / державна адміністрація

funkční období – термін повноважень

hlava státu – глава держави

jmenování – призначення

Kancelář prezidenta republiky – Офіс президента республіки

kolektivní orgán – колективний орган

komora – палата

nařízení – постанови уряду / розпорядження

nejvyšší orgán výkonné moci – найвищий орган виконавчої влади

nejvyšší výkonný orgán – найвищий виконавчий орган
odpovědná Poslanecké sněmovně – відповідальна перед Палатою депутатів
odvolání – звільнення
ozbrojené síly – збройні сили
panovník (král, císař, emír) – правитель (король, імператор, емір)
pověření k řízení – повноваження керувати
práva čestná – почесні права
práva výsostná – суверенні права
předseda vlády / premiér – прем'єр-міністр
protokolární povinnosti – протокольні обов'язки
působnost – повноваження / компетенція
řadoví členové – рядові члени
resort – відомство
skládat slib – скласти присягу
spadat do resortu – підпорядковуватися міністерству
státní správa – державне управління
uskupení – політична група / партія
usnesení – постанови / резолюції
usnesení vlády – постанова уряду
ústava – конституція
ústavní pořádek – конституційний лад
velezrada – державна зрада
vláda – уряд
volby – вибори
volen přímo občany – обирається безпосередньо громадянами
vrchní velitel – верховний головнокомандувач
výbor – комітет
vydávát nařízení – видавати розпорядження
vyhláška ministerstva наказ міністерства
výkonná funkce – виконавча функція
výkonná moc – виконавча влада
vyslovení důvěry – вираження довіри
vzdát se úřadu – відмовитися від посади
vzdát se úřadu – відмовитися від посади
zákonodárny – законодавчі
zákonodárny sbor – законодавчий орган
zpravodajské služby – розвідувальні служби

Отázky k textu:

Отázky

1. Kdo je hlavou státu v České republice a jak je volen?
2. Jak dlouhé je funkční období prezidenta a kolikrát může být zvolen?
3. Jakým způsobem se prezident ujímá úřadu?

4. Jaké jsou hlavní pravomoci prezidenta v oblasti zahraniční politiky a obrany?
5. Jakou roli má prezident v komunikaci s Parlamentem a vládou?
6. Co zajišťuje Kancelář prezidenta republiky?
7. Jaký věk musí mít občan, aby mohl být zvolen prezidentem?
8. V jakých případech může prezident čelit odpovědnosti za výkon své funkce?
9. Kdo je nejvyšším orgánem výkonné moci v ČR?
10. Jak se jmenuje předseda vlády a jaké jsou jeho hlavní povinnosti?
11. Kdo jmenuje a odvolává členy vlády?
12. Co musí vláda udělat do 30 dnů po svém jmenování?
13. Co znamená, že vláda je odpovědná Poslanecké sněmovně?
14. Co se stane, pokud Poslanecká sněmovna vysloví vládě nedůvěru?
15. Kolik ministerstev je v České republice a jaký je rozdíl mezi ministerstvem a ministrem bez portfeje?
16. Jak vláda přijímá rozhodnutí a jaké právní akty vydává k provádění zákonů?

TESTY

1. Kdo je hlavou státu v České republice?
 - a) Předseda vlády
 - b) Prezident
 - c) Předseda Poslanecké sněmovny
 - d) Předseda Senátu
2. Jak je prezident ČR volen v současnosti?
 - a) Parlamentem (obě komory)
 - b) Přímou volbou občanů
 - c) Radou ministrů
 - d) Senátem
3. Jak dlouhé je funkční období prezidenta?
 - a) 4 roky
 - b) 5 let
 - c) 6 let
 - d) 7 let
4. Kolikrát může být prezident zvolen?
 - a) Jednou
 - b) Maximálně dvakrát
 - c) Třikrát
 - d) Neomezeně
5. Kdo jmenuje předsedu vlády?
 - a) Senát
 - b) Poslanecká sněmovna
 - c) Prezident
 - d) Ministerstvo vnitra

6. Jak se nazývá kolektivní orgán, jehož členy jsou ministři?
- a) Senát
 - b) Parlament
 - c) Vláda
 - d) Kancelář prezidenta
7. Vláda musí získat důvěru:
- a) Senátu
 - b) Poslanecké sněmovny
 - c) Prezidenta
 - d) Ústavního soudu
8. Co se stane, pokud Poslanecká sněmovna vysloví vládě nedůvěru?
- a) Prezident musí vyhlásit nové volby
 - b) Vláda podá demisi
 - c) Předseda vlády automaticky odstoupí
 - d) Poslanecká sněmovna se rozpustí
9. Kolik ministerstev je v současnosti v České republice?
- a) 12
 - b) 14
 - c) 16
 - d) 18
10. Co je charakteristické pro ministra bez portfeje?
- a) Má na starosti pouze vojenské záležitosti
 - b) Je členem vlády, ale nepředsedá žádnému ministerstvu
 - c) Je pověřen řízením více ministerstev
 - d) Je zástupcem prezidenta
11. Jakým způsobem vláda přijímá rozhodnutí?
- a) Jediný ministr rozhoduje samostatně
 - b) Kolektivně ve sboru, většinou nadpoloviční většiny členů
 - c) Prezident rozhoduje za vládu
 - d) Poslanecká sněmovna hlasuje jednotlivě za každý návrh
12. Který orgán provádí kontrolu a dohled nad prezidentem?
- a) Poslanecká sněmovna
 - b) Ústavní soud
 - c) Senát
 - d) Policie ČR
13. Prezident je vrchním velitelem:
- a) Policie ČR
 - b) Parlamentu
 - c) Ozbrojených sil
 - d) Ústavního soudu
14. Kdo může předložit vládě zprávu nebo požadovat projednání otázky?
- a) Pouze Poslanecká sněmovna
 - b) Prezident
 - c) Senát
 - d) Ministr vnitra

15. Jak se nazývá kancelář, která zajišťuje administrativní a protokolární záležitosti prezidenta?

- a) Kancelář vlády
- b) Kancelář Ústavního soudu
- c) Kancelář prezidenta republiky
- d) Ministerstvo vnitra

5. Přečtěte a přeložte text do ukrajinštiny

SOUDY V ČR

Představují klasickou soustavu státních orgánů vykonávajících soudní moc, kterou v každém státě určuje jejich ústava a dále konkretizují zákony. V právním státě, kde platí oddělenost státních mocí, totiž nemohou být zřízeny jen na základě rozhodnutí orgánu výkonné moci, čímž jsou vyloučeny mimořádné soudy. V České republice je tato soustava čtyřčlanková:

nejvyšší soudy (konkrétně Nejvyšší soud a Nejvyšší správní soud)

vrchní soudy

krajské soudy

okresní soudy

Soudy jsou nejen nezávislé na jiných státních orgánech, ale i navzájem samy na sobě. V soustavě soudů tak neexistují vztahy nadřízenosti a podřízenosti, jako je tomu např. u státních zastupitelství. Pokud tedy soud vyššího stupně zruší rozhodnutí soudu I. stupně a věc mu vrátí se závazným právním názorem, učiní tak jen na základě zákonem svěřené pravomoci rozhodovat o opravných prostředcích, nikoli na základě svého „nadřízeného“ postavení. Např. krajský soud má ve svém obvodu působnosti určité okresní soudy, vůči nimž není nadřízen, ale jejichž rozhodnutí přezkoumá, pokud účastník daného řízení podá odvolání. Tato nezávislost však neplatí pro státní správu soudů, vykonávanou Ministerstvem spravedlnosti a předsedy vyšších soudů, ta totiž není výkonem soudní moci, ale moci výkonné.

Ústavní soud je zvláštním ústavním orgánem soudního typu, který chrání ústavnost tím, že na kvalifikovaný návrh posuzuje soulad jak právních předpisů, tak i rozhodnutí jiných orgánů s ústavou. Ve složených státech (federacích) může také rozhodovat o sporech mezi touto federací a jednotlivými federálními státy. V některých zemích (např. USA, Argentina, Indie, Japonsko, Dánsko, Irsko, Estonsko) není jako zvláštní soud zřízen a jeho roli pak přebírá Nejvyšší soud.

Soudce je při výkonu soudní moci nezávislý, tedy není vázán žádnými pokyny, jak má rozhodnout. Musí být také nestranný a nesmí být podjatý, tzn. nesmí mít žádný vztah k věci, účastníkům řízení nebo k jejich zástupcům. Pro vyloučení konkrétního

soudce z projednání a rozhodnutí věci stačí, je-li dána jen objektivní pochybnost o jeho nepodjatosti (judex suspectus).

Do své funkce je ustanoven buď volbou, nebo jmenováním. V České republice soudce jmenuje na časově neomezené období prezident republiky s kontrasignací premiéra či pověřeného člena vlády (zejména ministra spravedlnosti). Soudce nelze odvolat, ale podléhá kárné odpovědnosti, přičemž kárným opatřením může být až odvolání z funkce. Soudce Ústavního soudu jako zvláštní kategorie soudce je jmenován také prezidentem republiky, ale se souhlasem Senátu a na dobu 10 let, s možností opětovného jmenování.

Důležitou komponentou soudní moci ve vztahu k soudcům je otázka soudcovské samosprávy, která došla naplnění ve většině států Evropy, v České republice však zatím nikoli, když státní správu soudů vykonává Ministerstvo spravedlnosti a soudcovské rady při jednotlivých soudech jsou jen poradními orgány bez významnějších kompetencí. Další důležitou otázkou je otázka soudcova hmotného zabezpečení, která je sice jednou ze záruk jeho nezávislosti a nestrannosti, stejně jako jeho společenského postavení, neboť soudce právě z důvodu zaručení nestrannosti nemůže zastávat jakoukoli jinou funkci ve veřejné sféře a nesmí ani podnikat, ale která není v České republice ustálena a která je proto pravidelně řešena Ústavním soudem.

(ZDROJ: https://cs.wikipedia.org/wiki/Soudn%C3%AD_moc)

Slovníček pojmů

časově neomezené období – необмежений термін повноважень
federace / federální stát – федерація / федеральна держава
hmotné zabezpečení soudce – матеріальне забезпечення судді
kárná odpovědnost – дисциплінарна відповідальність
kontrasignace premiéra – контрасигнування прем'єра
krajské soudy – крайові /обласні суди
mimořádné soudy – надзвичайні суди
Ministerstvo spravedlnosti – Міністерство юстиції
nadřízenost a podřízenost – верховенство і підпорядкування
Nejvyšší soud – Верховний суд
nejvyšší soudy – вищі суди
Nejvyšší správní soud – Вищий адміністративний суд
nesmí podnikat – не може займатися підприємницькою діяльністю
nezastávat jinou funkci – не обіймати інші посади
nezávislé soudy – незалежні суди
nezávislý a nestranný – незалежний та неупереджений
Občanskoprávní vztahy – цивільні відносини
oddělenost státních mocí – розділення державних влад
odvolání / opravné prostředky – апеляція / засоби оскарження

odvolání z funkce – звільнення з посади
okresní soudy – окружні суди
opravný prostředek zasíť právového захисту
podjatost / iudex suspectus – упередженість / сумнів у неупередженості судді
poradní orgány – консультативні органи
pravidelně řešeno Ústavním soudem – регулярно вирішується Конституційним судом
předsedové vyšších soudů – голови вищих судів
prezident republiky – президент республіки
rozhodnutí soudu – рішення суду
samospráva soudců / soudcovská samospráva – самоврядування суддів
soudce Ústavního soudu – суддя Конституційного суду
soudní moc – судова влада
soudní typ – судовий тип
soustava státních orgánů – система державних органів
státní správa soudů – державне управління судами
státní zastupitelstvo – прокуратура
svědomí – совість
trestný čin – кримінальний злочин
ústava – конституція
Ústavní soud – Конституційний суд
ústavnost – конституційність
volba / jmenování – вибір / призначення
vrchní soudy – апеляційні суди
zákony / právní předpisy – закони / правові акти

Отázky k textu:

Отázky

1. Jaký je základní princip nezávislosti soudů v České republice?
2. Kolik úrovní (stupňů) tvoří soustava soudů v ČR a které konkrétní soudy do ní patří?
3. V čem spočívá rozdíl mezi „nezávislostí soudů“ a „státní správou soudů“?
4. Jakou roli má Ústavní soud a v čem se liší od Nejvyššího soudu?
5. Co znamená pojem „iudex suspectus“ a kdy se používá?
6. Jak je v ČR jmenován soudce a jak dlouho je jeho funkční období?
7. Jak se liší jmenování soudce Ústavního soudu od ostatních soudců?
8. Jaká jsou omezení soudců v oblasti jiné veřejné činnosti a podnikání?
9. Co znamená soudcovská samospráva a jak je řešena v České republice?
10. Jaké jsou hlavní záruky nezávislosti a nestrannosti soudců podle textu?

TESTY

1. Kdo vykonává výkonnou moc v České republice?
 - a) Prezident a Parlament
 - b) Prezident a vláda
 - c) Ústavní soud a Nejvyšší soud
 - d) Senát a Poslanecká sněmovna
2. Kdo je nejvyšším orgánem výkonné moci?
 - a) Senát
 - b) Parlament
 - c) Vláda
 - d) Ústavní soud
3. Jak dlouho trvá funkční období prezidenta České republiky?
 - a) 4 roky
 - b) 5 let
 - c) 6 let
 - d) 7 let
4. Jaké pravomoci má prezident ČR?
 - a) Jmenuje předsedu vlády a soudce Ústavního soudu
 - b) Vydává zákony a nařízení
 - c) Předsedá Poslanecké sněmovně
 - d) Předsedá Nejvyššímu soudu
5. Kolik členů má Poslanecká sněmovna ČR?
 - a) 81
 - b) 100
 - c) 150
 - d) 200
6. Kolik senátorů tvoří Senát ČR?
 - a) 81
 - b) 100
 - c) 150
 - d) 200
7. Jak se volí senátoři?
 - a) Poměrným volebním systémem
 - b) Většinovým dvoukolovým systémem
 - c) Jmenováním prezidentem
 - d) Losováním
8. Kdo vykonává soudní moc v ČR?
 - a) Vláda
 - b) Prezident
 - c) Soudy
 - d) Parlament

9. Které soudy tvoří nejvyšší úroveň soudní soustavy v ČR?
- a) Vrchní soudy
 - b) Okresní soudy
 - c) Nejvyšší soud a Nejvyšší správní soud
 - d) Krajské soudy
10. K čemu slouží Ústavní soud ČR?
- a) K projednávání civilních žalob
 - b) K rozhodování o souhlasu zákonů s Ústavou
 - c) K vedení vlády
 - d) K výběru členů Senátu
11. Co znamená pojem „judex suspectus“?
- a) Soudce je vyškolen ve specifické oblasti práva
 - b) Soudce je předvolán k výslechu
 - c) Objektivní pochybnost o nepodjatosti soudce
 - d) Soudce je odvolán z funkce
12. Jak se jmenuje kancelář, která zajišťuje administrativní činnost prezidenta?
- a) Kancelář Poslanecké sněmovny
 - b) Kancelář Ústavního soudu
 - c) Kancelář prezidenta republiky
 - d) Ministerstvo spravedlnosti
13. Jaká je doba jmenování soudce Ústavního soudu?
- a) Na dobu neurčitou
 - b) 5 let
 - c) 10 let
 - d) 15 let
14. Kdo v ČR vykonává státní správu soudů?
- a) Ústavní soud
 - b) Ministerstvo spravedlnosti
 - c) Senát
 - d) Prezident
15. Co je hlavní zárukou nezávislosti soudce?
- a) Možnost podnikání
 - b) Soudce nesmí vykonávat jinou veřejnou funkci
 - c) Jmenování prezidentem bez kontrasignace
 - d) Působení v politické straně

ТЕМА 8. ВИБОРЧА ТА ПАРТІЙНА СИСТЕМА В ЧР.

1. Přečtěte a přeložte text do ukrajinštiny

VOLBY. VOLEBNÍ SYSTÉM

Volby lze definovat jako „ustavení orgánu určitého společenství lidí cestou hlasování k volbě oprávněných subjektů“. Volby jsou vůbec nejčastější způsobem výběru vhodných osob do rozhodovacích a řídicích orgánů států, tradičně se volbami vybírají členové parlamentů a orgánů místní samosprávy, v republikách také hlavy státu. Volby jsou všeobecně považovány za základní charakteristiku demokratické společnosti. Volby se rozlišují podle různých kritérií. Podle „bezprostřednosti“ volby rozlišujeme:

Přímé volby – voliči dávají hlas bezprostředně kandidátům a rozhodují tak o jejich zvolení (typické pro volbu parlamentů, u dvoukomorových parlamentů zejména jejich dolní komory)

Nepřímé volby – charakteristické je to, že otázku volby neřeší přímo občané, ale následně osoby, kterým dali svůj hlas – volitelé (např. Volby prezidenta USA), poslanci.

Jako **volební právo** se označuje právo občanů účastnit se voleb. Rozlišuje se přitom **aktivní volební právo** (právo volit) a **pasivní volební právo** (právo kandidovat, být volen). Historicky bylo volební právo omezeno jen na majetné muže, podmínky vylučující z voleb nemajetné a ženy byly ve většině zemí odbourány na konci 19. a v první polovině 20. století. V moderních demokraciích je za normu považováno volební právo, které je: **všeobecné** – volit smí každý svéprávný občan od určitého věku, bez ohledu na původ, pohlaví, náboženské přesvědčení, rasu a podobně; **rovné** – každý hlas váží stejně, neexistují privilegovaní voliči s větším vlivem na výsledek voleb; **tajné** – volič nemusí zveřejnit, komu odevzdal hlas.

Většinový volební systém. Většinový volební systém je historicky starší, do konce 19. století dokonce jediný používaný volební systém. Při použití tohoto systému v jeho základní podobě se území rozdělí na tolik volebních obvodů, kolik má být obsazeno míst, v každém volebním obvodu se pak volí jen 1 kandidát.

Volební systém poměrného zastoupení. Systém poměrného zastoupení je historický mladší, může totiž být uplatněn jen v prostředí, kde existují politické strany (v 19. století). Při použití tohoto systému v jeho základní podobě se území rozdělí na menší počet volebních obvodů, než kolik má být obsazeno míst. V jednotlivých volebních obvodech se pak volí více kandidátů zapsaných na listinách politických

stran. Mezi strany se mandáty rozdělí podle podílu hlasů. Volební systém poměrného zastoupení se používá výhradně pro volbu kolektivních orgánů. Oproti většinovému systému mnohem lépe odráží politické rozvrstvení voličů.

Smíšené volební systémy. Smíšené volební systémy se snaží dosáhnout výhod předchozích dvou systémů tím, že je část mandátů obsazována na základě většinového volebního systému, část na základě poměrného volebního systému. V typické podobě se používá tento systém v Německu.

Slovníček pojmů

bezprostřednost voleb – непосредність виборів
přímé volby – прямі вибори
nepřímé volby – непрямі вибори
volič – виборець
zvolení – обрання
dolní komora – нижня палата
dvoukomorový parlament – двопалатний парламент
majetní muži – заможні чоловіки
nemajetní – незаможні
odbourat omezení – усунути обмеження
moderní demokracie – сучасні демократії
poměrné zastoupení – пропорційне представництво
volební systém poměrného zastoupení – пропорційна виборча система
politická strana – політична партія
listina politické strany – партійний список
mandát – мандат
podíl hlasů – частка голосів
kolektivní orgán – колегіальний орган
politické rozvrstvení – політична структура
rovné volební právo – рівне виборче право
hlas – голос
privilegovaný volič – привілейований виборець
vliv na výsledek voleb – вплив на результат виборів
smíšený volební systém – змішана виборча система
výhoda – перевага
obsazení mandátů – розподіл мандатів
typická podoba – типова форма
tajné hlasování – таємне голосування
odevzdat hlas – віддати голос
většinový volební systém – мажоритарна виборча система
volební obvod – виборчий округ
obsazované místo – мандат
základní podoba – базова форма

volby – вибори
definovat – визначати
ustavení orgánu – формування органу
společenství lidí – спільнота людей
cestou hlasování – шляхом голосування
oprávněné subjekty – уповноважені суб'єкти
volební právo – виборче право
účastnit se voleb – брати участь у виборах
aktivní volební právo – активне виборче право
pasivní volební právo – пасивне виборче право
právo volit – право голосувати
právo kandidovat – право балотуватися
volitel – виборник
poslanec – депутат
volba prezidenta – вибори президента
všeobecné volební právo – загальне виборче право
svéprávný občan – дієздатний громадянин
určitý věk – визначений вік
původ – походження
pohlaví – стать
náboženské přesvědčení – релігійні переконання
základní charakteristika – основна характеристика
demokratická společnost – демократичне суспільство
kritérium – критерій
způsob výběru – спосіб відбору
vhodné osoby – відповідні особи
rozhodovací orgány – органи прийняття рішень
řídící orgány – керівні органи
orgány státu – державні органи
parlament – парламент
člen parlamentu – член парламенту
místní samospráva – місцеве самоврядування
hlava státu – глава держави

Otázky k textu:

Otázky

1. Jak lze definovat volby a jakou roli hrají v demokratické společnosti?
2. Vysvětlete rozdíl mezi přímými a nepřímými volbami a uveďte příklad každého typu.
3. Co znamená aktivní a pasivní volební právo?
4. Jaké principy by mělo splňovat moderní volební právo?
5. Popište historický vývoj volebního práva a jeho rozšíření na širší skupiny obyvatel.
6. Jak funguje většinový volební systém a v čem spočívá jeho základní princip?

7. Vysvětlete princip volebního systému poměrného zastoupení a proč je vhodný pro volbu kolektivních orgánů.
8. Co je cílem smíšeného volebního systému a kde se typicky používá?
9. Jak volební systémy odrážejí politické rozvrstvení voličů?
10. Proč je poměrný volební systém historicky mladší než většinový systém a co k jeho vzniku přispělo?

TESTY

1. Jak jsou v textu definovány volby?

- A) Jako forma politického protestu
- B) Jako ustavení orgánu určitého společenství hlasováním
- C) Jako soutěž politických stran
- D) Jako právní povinnost všech občanů

2. Které orgány jsou podle textu nejčastěji obsazovány prostřednictvím voleb?

- A) Pouze soudy
- B) Orgány státní správy
- C) Parlamenti a orgány místní samosprávy
- D) Politické strany

3. Co je považováno za základní charakteristiku demokratické společnosti?

- A) Existence politických stran
- B) Tajná policie
- C) Pravidelné volby
- D) Silná výkonná moc

4. Čím se vyznačují přímé volby?

- A) Volí pouze poslanci
- B) Občané volí prostřednictvím volitelů
- C) Voliči dávají hlas přímo kandidátům
- D) Používají se jen při volbě prezidenta USA

5. Který příklad uvádí text u nepřímých voleb?

- A) Volby Poslanecké sněmovny
- B) Volby obecního zastupitelstva
- C) Volby prezidenta USA
- D) Volby do Evropského parlamentu

6. Co označuje pojem aktivní volební právo?

- A) Právo kandidovat
- B) Právo zakládat politickou stranu

- C) Právo volit
- D) Právo být členem parlamentu

7. Kdy byly ve většině zemí odstraněny podmínky vylučující ženy z voleb?

- A) Ve středověku
- B) V 18. století
- C) Na konci 19. a v první polovině 20. století
- D) Po druhé světové válce

8. Co znamená rovné volební právo?

- A) Každý volí stejnou stranu
- B) Každý hlas má stejnou váhu
- C) Volby probíhají ve stejný den
- D) Volit mohou jen občané stejného původu

9. Jaký je základní znak většinového volebního systému podle textu?

- A) Volí se více kandidátů v jednom obvodu
- B) Mandáty se dělí podle počtu hlasů stran
- C) V každém obvodu se volí jeden kandidát
- D) Používá se jen v moderních demokraciích

10. V čem spočívá hlavní princip poměrného volebního systému?

- A) Vítěz bere vše
- B) Mandáty se přidělují podle podílu hlasů
- C) Volí se pouze jednotlivci
- D) Používá se jen pro prezidentské volby

11. Pro jaký typ orgánů se používá volební systém poměrného zastoupení?

- A) Pro volbu hlavy státu
- B) Pro soudní orgány
- C) Pro kolektivní orgány
- D) Pro místní referenda

12. Jaký je hlavní cíl smíšených volebních systémů?

- A) Zjednodušit volby
- B) Zrušit politické strany
- C) Spojit výhody většinového a poměrného systému
- D) Zvýšit volební účast

13. Která země je v textu uvedena jako typický příklad smíšeného volebního systému?

- A) Francie
- B) Česká republika
- C) Německo
- D) Velká Británie

2. Přečtěte a přeložte text do ukrajinštiny

NEJDŮLEŽITĚJŠÍ POLITICKÉ STRANY V ČESKU

Politické strany v Česku jsou součástí vícestranického systému zavedeného v Česku. V kontextu českého práva od roku 1991 jsou politické strany a politická hnutí subjekty s totožným účelem, rozdíl je pouze v obecném označení.

SOUČASNÁ VLÁDNÍ KOALICE

ODS (Občanská demokratická strana - Civic Democratic Party). Založeno v roce 1991. Hlavní středoprávní strana v české politice: svobodné trhy, fiskální odpovědnost a konzervativní hodnoty. Součástí vládní koalice SPOLU s 34 křesly v parlamentu. Petr Fiala je předsedou strany. Člen Evropských konzervativců a reformistů

KDU-ČSL (Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová - Křesťanská a demokratická unie – Československá lidová strana)

Jedna z nejstarších politických stran v České republice, založená v roce 1919. Strana středoprávní orientace: křesťanská demokracie, sociální tržní ekonomika, proevropské politiky a tradiční rodinné hodnoty. Součást vládnoucí aliance SPOLU s 23 křesly v parlamentu. Marek Výborný, ministr zemědělství, je předsedou strany. Člen Evropské lidové strany

TOP09 (Tradice Odpovědnost Prosperita 09 - Tradition, Responsibility, Prosperity 09)

Založeno v roce 2009. Strana středoprávní orientace, proevropská: liberální konzervatismus, fiskální odpovědnost a demokratické hodnoty. Součást vládní aliance SPOLU s 14 křesly v parlamentu. Markéta Pekarová Adamová, předsedkyně Poslanecké sněmovny, je předsedkyní strany. Člen Evropské lidové strany

STAN (Starostové a nezávislí - Starostové a nezávislí)

Založeno v roce 2004. Středově liberální strana: proevropský liberalismus, inovace, regionální rozvoj a decentralizace. Součást vládní koalice se stranami SPOLU, s 33 křesly v parlamentu. Vít Rakušan, ministr vnitra, je předseda strany. Členem skupiny Obnovit Evropu

STRANY NEJSOU VE VLÁDĚ, ALE V PARLAMENTU

ANO (Akce nespokojených občanů - Action of Dissatisfied Citizens)

Založeno v roce 2011 podnikatelem Andrejem Babišem jako hnutí proti establishmentu. Středoprávní, populistická strana: ekonomický růst, administrativní efektivita, pragmatické, flexibilní politiky, koketování s extrémní pravíci. Největší opoziční strana s 72 křesly. Andrej Babiš je jejím předsedou strany.

Piráti (Česká pirátská strana) (Czech Pirate Party)

Založeno v roce 2009 jako součást mezinárodního Pirátského hnutí. Středově liberální strana: progresivní politika, otevřená vláda, digitální práva, participativní demokracie a environmentální udržitelnost. Byla součástí vlády od roku 2021 do roku 2024, nyní v opozici se 4 křesly. Dlouholetý předseda strany Ivan Bartoš byl nedávno nahrazen Zdeněkem Hřibem, místostarostou Prahy. Člen Evropské zelené strany. Vytvořila předvolební koalici se Zelenými pro parlamentní volby v roce 2025.

SPD (Svoboda a přímá demokracie - Freedom and Direct Democracy)

Založeno v roce 2015. Extrémně pravicová populistická strana: národní suverenita, politika proti imigraci, proti EU. V opozici v parlamentu s 20 křesly. Tomio Okamura, politický podnikatel, je předsedou strany. Člen Evropy suverénních národů. Vytvořil předvolební koalici s PRO, Trikolorou a Svobodnými pro parlamentní volby v roce 2025

STRANY MIMO PARLAMENT

Motoristé (Motoristé sobě - Motoristé pro sebe)

Založeno v roce 2022. Pravicová populistická strana: obrana zájmů řidičů aut, národní suverenita, euroskepticismus, tradiční zdroje energie, proti euru a environmentalismu . V roce 2024 získala 1 křeslo v Evropském parlamentu a poprvé se zúčastní národních voleb v roce 2025.

Přísaha (Oath).

Založeno v roce 2021. Pravicová populistická strana, ale s silným obrazem boje proti korupci: euroskeptická a proti-establishmentová. V roce 2024 získala 1 křeslo v Evropském parlamentu, zatímco v parlamentních volbách v roce 2021 téměř překročila práh. Robert Šlachta, bývalý šéf protikorupční policie, je lídrem strany. Člen Patriots for Europe.

PRO (Právo, Respekt, Odbornost - Law, Respect, Expertise).

Založeno v roce 2022. Pravicová populistická strana: národní konzervatismus, anti-establishment, anti-EU a proti omezením v době COVIDu. Vytvořila předvolební koalici se Svobodnými, Trikolorou a SPD pro parlamentní volby v roce 2025

Stačilo (dříve KSČM - Komunistická strana Čech a Moravy - Communist Party of Bohemia and Moravia)

Na základě KSČM, nástupnické strany předroku 1989 vládnoucí strany, vstoupila do koalic a přejmenovala se na Stačilo v roce 2023. Levicově až krajně levicově orientovaná: sociální spravedlnost, národní suverenita, anti-establishment, euroskeptická, kritická vůči environmentalismu a sankcím vůči Rusku. Ztratila všechny parlamentní křesla v roce 2021, ale byla úspěšná v evropských parlamentních volbách v roce 2024. Poslankyně Evropského parlamentu Kateřina Konečná je předsedkyní strany. Členem skupiny Levice v Evropském parlamentu. Vytvořila předvolební koalici se SOCDEM pro parlamentní volby v roce 2025

SOCDEM (Sociální demokracie - Social Democracy, dříve ČSSD - Česká strana sociálně demokratická - Czech social democratic party)

Založeno v roce 1878, přejmenováno na SOCDEM v roce 2023. Historická strana středové levice: sociální spravedlnost, veřejné služby, práva pracovníků a proevropská orientace. V roce 2021 ztratila všechny parlamentní křesla. Rozhodnutí vytvořit předvolební koalici s komunisty pro parlamentní volby v roce 2025 vyvolává mnoho debat o konci sociální demokracie.

Svobodní (Strana svobodných občanů)

Založeno v roce 2009. Pravicově libertariánská strana: klasický liberalismus, omezená vláda a euroskeptický. Má zastoupení pouze v několika obecních radách. Vytvořilo předvolební koalici s PRO, Trikolórou a SPD pro parlamentní volby v roce 2025.

Trikolora (Trojbarevná)

Založeno v roce 2019. Pravicová až krajně pravicová národně-konzervativní strana: česká suverenita, tradiční hodnoty, volný trh, minimální státní zásah a euroskepticismus. Má zastoupení pouze v několika obecních radách. Vůdkyní strany je Zuzana Majerová, ale jejím nejznámějším příznivcem je bývalý premiér a prezident Václav Klaus st. Pro parlamentní volby v roce 2025 vytvořila předvolební koalici s PRO, Svobodnými a SPD

Zelení (The Greens)

Založeno v roce 1990. Strana středové levice: environmentální udržitelnost, rovné příležitosti a práva menšin, přerozdělování a lidská práva. Má zastoupení pouze na místní úrovni. Vytvořila předvolební koalici s Piráty pro parlamentní volby v roce 2025
(ZDROJ: <https://www.volbyprovsechny.cz/cs/prehled-politickych-stran-v-ceske-republice/>)

Slovníček pojmů

ODS (Občanská demokratická strana - Civic Democratic Party).	ГДС (Громадянська демократична партія).
KDU-ČSL (Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová - Křesťanská a demokratická unie)	КДУ-ЧСЛ (Християнсько-демократичний союз – Чехословацька народна партія – Християнсько-демократичний союз)
TOP09 (Tradice Odpovědnost Prosperita 09)	ТОП09 (Традиції Відповідальність Процвітання 09)
STAN (Starostové a nezávislí)	СТАН (Мери та незалежні)
ANO (Akce nespokojených občanů)	АНО (Акція незадоволених громадян)
Piráti (Česká pirátská strana)	Пірати (Чеська піратська партія)
SPD (Svoboda a přímá demokracie)	СДП (Свобода і пряма демократія)

Strany mimo Parlament - партії поза парламентом

Motoristé (Motoristé sobě)	Автомобілісти (автомобілісти для себе)
Přísaha (Oath)	Присяга
PRO (Právo, Respekt, Odbornost)	PRO (Закон, Повага, Професійність)
Stačilo (dříve KSČM - Komunistická strana Čech a Moravy)	Досить (раніше КПЧМ – Комуністична партія Чехії і Моравії)
SOCDEM (Sociální demokracie - Social Democracy, dříve ČSSD - Česká strana sociálně demokratická)	SOCDEM (Соціал-демократія, раніше ČSSD - Чеська соціал-демократична партія)
Svobodní (Strana svobodných občanů)	Вільні (Партія вільних громадян)
Trikolora (Trojbarevná)	Trikolora (Триколон)
Zelení (The Greens)	Зелені (Зелені)

Otázky k textu:

Otázky

1. Jaké politické strany tvoří současnou vládní koalici v České republice?
2. Jaké tři strany jsou součástí koalice SPOLU a kolik mají dohromady křesel v parlamentu?
3. Kdo je předsedou ODS a jakou politickou orientaci tato strana zastává podle textu?
4. Jaké hlavní hodnoty prosazuje KDU-ČSL a v kterém roce byla tato strana založena?
5. Jakou funkci zastává Markéta Pekarová Adamová a s jakou politickou stranou je spojena?
6. Jaká politická strana je označena jako největší opoziční a kolik má křesel v parlamentu?
7. Jak a kdy vzniklo hnutí ANO a kdo stojí v jeho čele?
8. Jakou ideologickou orientaci má SPD a s jakými stranami vytvořila předvolební koalici pro volby 2025?
9. Které politické strany jsou podle textu mimo Poslaneckou sněmovnu, ale uspěly v evropských volbách v roce 2024?
10. Jak vznikla strana **Stačilo** a na jakou politickou stranu historicky navazuje?
11. Kdo je předsedkyní strany Stačilo a v jaké politické skupině působí v Evropském parlamentu?
12. Jaké změny prodělala Sociální demokracie (SOCDEM) po roce 2021 podle textu?
13. Jaké politické subjekty vytvořily společnou koalici pro parlamentní volby v roce 2025 na pravicově-populistické scéně?
14. Jaký je hlavní programový důraz Strany zelených a s kým vytvořila koalici pro volby 2025?

ТЕМА 9. ЕКОНОМІКА ТА ПРОМИСЛОВОСТЬ ЧР.

1. *Přečtěte a přeložte text do ukrajinštiny*

Ekonomika je souhrn hospodářských činností na určitém území. Je to tedy hospodaření nějakého subjektu, nebo i státu. Mluvíme proto třeba o stavu české ekonomiky nebo o ekonomických ukazatelích, jako je například výše a meziroční růst hrubého domácího produktu (HDP). **Ekonomie** je naproti tomu vědní obor. Zkoumá zákonitosti využívání omezených zdrojů k produkci statků a služeb a jejich rozdělování mezi spotřebitele. **Pojem ekonomika vždy souvisí s praktickou hospodářskou činností podniků v ekonomické praxi, zatímco ekonomie pro ni vytváří teoretický a metodologický základ.**

Hospodářská politika je souhrn cílů, nástrojů, rozhodnutí a opatření státu v *makroekonomické a v menší míře i mikroekonomické oblasti.*

Cíle hospodářské politiky lze rozdělit do 2 základních směrů:

- zajištění stability ekonomiky,
- zajištění růstu ekonomiky.

Národohospodářské ukazatele

Růst ekonomiky se měří pomocí makroekonomických ukazatelů, v Evropě především pomocí HDP (hrubého domácího produktu) buď celkového nebo v přepočtu na jednoho obyvatele. Používá se ročního přírůstku oproti předchazejícímu období, měsíce, roku apod. Snáhou vlády je zajistit optimální ekonomický růst.

Hrubý národní produkt (HNP, ang. GNP – gross national product) je celková peněžní hodnota toku statků a služeb vytvořená za určité časové období národními výrobními faktory ve vlastnictví občanů daného státu, bez ohledu na to, zda tyto statky vyrobili na území daného státu nebo v zahraničí.

Hrubý domácí produkt (HDP, ang. GDP – gross domestic product) je celková peněžní hodnota toku statků a služeb vytvořená za určité časové období všemi výrobními faktory na území daného státu bez ohledu na to, zda jsou ve vlastnictví občanů tohoto státu nebo cizinců.

Od ekonomické úrovně se ve značné míře odvíjejí možnosti v oblasti ostatních složek životní úrovně (životní prostředí, úroveň infrastruktury, zdravotnictví, školství atd.

Stupeň uspokojování potřeb lidí spolu se souhrnem podmínek, za nichž jsou tyto potřeby uspokojovány, vytvářejí **životní úroveň**. Patří sem nejen úroveň hmotné spotřeby spotřebních statků a služeb (kvantitativní a kvalitativní stránka spotřeby),

zejména úroveň výživy, odívání, kulturního a společenského vyžití, vlastnictví automobilu v rodině, ale také úroveň zdravotní péče, úroveň bydlení a vybavení bytu (ústřední topení, televizor, počítač, automatická pračka), úroveň přístupu k informacím (připojení k Internetu nebo možnost přístupu k němu), podmínky životního prostředí dané nejen ekologickou situací v místě pobytu, ale také celkovou úrovní pracovního a obytného prostředí, urbanistickým řešením v místě bydliště, ergonomií na pracovišti, kvalitou přírodního prostředí apod., dále sem můžeme zařadit úroveň vzdělávací soustavy, sociální podmínky (záchranná sociální síť, její propracovanost, patří sem dávky státní sociální pomoci, podpory v nezaměstnanosti a pomoc při ztrátě zaměstnání, úroveň důchodového zabezpečení, péče o dlouhodobě nemocné a zdravotně postižené občany apod.), pracovní podmínky a mimopracovní čas obyvatelstva (podmínky na pracovišti, vybavení pracoviště, úroveň pracovně-právních předpisů, délka dovolené a množství mimopracovního času - možnosti a úroveň jeho trávení).

Životní úroveň je tedy velmi široký pojem, závisí zejména na ekonomické úrovni národní ekonomiky, ve které občan žije, ale také na prioritách příslušného státu, na jeho ekonomické, sociální, ekologické politice, jakož i na bezpočtu dalších dílčích politik.

Slovníček pojmů

bydlení – житло

činitel – чинник, фактор

dávky státní sociální pomoci – державні соціальні виплати

důchodové zabezpečení - пенсійне забезпечення

ekonomická úroveň – економічний рівень

ekonomické ukazatele – економічні показники

ekonomické vztahy- економічні відносини

HDP – hrubý domácí produkt – ВВП – валовий внутрішній продукт

hmotná spotřeba- матеріальне споживання

HNP – hrubý národní produkt – ВНП – валовий національний продукт

hospodářská činnost – господарська діяльність

hospodářská politika – економічна політика

hospodářská politika- економічна політика

hospodářská prosperita- економічне процвітання

hospodářské legislativy- господарське законодавство

kulturní vyžití – культурне дозвілля

kvalita pracovního prostředí – якість робочого середовища

metodologický základ – методологічна база/ основа

meziroční růst – річне зростання

mimopracovní čas – вільний час / позаробочий час

národní hospodářství- національна економіка
národohospodářské ukazatele- національноєкономічні показники
nařízení - розпорядження
nástroj – інструмент
omezené zdroje – обмежені ресурси
opatření – заходи
péče o dlouhodobě nemocné - догляд за лежачими хворими
podpora v nezaměstnanosti – допомога по безробіттю
pracovní podmínky – умови праці
pravidelný pohyb – регулярна фізична активність
předpis- постанова
přístup k informacím – доступ до інформації
rozhodnutí – рішення
růst ekonomiky – економічне зростання
sociální podmínky – соціальні умови
spotřeba – споживання
stabilita ekonomiky – стабільність економіки
stát – держава
uspokojování potřeb- задоволення потреб
ústřední topení – центральне опалення
vláda - уряд
vybavení bytu – обладнання житла
vyhláška – положення
výroba statků a služeb – виробництво товарів і послуг
výživa – харчування
vzdělávací soustava- система освіти
zásah státu – втручання держави
zdravotně postižené občany- громадяни з обмеженими можливостями
zdravotní péče – медичне обслуговування
životní úroveň-рівень життя

Отázky k textu:

Отázky

1. Co je ekonomie a čím se liší od ekonomiky?
2. Jaké jsou hlavní cíle hospodářské politiky státu?
3. Jak se měří růst ekonomiky?
4. Co je HDP a proč je důležitý?
5. Co je HNP a jak se liší od HDP?
6. Co znamená životní úroveň?
7. Jak ekonomika ovlivňuje životní úroveň lidí?
8. Jaké věci patří do životní úrovně (např. bydlení, zdraví, jídlo)?
9. Proč jsou důležité pracovní podmínky a volný čas pro životní úroveň?
10. Jak sociální podmínky a státní politika ovlivňují životní úroveň?

11. Jak vzdělání a přístup k informacím ovlivňují život lidí?

12. Proč životní úroveň není jen o penězích?

CVIČENÍ

1. Doplň chybějící slova do vět podle významu. Použij následující slova: ekonomika, HDP, životní úroveň, hospodářská politika, pracovní podmínky, spotřeba, stát, vzdělání.

1. _____ je souhrn všech hospodářských činností v zemi.
2. Růst _____ ukazuje, jak se mění ekonomická výkonnost země.
3. _____ lidí závisí nejen na příjmech, ale i na kvalitě bydlení, zdraví a vzdělání.
4. _____ určuje cíle a nástroje, jak zlepšit ekonomiku státu.
5. Dobré _____ zajišťují bezpečné a příjemné prostředí pro zaměstnance.
6. Spotřeba potravin, odívání a služeb patří mezi základní složky _____.
7. _____ poskytuje lidem služby a zajišťuje fungování ekonomiky.
8. Kvalita _____ ovlivňuje schopnost lidí najít práci a vydělat peníze.

2. Spoj slovo vlevo s jeho správnou definicí vpravo.

Slovo	Definice
1. HNP	a) Souhrn všech výrobků a služeb vytvořených v zemi
2. HDP	b) Celková hodnota statků a služeb vytvořených občany státu, i v zahraničí
3. Životní úroveň	c) Souhrn podmínek, za nichž lidé uspokojují své potřeby
4. Hospodářská politika	d) Soubor cílů a opatření státu k řízení ekonomiky

2. Přečtěte a přeložte text do ukrajinštiny

Hospodářství České republiky

Hospodářství České republiky je velmi rozmanité a zahrnuje různé sektory. Primární sektor se zabývá těžbou surovin, zemědělstvím, lesnictvím a chovem ryb. Sekundární sektor zahrnuje průmysl, stavebnictví a dopravu, zatímco terciární sektor poskytuje služby, například obchod, školství, zdravotnictví, bankovníctví, kulturu nebo osobní dopravu. Kvartérní sektor se soustředí na vědu, výzkum a informační technologie.

Průmysl v České republice prošel dlouhým vývojem. Původně převažovala textilní výroba, později se rozvíjelo strojírenství a potravinářský průmysl. Významný rozvoj nastal v 19. století, kdy se lidé stěhovali do měst, a po roce 1948 se rozvíjel těžký průmysl, například hutnictví, strojírenství a chemický průmysl. Těžba uhlí a výroba elektřiny rostla zejména v severních pohraničních oblastech, jako jsou Sokolov, Ústí nad Labem, Liberec a Náchod. České vnitrozemí, například Praha, Plzeň, Hradec Králové a Pardubice, má rozmanitý průmysl se silným zastoupením strojírenství, potravinářství a chemického průmyslu. Morava, především Ostravsko, je tradičně spojena s hutnickým a těžkým průmyslem, zatímco města jako Brno, Olomouc a Zlín mají různé průmyslové odvětví. V současnosti se průmyslové podniky často soustřeďují do průmyslových zón na okrajích měst.

Energetika je technicky náročná oblast, která zároveň ovlivňuje životní prostředí. Energetické zdroje se dělí na neobnovitelné, například uhlí, ropa, zemní plyn a uran, a na obnovitelné, jako je vodní, větrná, sluneční a geotermální energie či biomasa. V České republice se většina energie vyrábí z neobnovitelných zdrojů, zatímco z obnovitelných zdrojů pochází asi deset procent. Tepelná energie tvoří zhruba polovinu výroby a je koncentrována zejména v oblastech těžby uhlí, například v Sokolově, Chomutově, Mostě, Polabí a na Ostravsku. Jaderná energie se vyrábí v elektrárnách Dukovany a Temelín a vodní energie zaujímá asi čtyři procenta výroby, přičemž největší vodní přehradu jsou Vltavská kaskáda a Dlouhé stráně.

Doprava je pro Českou republiku velmi důležitá, protože stát leží uprostřed Evropy. Základ tvoří silnice a železnice. V osobní dopravě převládá silniční doprava, zatímco v nákladní dopravě je důležitá železniční doprava. Dopravní sítě jsou husté, ale ne zcela vyhovují současným potřebám, a proto je nutná jejich modernizace. Roste také význam letecké dopravy, zatímco vodní doprava má menší roli. Potrubní doprava zahrnuje vodovody, kanalizace, ropovody a plynovody, zejména z Ruska.

Česká republika má rovněž velmi dobré podmínky pro cestovní ruch. Ročně sem přijíždí přibližně sedm milionů návštěvníků, a příjmy z cestovního ruchu tvoří asi 4,5 % HDP. Důležitou roli hrají mezinárodní letiště, dálniční a železniční sítě, ubytovací zařízení a stravovací služby. Mezi hlavní turistická centra patří Praha, historická města, hrady a zámky, přírodní oblasti, lidová architektura a lázeňská střediska. Celkově lze říci, že hospodářství České republiky je různorodé a propojené: průmysl, energetika, doprava a cestovní ruch jsou vzájemně propojeny a ovlivňují životní úroveň obyvatel i ekonomický rozvoj státu.

Slovníček pojmů

primární sektor – первинний сектор

sekundární sektor – вторинний сектор
terciární sektor – третинний сектор
kvartérní sektor – четвертинний сектор
těžba surovin – видобуток сировини
zemědělství – сільське господарство
lesnictví – лісове господарство
chov ryb – рибне господарство
průmysl – промисловість
stavebnictví – будівництво
doprava – транспорт
služby – послуги
cestovní ruch – туризм
obchod – торгівля
školy – освіта
zdravotnictví – охорона здоров'я
bankovníctví – банківська справа
kultura – культура
osobní doprava – особистий транспорт
věda – наука
výzkum – дослідження
informační technologie – інформаційні технології
vývoj průmyslu – розвиток промисловості
textilní výroba – текстильне виробництво
strojírenství – машинобудування
potravinářský průmysl – харчова промисловість
hutnictví – металургія
chemický průmysl – хімічна промисловість
výroba elektřiny – виробництво електроенергії
průmyslová zóna – промислова зона
energetika – енергетика
neobnovitelné zdroje – невідновлювані джерела
uhlí – вугілля
ropa – нафта
zemní plyn – природний газ
uran – уран
obnovitelné zdroje – відновлювані джерела
vodní energie – гідроенергія
větrná energie – вітрова енергія
sluneční energie – сонячна енергія
geotermální energie – геотермальна енергія
biomasa – біомаса
tepelná energie – теплова енергія
jaderná energie – ядерна енергія
vodní elektrárna – гідроелектростанція
dopravní síť – транспортна мережа

silnice – дорога
železnice – залізниця
osobní doprava – пасажирський транспорт
nákladní doprava – вантажний транспорт
letecká doprava – авіаційний транспорт
vodní doprava – водний транспорт
potrubní doprava – трубопровідний транспорт
letišťe – аеропорт
ubytovací zařízení – місця для проживання
stravování – харчування
turistické centrum – туристичний центр
historická města – історичні міста
hrady a zámky – замки та палаци
příroda – природа
lidová architektura – народна архітектура
lázně – курорти / спа

OTÁZKY K TEXTU

Otázky

1. Co zahrnuje hospodářství České republiky?
2. Jaké činnosti patří do primárního sektoru?
3. Co dělá sekundární sektor a uveďte příklady.
4. Co poskytuje terciární sektor a jaké služby sem patří?
5. Čím se zabývá kvartérní sektor?
6. Jak se vyvíjel průmysl v České republice od textilní výroby po těžký průmysl?
7. Které oblasti jsou tradičně spojeny s hutnictvím a těžkým průmyslem?
8. Která města mají rozmanitý průmysl, například strojírenství, potravinářství a chemii?
9. Co jsou průmyslové zóny a proč se podniky staví na okrajích měst?
10. Jaké jsou hlavní energetické zdroje České republiky?
11. Jaký je rozdíl mezi neobnovitelnou a obnovitelnou energií?
12. Kde se vyrábí tepelná energie v Česku?
13. Kde se vyrábí jaderná energie a jaký je podíl vodní energie?
14. Jaká doprava převládá u osobní a u nákladní dopravy?
15. Proč je potřeba modernizovat dopravní síť v Česku?
16. Jaký je význam letecké a vodní dopravy?
17. Co zahrnuje potrubní doprava a odkud přichází plyn a ropa?
18. Kolik turistů přijíždí do Česka ročně a kolik HDP tvoří cestovní ruch?
19. Která místa a atrakce jsou nejnavštěvovanější pro turisty v Česku?
20. Jak spolu souvisí průmysl, energetika, doprava a cestovní ruch?

CVIČENÍ

1. Doplňte správné slovo do textu: průmysl, energie, turisté, železnice, sektory, uhlí, služby, automobilový, obnovitelné, Ostravsko.

1. Hospodářství České republiky je rozděleno do několika _____.
2. Primární sektor se zabývá těžbou surovin, zemědělstvím a lesnictvím, například těžbou _____.
3. Sekundární sektor zahrnuje _____, stavebnictví a dopravu.
4. Terciární sektor poskytuje _____, například obchod, školství a zdravotnictví.
5. Kvartérní sektor se soustředí na vědu, výzkum a informační technologie.
6. V oblasti těžkého průmyslu je tradičně významné _____.
7. Energetické zdroje se dělí na neobnovitelné a _____, jako je vodní nebo větrná energie.
8. V osobní dopravě převládá silniční doprava, ale nákladní doprava je často po _____.
9. Důležitou součástí průmyslu je také _____ průmysl, například výroba automobilů.
10. Každoročně přijíždí do České republiky přibližně sedm milionů _____.

2. Spojte začátek věty (A–E) s jejím správným koncem (1–5).

Začátky vět:

- A. Primární sektor se zabývá ...
- B. Terciární sektor poskytuje ...
- C. Tepelná energie tvoří ...
- D. Dopravní síť v Česku ...
- E. Cestovní ruch je důležitý, protože ...

Konce vět:

1. ... a ročně sem přijíždí přibližně sedm milionů návštěvníků.
2. ... zejména těžbou surovin, zemědělstvím a lesnictvím.
3. ... asi polovinu české výroby energie.
4. ... zahrnují silnice, železnice a mezinárodní letiště.
5. ... služby jako obchod, školství, zdravotnictví a bankovníctví.

3. Přečtěte a přeložte text do ukrajinštiny

Průmyslová odvětví

Hutnický průmysl

Hutnictví je průmysl, který se zabývá výrobou železa a oceli. V minulosti se hutnictví rozvíjelo hlavně v oblastech, kde se těžila **železná ruda** a **černé uhlí**. Ve druhé polovině 20. století byly hlavními oblastmi hutnického průmyslu **Ostravsko** a **Kladensko**. Dnes v České republice fungují jen dvě firmy, které mají **úplný hutní cyklus** – to znamená, že vyrábějí železo, pak ocel a nakonec ocelové výrobky, hlavně **válcované výrobky**. Jsou to **Liberty Ostrava**, která pracuje v areálu **Nová huť** v Ostravě, a **Třinecké železářny**. Další významnou ocelářskou firmou je **Vítkovice Steel**. Hutnictví bylo poškozeno **ekonomickou krizí**. Například v prvních osmi měsících roku 2009 se výroba železa snížila o více než 37 % a výroba oceli klesla téměř o 39 %. Na začátku podzimu 2009 se ale hutnictví začalo opět rozvíjet a výroba rostla.

Strojírenský průmysl

Strojírenský průmysl je rozšířen po celé České republice. Často navazuje na hutní průmysl, proto se mnoho strojírenských závodů nachází na **Ostravsku**, hlavně v oblasti **těžkého strojírenství**. Těžké strojírenství se zabývá výrobou velkých a těžkých výrobků, například částí lodí, velkých letadel nebo strojů pro těžbu a hutnictví. **Lehké strojírenství** se soustředí na menší výrobky, například obráběcí stroje, automobily, menší lodě a stroje pro textilní průmysl. V lednu 2010 tvořily stroje a dopravní prostředky **54,3 % českého vývozu**.

Automobilový průmysl

Automobilový průmysl je důležitou součástí strojírenského průmyslu v Česku. Nejvýznamnější výrobce osobních automobilů je **Škoda Auto** v Mladé Boleslavi. V Nošovicích se vyrábějí vozy značky **Hyundai**. V Ovčárech u Kolína má továrnu společnost **Toyota** (dříve TPCA), kde vznikají auta značek Toyota, Peugeot a Citroën. V Kopřivnici se vyrábějí nákladní automobily **Tatra** a v Praze byla výroba nákladních aut **Avia** ukončena v roce 2013. Automobilový průmysl významně přispívá k českému exportu. Součástí tohoto průmyslu je také výroba automobilových dílů pro jiné firmy. Mezi nejdůležitější dodavatele patří například **Bosch** v Českých Budějovicích a Jihlavě, **Barum** v Otrokovicích a **Brano Group**. Automobilový průmysl zaměstnává více než 120 000 lidí, z toho Škoda Auto má kolem 24 000 zaměstnanců.

Elektrotechnický průmysl

Elektrotechnický průmysl vyrábí materiály, přístroje a zařízení, která používají elektrickou energii. V Česku se tento průmysl začal rozvíjet na konci 19. století. Dnes elektrotechnický průmysl často pracuje jako subdodavatel automobilového a strojírenského průmyslu. Velké české firmy jsou často součástí nadnárodních

společností a specializují se na určité produkty. V oblasti spotřební elektroniky jsou v Česku hlavně montovny, které sestavují výrobky z dílů dovezených ze zahraničí, například Panasonic nebo Foxconn.

Chemický průmysl

Chemický průmysl je ukazatelem hospodářské vyspělosti země. Potřebuje kvalifikované pracovníky, suroviny, elektřinu a vodu. Výroba je nebezpečná a zatěžuje životní prostředí. Důležité části chemického průmyslu v ČR: petrochemie – zpracování ropy; farmaceutický průmysl – výroba léků; gumárenský a plastikářský průmysl – výroba gumy a plastů.

Slovníček pojmů

- elektrotechnický průmysl – електротехнічна промисловість
- přístroj – прилад
- zařízení – пристрій
- elektrická energie – електрична енергія
- rozvíjet se – розвиватися
- podnikatel – підприємець
- subdodavatel – субпідрядник
- automobilový průmysl – автомобільна промисловість
- strojírenský průmysl – машинобудівна промисловість
- nadnárodní společnost – транснаціональна компанія
- specializovat se – спеціалізуватися
- elektroinstalační přístroje – електроустановочні прилади
- výkonové polovodiče – потужні напівпровідники
- elektromotor – електродвигун
- jistič – автоматичний вимикач
- ovladač – пульт керування
- rozvodnice – електрощит
- záložní zdroj – резервне джерело живлення
- spotřební elektronika – побутова електроніка
- montovna – монтажний цех / збірка
- komponent – комплектуючий елемент

- chemický průmysl – хімічна промисловість
- hospodářská vyspělost – економічна розвиненість
- kvalifikovaný pracovník – кваліфікований працівник
- životní prostředí – навколишнє середовище
- petrochemie – нафтохімія
- rafinérie – нафтопереробний завод
- farmaceutický průmysl – фармацевтична промисловість
- lék – лікарський препарат / ліки

- gumárenský průmysl – гумова промисловість
- plastikářský průmysl – пластика промисловість
- výroba papíru – виробництво паперу
- benzín – бензин
- nafta – дизельне паливо
- letecký petrolej – авіаційний керосин
- mazací olej – мастильна олива
- dceřiná společnost – дочірня компанія

OTÁZKY K TEXTU

Otázky

1. Co je hlavním úkolem hutnického průmyslu?
2. Kde se v minulosti nejvíce rozvíjelo hutnictví v České republice?
3. Jaké firmy dnes v ČR provozují úplný hutní cyklus?
4. Jak ekonomická krize ovlivnila výrobu železa a oceli v roce 2009?
5. Kdy se hutnictví začalo opět rozvíjet a výroba růst?
6. Jaké jsou rozdíly mezi těžkým a lehkým strojírenstvím?
7. Proč je strojírenský průmysl často spojen s hutnictvím?
8. Co tvořilo v lednu 2010 většinu českého vývozu v oblasti strojírenství?
9. Které společnosti vyrábějí osobní automobily v Česku?
10. Kde se vyrábějí nákladní automobily Tatra a Avia?
11. Jaký význam má automobilový průmysl pro český export?
12. Kolik lidí zaměstnává automobilový průmysl a kolik z toho Škoda Auto?
13. Proč je výroba automobilových dílů důležitá pro průmysl?
14. Co vyrábí elektrotechnický průmysl?
15. Kdy se elektrotechnický průmysl začal rozvíjet v Česku?
16. Jaký je dnes vztah elektrotechnického průmyslu k automobilovému a strojírenskému průmyslu?
17. Proč jsou montovny spotřební elektroniky v ČR spíše sestavovací?
18. Proč je chemický průmysl považován za ukazatel hospodářské vyspělosti země?
19. Jaké zdroje a pracovní síla jsou pro chemický průmysl nezbytné?
20. Které oblasti chemického průmyslu jsou v Česku nejdůležitější?

CVIČENÍ

1. Doplňte do vět správné slovo z nabídky: hutnictví, strojírenský, elektrotechnický, chemický, ocel, automobily, subdodavatel, textilní, válcované, farmaceutický.

1. _____ je průmysl, který se zabývá výrobou železa a _____.
2. _____ průmysl zahrnuje výrobu strojů a techniky, včetně těžkých a lehkých výrobků.
3. _____ průmysl vyrábí materiály, přístroje a zařízení využívající elektrickou energii.
4. _____ průmysl v ČR zahrnuje výrobu léků, gumy a plastů.
5. Automobilový průmysl vyrábí hlavně _____ a je součástí strojírenského průmyslu.
6. Lehké strojírenství vyrábí například obráběcí stroje nebo menší lodě a často funguje jako _____ pro větší firmy.
7. Původně v ČR převažovala _____ výroba.
8. Hutnictví dnes vyrábí hlavně _____ výrobky, například plechy a trubky.

2. Spojte začátek věty (A–H) s vhodným koncem (1–8).

Začátky vět:

- A. Hutnictví se zabývá ...
- B. Těžké strojírenství vyrábí ...
- C. Lehké strojírenství se soustředí ...
- D. Automobilový průmysl je ...
- E. Elektrotechnický průmysl vyrábí ...
- F. Chemický průmysl je ukazatelem ...
- G. Škoda Auto je ...
- H. Montovny spotřební elektroniky ...

Konce vět:

1. ... hlavně součástky, které se dovážejí ze zahraničí.
2. ... výroby železa a oceli.
3. ... významnou část českého exportu a zaměstnává mnoho lidí.
4. ... velké a těžké výrobky, například části lodí nebo strojů pro hutnictví.
5. ... menší výrobky, například obráběcí stroje a automobily.
6. ... materiály, přístroje a zařízení využívající elektrickou energii.
7. ... hospodářské vyspělosti země a vyžaduje kvalifikované pracovníky.
8. ... významný výrobce osobních automobilů v Mladé Boleslavi.

ČETBA Z TISKU

Škoda Auto – nejvýznamnější průmyslový podnik v České republice

Jedna z mála evropských automobilek s rostoucími prodeji vozů má v Čechách více než stoletou tradici. Továrnu založili dva nadšení průkopníci cyklistiky Laurin & Klement. Od opravy a výroby velocipedů přešli na motocykly a jejich slavný vůz Voiturette A znamenal v roce 1905 počátek automobilismu v Čechách. Velký rozvoj nastal zejména v roce 1925 po spojení se strojírenským podnikem Škoda Plzeň a po roce 1991, kdy se Škoda Auto stala čtvrtou značkou koncernu Volkswagen.

Dnešní podnik Škoda Auto, který v Mladé Boleslavi v roce 1895 založili Václav Laurin a Václav Klement, patří k několika světovým automobilkám s více než stoletou tradicí. První "Škodovka" vlastně nebylo auto. Byl to bicykl postavený v roce 1895 mechanikem Václavem Laurinem a knihkupcem Václavem Klementem. Kromě křestního jména měli společné ještě další věci – vynalézavého ducha a lásku k jízdám na kolech. Takže když na trhu nemohli najít to správné, rozhodli se postavit si ho sami. A vlastenecky ho pojmenovali "Slavia".

U těchto skromných začátků ale nezůstalo. Dva přátelé brzy přešli ke stavbě motocyklů, které patřily mezi první na světě. A zanedlouho už sbírali vítězství v závodech a rychlostní rekordy. Tyto úspěchy zakladatele povzbudily k tomu, aby přidali dvě další kola. Zrodila se "Voiturette A" a s ní i rodová linie automobilů, která řadí značku Škoda mezi nejstarší automobilky na světě.

V roce 1925 se firma Laurin & Klement spojila se strojírenským podnikem Škoda Plzeň a dosáhla svého průlomového úspěchu s modelem Škoda Popular. V průběhu celého dvacátého století, včetně dvou světových válek a centrálně plánovaného hospodářství dob socialismu společnost Škoda nikdy neztratila odhodlání vyrábět vozy špičkové kvality. Hladký přechod do vlastnictví skupiny Volkswagen v roce 1991 jen posílil tuto vášň vytvářet budoucnost postavenou na úspěšné minulosti.

Moderní závod, který zabírá téměř polovinu města Mladá Boleslav, nostalgicky využil historický výrobní objekt pro muzejní expozice a restaurátorské dílny automobilových veteránů. Příběh značky mapuje Škoda Auto Muzeum, otevřené celoročně a denně, po předchozí domluvě dokonce můžete navštívit i výrobní haly.

Tajemné logo Škoda

Logo se slavným „okřídleným šípem“ bylo poprvé použito v roce 1926. Jeho původ je zahalen tajemstvím. Někdy se tvrdí, že autorem nápadu (stylizovaná hlava Indiána s členkou o pěti pérech) byl obchodní ředitel společnosti Škoda Plzeň, T. Maglič. Modrobílé kruhové logo, doplněné o doprava letící šíp se stylizovaným ocasem, je v současnosti používáno na některých Škoda Originálních dílech (například na sklech oken nebo blocích motorů).

I když je logo Škoda auto vnímáno jako jedna z neoriginálnějších a stylisticky nejčistších značek na světě, jeho autor stále není znám. Černé a zelené logo, používané od roku 1999, dalo značce Škoda větší míru originality – černá symbolizuje stoletou tradici, zelená odkazuje na ekologický přístup.

(Zdroj: <https://www.kudyznudy.cz/ceska-nej/prumysl/auto-skoda>).

Slovníček pojmů

automobilka – автомобільний завод / компанія-виробник автомобілів
prodej vozů – продаж автомобілів
továrna – фабрика / завод
založit – заснувати
překopník – піонер / новатор
cyklistika – велоспорт
oprava – ремонт
výroba – виробництво
slavný – відомий / знаменитий
automobilismus – автомобілебудування
rozvoj – розвиток
spojení / fúze – злиття / об'єднання
strojírenský podnik – машинобудівне підприємство
bicykl – велосипед
mechanik – механік
knihkupec – книгар
vynalézavý duch – винахідливий дух
láska k něčemu – любов до чогось
trh – ринок
vlastenecký – патріотичний
přidat kola – додати колеса
rodová linie – родова лінія
průlomový úspěch – проривний успіх
světová válka – світова війна
centrálně plánované hospodářství – централізовано планована економіка
odhodlání – рішучість
špičková kvalita – найвища якість
vlastnictví – власність
moderní závod – сучасний завод / фабрика
muzejní expozice – музейна експозиція
restaurátorská dílna – реставраційна майстерня
automobilový veterán – ретро-автомобіль / класичний автомобіль
logo – логотип / емблема
okřídlený šíp – крилата стріла

čelenka – чолова пов'язка / головний убір

ocas – хвіст

originální díl – оригінальна деталь

stylisticky čistý – стилістично чистий

ekologický přístup – екологічний підхід / еко-дружній підхід

černá barva – чорний колір

zelená barva – zelený kolір

symbolizovat – символізувати

ČETBA Z TISKU

Otto Wichterle a vynález kontaktních čoček

První moderní měkké kontaktní čočky vynalezl český chemik Otto Wichterle v roce 1959. Už v roce 1888 však německý oftalmolog Adolf Gaston Eugen Fick vyvinul kontaktní čočky ze skla označované jako "tvrdé". Ačkoliv se tedy Fickovi připisuje vynález první kontaktní čočky a vymyšlení jejího názvu, Wichterleho objev znamenal průlom ve vývoji kontaktních čoček. Měkké kontaktní čočky se používají dodnes.

V roce 1959 Otto Wichterle poprvé vyrobil měkké oční [kontaktní čočky](#) a díky němuž získaly celosvětový věhlas. Mezi jeho další vynálezy patří např. silon (polyamidové vlákno) nebo hydrogel. První myšlenky na výrobu měkké kontaktní čočky přišly už v roce 1952. První prototyp čoček zdaleka ještě nevyhovovaly nárokům na běžné nošení (byly drsné, v oku řezaly). Zato si na nich Wichterle odzkoušel, že jimi lze opravdu korigovat zrak.

Za zmínku určitě stojí, že první měkké kontaktní čočky byly odlité v roce 1961 pomocí rotujících forem, dá se říci, doma „na koleně“ poté, co tehdejší Ministerstvo zdravotnictví zrušilo výzkum kontaktních čoček, ale Otto Wichterle se toho nápadu nehodlal vzdát.

Zajímavostí je, že tyto kontaktní čočky byly vyrobeny na přístroji, který byl sestaven z populární dětské stavebnice Merkur a jako pohon sloužilo dynamo z jízdniho kola (později motorek z gramofonu). Díky tomuto úspěchu byl Otto Wichterle pověřen Ministerstvem zdravotnictví, aby ve vývoji kontaktních čoček pokračoval. V polovině 60. let byla v Praze podepsána licenční smlouva s Robertem Morrisonem a dalšími. V roce 1966 se sublicenčním partnerem stala firma Bausch & Lomb, která působí na trhu s čočkami i současné době.

(ZDROJ: <https://www.lentiamo.cz/kontaktne-cocky-vynalez-stoleti.html?srsltid=AfmBOopwh6G5OvCvRvMzuiN9sc1fXSRIrgIVNyi1zxpUoFrLYmfpsT4Z>).

Slovníček pojmů

vynález – винахід
kontaktní čočka – контактна лінза
připisovat – приписувати
objev – відкриття
průlom – прорив
vývoj – розвиток
dodnes – до сьогодні
poprvé – вперше
celosvětový věhlas – світова слава
silon – силон (поліамідне волокно)
hydrogel – гідрогель
myšlenka – ідея / думка
drsňý – шорсткий
řezat v oku – різати в оці / викликати дискомфорт
korigovat zrak – коригувати зір
zmínka / za zmínku stojí – варто згадати
odlít – відлити
rotující forma – обертові форми
doma „na koleně“ – вдома «на коліні» / експериментально, саморобно
Ministerstvo zdravotnictví – Міністерство охорони здоров'я
výzkum – дослідження
nápad – ідея / задум
stavebnice – конструктор / будівельний набір
pohon – привід / механізм руху
jízdní kolo – велосипед
motorek z gramofonu – мотор від грамофона
pověřit – доручити
licenční smlouva – ліцензійна угода
sublicenční partner – субліцензійний партнер
působit na trhu – діяти на ринку

ТЕМА 10. МЕДІАРЕПРЕЗЕНТАЦІЯ ЧЕСЬКОГО ЕТНОСУ.

1. Přečtěte a přeložte text do ukrajinštiny

Mediální reprezentace českého etnika

Mediální reprezentace českého etnika označuje způsoby, jakými jsou Češi, jejich kultura, historie a národní identita zobrazovány v médiích. Do médií patří televize, rozhlas, tisk, film, internetová média a sociální sítě. Média významně ovlivňují to, jak Češi vnímají sami sebe i jak jsou vnímáni v zahraničí.

V českých i zahraničních médiích jsou Češi často prezentováni jako národ s vyvinutým smyslem pro humor, ironií a kritickým pohledem na autority. Typickým příkladem je literární a filmová postava **Švejka**, která se v médiích objevuje jako symbol české schopnosti přežít obtížné historické situace pomocí humoru a nadhledu. Tento obraz se často objevuje v publicistice i v zahraničních médiích.

Dalším výrazným prvkem mediální reprezentace je důraz na **kulturní dědictví**. Média často zobrazují Prahu jako historické a kulturní centrum Evropy, například v cestopisných pořadech, turistických magazínech nebo zahraničních filmech. Česká kultura je v médiích spojována také s tradicí **loutkového divadla, klasické hudby** (Bedřich Smetana, Antonín Dvořák) a s českou kinematografií, zejména s filmy české nové vlny.

V současných médiích se český etnos objevuje také v souvislosti s **politickými a společenskými tématy**. Zpravodajství a komentáře často poukazují na postoj Čechů k Evropské unii, migraci nebo ekologickým otázkám. Například mediální diskuse o prezidentských volbách nebo o energetické politice ukazují českou společnost jako názorově rozmanitou a demokratickou.

Sociální sítě přinášejí nové formy reprezentace českého etnika. Mladší generace zde vytváří moderní obraz Čechů prostřednictvím videí, memů nebo podcastů. Typickým příkladem jsou internetové satirické pořady a profily, které kombinují humor s kritikou společenských problémů.

Mediální obraz českého etnika tedy není jednotný. Vedle pozitivních obrazů existují i zjednodušené stereotypy, například spojování Čechů pouze s pivem nebo pasivním přístupem k politice. Proto je důležité mediální obsahy vnímat kriticky a porovnávat různé zdroje informací.

Slovníček pojmů

mediální reprezentace – медіареєзентація
etnikum / etnos – етнос

národní identita – національна ідентичність
médiá – медіа, засоби масової інформації
televize – телебачення
rozhlas – радіо
tisk – преса
internetová médiá – інтернет-медіа
sociální síť – соціальні мережі
způsob zobrazení – спосіб зображення
vnímání – сприйняття
veřejnost – громадськість
zahraničí – закордон
mysl pro humor – почуття гумору
kritický pohled – критичний погляд
autorita – авторитет
literární postava – літературний персонаж
Švejk – Швейк
historická situace – історична ситуація
kulturní dědictví – культурна спадщина
cestopisný pořad – тревел-програма
turistický magazín – туристичний журнал
loutkové divadlo – ляльковий театр
klasická hudba – класична музика
česká kinematografie – чеський кінематограф
společenská témata – суспільні теми
politická témata – політичні теми
zpravodajství – новини, інформаційні повідомлення
veřejná diskuse – публічна дискусія
prezidentské volby – президентські вибори
demokratická společnost – демократичне суспільство
názorová rozmanitost – різноманіття поглядів
mladší generace – молодше покоління
kritika společnosti – критика суспільства
stereotyp – стереотип
zjednodušený obraz – спрощений образ
kritické myšlení – критичне мислення
zdroj informací – джерело інформації

Otázky

OTÁZKY K TEXTU

1. Co znamená pojem mediální reprezentace českého etnika?
2. Jakými způsoby jsou Češi nejčastěji zobrazováni v českých médiích?
3. Jakou roli hraje humor a ironie v mediálním obrazu Čechů?
4. Uveďte příklady literárních nebo filmových postav, které ovlivnily obraz českého národa.

5. Jak se podle vás liší mediální obraz Čechů doma a v zahraničních médiích?
6. Jak média přispívají k utváření národní identity?
7. Jaké stereotypy o Čechách se v médiích objevují nejčastěji?
8. Myslíte si, že současná média zobrazují českou společnost realisticky? Proč ano / proč ne?
9. Jakou roli hrají sociální sítě v dnešní mediální reprezentaci českého etnika?
10. Proč je důležité přistupovat k mediálním obrazům kriticky?

CVIČENÍ

1. Doplňte slova z nabídky: mediální reprezentace, stereotyp, národní identita, humor, satira, veřejnost, kritické myšlení

1. _____ označuje způsob, jakým jsou určité skupiny lidí zobrazovány v médiích.
2. Český _____ a ironie jsou často považovány za typické rysy české společnosti.
3. _____ je zjednodušený a často nepřesný obraz určité skupiny lidí.
4. Média mají velký vliv na utváření _____.
5. Satira slouží nejen k pobavení, ale i ke _____ společnosti.
6. Informace z médií ovlivňují širokou _____.
7. Při sledování médií je důležité rozvíjet _____.

2. Spojte správně části vět.

Začátky vět:

- A. Mediální obraz českého etnika
- B. Humor a ironie
- C. Literární postavy
- D. Zahraniční média
- E. Kritický přístup k médiím

Konce vět:

1. pomáhá odhalovat zkreslení a stereotypy.
2. často zdůrazňují kulturní a historické zvláštnosti Čechů.
3. bývají vnímány jako typické rysy české povahy.
4. může ovlivnit vnímání české společnosti doma i v zahraničí.
5. sehrály důležitou roli při formování národního obrazu.

ČETBA Z TISKU

Jára Cimrman – největší Čech a univerzální český génius

Jára Cimrman je fiktivní postava univerzálního českého génia, vytvořená Jiřím Šebánkem a Zdeňkem Svěrákem. Poprvé se objevil v rozhlasovém pořadu Vinárna u Pavouka v Československém rozhlase, a to jako sochař. Ještě téhož roku však bylo autory a dalšími spolupracovníky založeno celé Divadlo Járy Cimrmana, které uvádí hry přisuzované Járovi Cimrmanovi a zároveň zpracovávalo fiktivní život a dílo člověka, jenž je popisován jako génius a všeměhl. Od té doby se fiktivní postava univerzálního českého génia stále vyvíjí. Cimrman má v české kultuře značný ohlas, jeho hry hraje Žižkovské divadlo Járy Cimrmana a inspiroval také řadu kuriózních turistických míst a památníků.

Jára Cimrman se asi narodil někdy mezi léty 1853 a 1859 ve Vídni. Poslední bezpečně zjištěné místo pobytu je fiktivní ves Liptákov v Jizerských horách v roce 1914. Jeho matka Marlén pocházela z Rakouska, otec Leopold z Čech. On sám se cítil být Čechem. Byl jedním z největších českých dramatiků, básníků, hudebníků, učitelů, cestovatelů, filozofů, vynálezců, kriminalistů, sportovců a průkopníků slepých uliček své doby. Za svého života se uznání nedočkal, nyní jeho odkaz oprašuje Žižkovské divadlo Járy Cimrmana. Nejznámější jsou hry Ladislava Smoljaka a Zdeňka Svěráka, připisované Cimrmanovi a provázené vědeckými přednáškami. V nich se dozvíte, že Jára Cimrman například předložil americké vládě projekt Panamského průplavu včetně libreta stejnojmenné opery, s hrabětem Zeppelinem konstruoval první vzducholod' s konstrukcí ze švédské oceli a gondolou z českého vrbového proutí, zkoumal život polárních Samojedů a na útěku před vyhladovělým kmenem Mlasků minul severní pól o pouhých sedm metrů, v Paraguayi založil loutkové divadlo, vynalezl jogurt a rovněž nezištně pomáhal řadě světových velikánů. Manželům Curieovým kupříkladu nanosil do sklepa na vlastních zádech pětáctýřicet puten smolince.

V roce 2005 Cimrman dokonce získal nejvyšší počet hlasů v celonárodní anketě Největší Čech. Kvůli pravidlům soutěže ale byl vyřazen a byla mu udělena jen čestná cena. Cimrmanova popularita vedla k pojmenování ulic a škol v řadě měst, a také ke vzniku desítek zajímavých turistických míst a památníků.

Zdroj: <https://www.kudyznudy.cz/ceska-nej/osobnost/jara-cimrman-nejvetsi-cech-a-univerzalni-cesky-gen>

Slovníček pojmů

celonárodní anketa – загальнонаціональне опитування
Největší Čech – «Найвидатніший чех»

vyřazen ze soutěže – знятий з конкурсу
čestná cena – почесна нагорода
Divadlo Jára Cimrmana – Театр Яри Цимрмана
uvádět hry – ставити п'єси
přisuzované (autorství) – приписувані (авторству)
fiktivní život a dílo – вигадане життя і творчість
všeuměl – всезнайко, людина широких знань
vyvíjet se – розвиватися
dramatik – драматург
básník – поет
hudebník – музикант
vynálezce – винахідник
průkopník slepých uliček – піонер «глухих кутів» (ірон.)
fiktivní postava – вигаданий персонаж
univerzální český génius – універсальний чеський геній
vytvořený – створений
rozhlasový pořad – радіопередача
Československý rozhlas – Чехословацьке радіо
sochař – скульптор
loutkové divadlo – ляльковий театр
vynaleznout jogurt – винайти йогурт
nezištně pomáhat – безкорисливо допомагати
manželé Curieovi – подружжя Кюрі
smolnec – уранова руда
putna – пуд (стара міра ваги)
mít značný ohlas – мати значний резонанс
inspirovat – надихати
kuriózní turistická místa – курйозні туристичні місця
ramátník – пам'ятник, меморіал
bezpečně zjištěné místo pobytu – достовірно встановлене місце перебування
fiktivní vesnice – вигадане село
cítit se být Čechem – відчувати себе чехом
nedočkat se uznání – не здобути визнання
odkaz – спадщина
oprašovat (odkaz) – відновлювати, популяризувати
pojmenování ulic a škol – називання вулиць і шкіл
vědecká přednáška – наукова лекція
projekt Panamského průplavu – проєкт Панамського каналу
vzducholod' – дирижабль
vrbové proutí – вербова лоза
zkoumat – досліджувати
polární Samojeďi – полярні самоїди
vyhladovělý kmen – зголодніле плем'я
minout (o metr) – оминути (на метр)

OTÁZKY K TEXTU

Otázky

1. Kdo je Jára Cimrman a kdo tuto postavu vytvořil?
2. Kde a v jaké podobě se Jára Cimrman objevil poprvé?
3. Jakou roli hraje Divadlo Járy Cimrmana v rozvíjení této fiktivní postavy?
4. Proč je Jára Cimrman označován jako „univerzální český génius“?
5. Jaké profese a činnosti jsou Cimrmanovi v textu připisovány? Uveď alespoň pět.
6. Jaký je význam fiktivních míst a událostí (např. Liptákov, severní pól) v Cimrmanově příběhu?
7. Proč se Jára Cimrman za svého života nedočkal uznání a kdo dnes jeho odkaz „oprašuje“?
8. Uveď alespoň tři příklady Cimrmanových „vynálezů“ nebo činů zmíněných v textu.
9. Jaký význam měla anketa Největší Čech v roce 2005 pro popularitu Járy Cimrmana?
10. Proč byl Cimrman z ankety vyřazen a jaká cena mu byla udělena?
11. Jakým způsobem ovlivnil Jára Cimrman českou kulturu a společnost?
12. Proč je podle tebe postava Járy Cimrmana pro Čechy stále přitažlivá a aktuální?

CVIČENÍ

1. Doplňte správné slovo do vět (výběr z nabídky): fiktivní, génius, divadlo, libreto, vynálezce, turistická, hra, odkaz, popularita, spolupracovníci

1. Jára Cimrman je _____ postava univerzálního českého génia.
2. Jeho příběh a život jsou zpracovány v _____ Járy Cimrmana.
3. Hry, připisované Cimrmanovi, jsou doprovázeny vědeckými přednáškami a často mají i vlastní _____.
4. Mezi jeho vlastnosti patří, že byl dramatik, hudebník, učitel a _____.
5. Divadlo, které založili Šebánek a Svěrák, vzniklo spolu s dalšími _____.
6. Cimrmanova _____ vedla k pojmenování ulic a škol po jeho jménu.
7. Na základě jeho činnosti vznikla řada zajímavých _____ míst.
8. Za svého života Cimrman ocenění nedostal, jeho _____ je dnes oprašována Žižkovským divadlem.
9. Hlavní postava je označována jako český _____.
10. Nejprve se Cimrman objevil v rozhlasovém pořadu jako sochař, později i jako autor _____.

2. Spojte slova se správným významem

1. fiktivní –
2. univerzální –
3. odkaz –
4. spolupracovník –
5. inspirovat –
6. kuriózní –
7. popularita –

- a)** něco, co je zajímavé nebo neobvyklé
b) osoba, která s někým pracuje nebo pomáhá
c) něco, co není skutečné, ale smyšlené
d) všeobecná uznávaná přitažlivost nebo oblíbenost
e) univerzální, vhodný pro mnoho činností nebo oborů
f) něco, co je předáno z minulosti, památka či dědictví
g) motivovat nebo podnítit někoho k činnosti

3. Najděte v textu synonyma

- „učitel“ → _____
- „památník“ → _____
- „vynalezl“ → _____
- „fiktivní“ → _____
- „spolupracovník“ → _____

4. Vyberte správnou možnost

1. Jára Cimrman se poprvé objevil v:
 - a) televizi
 - b) rozhlase
 - c) kině
2. Divadlo Járy Cimrmana bylo založeno:
 - a) Jiřím Šebánkem a Zdeňkem Svěrákem
 - b) Ladislavem Smoljakem a Zdeňkem Svěrákem
 - c) Hrabalem a Čapkem
3. Která z následujících činností není Cimrmanovi připisována?
 - a) cestovatel
 - b) vynálezce
 - c) astronom

4. Manželům Curieovým Cimrman:
 - a) pomáhal finančně
 - b) nanosil smolince do sklepa
 - c) psal dopisy
5. Cimrmanova popularita vedla k:
 - a) vzniku nových filmů
 - b) pojmenování ulic a škol
 - c) otevření muzea v Praze

ČETBA Z TISKU

Jaké máme sousedy, aneb český pohled za hranice

Čas od času se v médiích objeví průzkum veřejného mínění na téma, jaké národy mají Češi nejraději. Češi ze svých sousedů nejlépe hodnotí Slováky, dále se značným odstupem vyjadřují své sympatie Rakušanům a Polákům a nejméně vřelý vztah chovají k Němcům. Je zřejmé, že tyto postoje odrážejí zejména dva faktory – historickou zkušenost a národnostní stereotypy.

Češi a Slováci

Téměř posvátný vztah, o kterém je v podstatě nepřipustné veřejně hovořit ve zlém. Oba národy se pyšní vzájemnými sympatiemi, dobrým vztahem, jazykovou a povahovou příbuzností. Pokud se podíváme na tento vztah trochu blíž a bez oficiálního patosu, zjistíme, že Češi mají ke Slovákům sice nejbliž, ale je to spíš rodičovský vztah. Češi jsou Slovákům ochotni odpustit jejich „východ“, kterým jinak opovrhují, ale výměnou za to, že se od nich „bratia“ nechají patřičně zcivilizovat a „zezápadnit“. Češi stále mají pocit, že vědí líp, jak by to v Bratislavě měli dělat a proto je rozdělení státu v 90. letech stále vnímáno jako plivanec do české vlídné a starostlivé tváře. Málokdo je ochoten přiznat, že to Slováci prostě udělat museli, chtěli-li na své cestě dějinami obstát sami před sebou.

Češi a Rakušané

Zlí jazykové tvrdí, že Rakušani jsou Češi, akorát hovoří německy. A skutečně, dá se říct, že podobnosti jsou tu a velké. Navíc společná historie je prostě vidět na každém kroku, kamkoliv k jižním sousedům vyjedeme. Stejně nádražní budovy, které vznikaly v monarchii v jednom období, stejné koňské, železniční a lanové dráhy nesoucí jméno téhož panovníka nebo třeba stejné městské bulváry. Rakušané často hledí na Čechy se stejným despektem, jako Češi na Slováky. I v rakouských očích je vidět podobná výčitka „vidíte, kdybyste se netrhli, mohli jste na tom být líp“. A do velké míry mají pravdu. Právě totiž česká upřímná snaha vyrovnat se německy

mluvícím spoluobčanům ve druhé polovině 19. století vedla k obrovské hospodářské a politické emancipaci českého národa, k položení základů moderního českého průmyslu, bankovního sektoru a dynamického rozmachu českých měst.

Češi a Poláci

Poláci mají Čechy radši než oni je a nechápou to. Pokud se bavíte s Polákem, řekne vám, že pravděpodobným důvodem je rok 1968, kdy se polská armáda podílela na vpádu „sprátelených“ vojsk pod moskevskou taktovkou. Poláci si myslí, že se na ně Češi za to zlobí, že to vnímají jako zradu. Pravda je spíš taková, že Poláci jsou pro Čechy jednak východ, tudíž despekt a druhak uječený, hysterický a afektovaný národ mluvící směšně znějícím jazykem. Nutno dodat, že čeština Polákovi zní neméně srandovně. Pokud však jde o polské trhy, levné máslo, povlečení a kabelky, tam jdou náhle vzájemné antipatie stranou a vládne nadšená, sousedská shoda.

Češi a Němci

Češi mají z Němců obrovský komplex, a proto se na ně dívají skrz prsty. Dá se říct, že skoro vítají historické konsekvence, které z Čechů udělaly oběti trpící pod sousedními agresory, aby obhájili svůj „smrádek, ale teplíčko“, před úspěšným a bohatým sousedem. Ve skrytu duše ovšem Čech touží taky jezdit každých pár let v novém bavoráku, taky brát tolik, kolik v Mnichově, Hamburku nebo Frankfurtu a taky nakupovat kvalitní, ale přitom levné potraviny. Proč tomu tak v české kotlině není, je na dlouhou stat', ale jádrem českého neúspěchu a promarněných příležitostí je hluboce zažitá poraženectví a skálopevné přesvědčení o bezvýznamnosti českého státu, který musí za každou cenu držet „hubu a krok“. Že tomu tak nebylo vždycky je zřejmé z pojednání Češi a Rakušané.

Češi a „češi“

Češi jsou ve zdánlivě nevýhodné pozici. Oproti východním sousedům jsou příliš západní a ve srovnání se západními, naopak zase dost východní a není to jen geografická hříčka. Stačí se podívat, po jakých silnicích se kde jezdí. Není třeba jiných argumentů. Směrem na východ by to od Čechů chtělo více pokory a pochopení a směrem na západ méně análního alpinismu a servility. A potom někdy snad pochopí, že záleží jen na nich, jaké to budou mít a že za ně nikdo jejich odpovědnost prostě nepřevzme. Žádný druhý císařpán už nepřijde.

ZDROJ: <https://www.sousedce.cz/magazin/clanek/jake-mame-sousedy-aneb-cesky-pohled-za-hranice/497>

Slovníček pojmů

pohled za hranice – погляд за кордон

průzkum veřejného mínění – опитування громадської думки

hodnotit – оцінювати

se značným odstupem – зі значним відривом
vřelý vztah – тепле ставлення
odrážet – відображати
historická zkušenost – історичний досвід
národnostní stereotypy – національні стереотипи
téměř posvátný vztah – майже сакральні стосунки
jazyková příbuznost – мовна спорідненість
povahová příbuznost – ментальна близькість
rodičovský vztah – батьківське ставлення
odpustit – пробачати
opovrhovat – зневажати
zezápadnit – «європеїзувати», західнізувати
plivanec – ляпас, образа
vlídná a starostlivá tvář – доброзичливе й турботливе обличчя
obstát – вистояти, дати раду
zlí jazykové – злі язики
hledět s despektem – дивитися з презирством
výčitka – докір
netrhnout se – не відокремитися
hospodářská emancipace – економічна емансипація
bankovní sektor – банківський сектор
rozmach měst – розвиток міст
vpád vojsk – вторгнення військ
moskevská taktovka – керівництво Москви
východ (pejorativně) – «схід» (зневажливо)
afektovaný – надмірно емоційний
směšně znějící – кумедно звучний
vzájemné antipatie – взаємна антипатія
jít stranou – відходити на другий план
sousedská shoda – сусідська згода
mít komplex – мати комплекс меншовартості
dívat se skrz prsty – дивитися зверхньо
historické konsekvence – історичні наслідки
smrádek, ale teplíčko – «хай неідеально, зате затишно»
ve skrytu duše – в глибині душі
poraženectví – психологія поразки
bezvýznamnost – незначущість
držet hubu a krok – мовчати й підкорятися
zdánlivě nevýhodná pozice – на перший погляд не вигідна позиція
geografická hříčka – географічна особливість
pochopení – розуміння
servilita – сервільність, підлабузництво
císařpán – цісар, імператор

OTÁZKY K TEXTU

Otázky

1. Jaké faktory podle autora nejvíce ovlivňují vztah Čechů k sousedním národům?
2. Jak autor charakterizuje vztah mezi Čechy a Slováky? Souhlasíš s tímto pohledem?
3. V čem autor vidí podobnosti mezi Čechy a Rakušany? Uveď konkrétní příklady z textu.
4. Jaké stereotypy se v textu objevují ve vztahu k Polákům a Němcům?
5. Proč mají podle autora Češi vůči Němcům „komplex“? Jak se tento postoj projevuje?
6. Co znamená tvrzení, že Češi jsou „příliš západní pro východ a příliš východní pro západ“?
7. Jak autor hodnotí český vztah k vlastní odpovědnosti za budoucnost státu?
8. Která část textu tě nejvíce zaujala nebo překvapila? Vysvětli proč.
9. Najdi v textu příklad ironie nebo nadsázky a vysvětli jeho význam.
10. Myslíš si, že jsou národní stereotypy spíše neškodné, nebo nebezpečné? Zdůvodni svou odpověď.

CVIČENÍ

1. Dopln správný idiom

Nabídka idiomů: čas od času • dívat se skrz prsty • ve skrytu duše • jít stranou • držet hubu a krok • smrádek, ale teplíčko

_____ se v médiích objeví průzkum veřejného mínění.

Někteří lidé se na sousedy _____ a považují se za lepší.

Při výhodných nákupech jdou staré spory _____.

_____ si mnozí přejí vyšší platy a lepší život.

Postoj „_____“ znamená, že lidé raději nic nemění.

Malé státy prý musí jen _____.

2 Spoj začátek a konec věty

Začátek věty

Konec věty

1. Zlí jazykové tvrdí, a) nikdo za nás naše problémy nevyřeší.
2. Bez oficiálního patosu b) že Rakušané jsou jen německy mluvící Češi.
3. Vztah ke Slovákům c) může působit jako rodičovský.
4. Císařpán už neprijde, d) vidíme realitu bez přehnaných frází.
5. Směrem na západ e) je třeba méně servility.

3. Použij idiom ve větě: čas od času, ve skrytu duše, jít stranou, dívat se skrz prsty.

ТЕМА 11. ЧЕСЬКИ ПАМ'ЯТКИ КУЛЬТУРИ. ПАМ'ЯТКИ ЮНЕСКО.

1. *Přečtěte a přeložte text do ukrajinštiny*

České kulturní památky

Za kulturní památky prohlašuje ministerstvo kultury nemovité a movité věci nebo jejich soubory, jež jsou významným dokladem historického vývoje, životního způsobu a prostředí společnosti od nejstarších dob do současnosti a projevem tvůrčích schopností a práce člověka z nejrůznějších oborů lidské činnosti, pro jejich hodnoty revoluční, historické, umělecké, vědecké a technické (případně proto, že mají přímý vztah k významným osobnostem a historickým událostem).

České kulturní památky zahrnují rozmanité stavby (hrady, zámky, kostely, vily), archeologické nálezy, movité umělecké předměty i nehmotné dědictví (tradice, zvyky), přičemž významné jsou památky zapsané na seznamu UNESCO, jako je Historické centrum Prahy, Český Krumlov, Kutná Hora, Lednicko-valtický areál, Vila Tugendhat a Poutní kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře. Kromě světového dědictví jsou zde i Národní kulturní památky (NKP), které představují nejvzácnější součásti národního bohatství, prohlášené vládou.

Typy památek dle NPÚ (Národního památkového ústavu)

Nemovité: Jde o stavby, pozemky a další historická cenná díla, spojená pevným základem se zemí. Vedle hradů, zámků a tvrzí to jsou také kostely, kláštery, kaple, fary, městské domy a paláce, venkovská lidová architektura, technické a průmyslové stavby, divadla, muzea, morové sloupy, křížky, boží muka apod.

Movité: Movité kulturní památky tvoří nejpočetnější část památkového fondu České republiky. Patří k nim umělecká výtvarná díla malířská, sochařská, stejně jako díla uměleckého řemesla, liturgické předměty, hudební památky, ale i technická díla, architektonické články ze zaniklých staveb, archeologické nálezy a podobně.

Nehmotné: Tradiční lidové zvyky, řemesla (např. masopust, loutkářství, modrotisk, jízda králů).

<https://www.npu.cz/cs/pamatkova-pece/pamatkovy-fond/kulturni-pamatky>

Národní kulturní památky (NKP)

Jedná se o nejvýznamnější kulturní památky, kterých je v ČR přes 300.

Patří sem **Pražský hrad** (z 1962), ale i řada hradů, zámků, historických center měst (např. v Praze, Brně, Olomouci), nebo i technické stavby, pomníky a movité věci (např. Korunovační klenoty).

Památky UNESCO

Historické centrum Prahy (včetně Pražského hradu, Karlova mostu, Staroměstského náměstí).

Historické centrum Českého Krumlova s unikátním zámkem a barokním divadlem.

Historické centrum Telče.

Poutní kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené Hoře (Žďár nad Sázavou).

Historické centrum Kutné Hory s chrámem sv. Barbory a Katedrálou Nanebevzetí Panny Marie v Sedlci.

Lednicko-valtický areál.

Zámek a zahrady v Kroměříži.

Vesnická rezervace Holašovice.

Zámek v Litomyšli.

Sloup Nejsvětější Trojice v Olomouci.

Vila Tugendhat (Brno).

Židovská čtvrť a Bazilika sv. Prokopa v Třebíči.

Národní hřebčín Kladruby nad Labem.

Hornická krajina Krušnohoří.

Slovníček pojmů

kulturní památka – культурна пам'ятка

ministerstvo kultury – міністерство культури

nemovité věci – нерухомі об'єкти (stavby, pozemky)

movité věci – рухомі об'єкти (předměty, díla umění)

soubor – комплекс, збірка

historický vývoj – історичний розвиток

životní způsob – спосіб життя

prostředí společnosti – середовище суспільства

tvůrčí schopnosti – творчі здібності

umělecké hodnoty – мистецькі цінності

vědecké hodnoty – наукові цінності

technické hodnoty – технічні цінності

archeologický nález – археологічна знахідка

nehmotné dědictví – нематеріальна спадщина

zapsané na seznamu UNESCO – внесені до списку ЮНЕСКО

národní kulturní památka (NKP) – національна культурна пам'ятка

stavba – будівля

pozemek – земельна ділянка

hrad – замок
zámek – палац
kostel – церква
klášter – монастир
kaple – каплиця
fara – парафіяльний будинок
městský dům – міський будинок
palác – палац
venkovská lidová architektura – сільська народна архітектура
technické a průmyslové stavby – технічні та промислові будівлі
morový sloup – моровий стовп
křížek / boží muka – хрест / богомази
malířské dílo – живописний твір
sochařské dílo – скульптурний твір
liturgické předměty – літургійні предмети
hudební památky – музичні пам'ятки
technická díla – технічні твори
lidové zvyky – народні звичаї
řemesla – ремесла
památky UNESCO – пам'ятки ЮНЕСКО
Pražský hrad – Празький град
Historické centrum Prahy – Історичний центр Праги
Český Krumlov – Чеський Крумлов
Lednicko-valtický areál – Ледницько-Вальтіцький комплекс
Vila Tugendhat – Вілла Тугендгат
Poutní kostel sv. Jana Nepomuckého – Паломницька церква св. Яна Непомуцького
Národní hřebčín Kladruby nad Labem – Національна кінна школа Кладруби над Лабем

OTÁZKY K TEXTU

Otázky

1. Co je to kulturní památka a kdo je v ČR prohlašuje?
2. Jaké typy kulturních památek rozlišuje Národní památkový ústav?
3. Jaký je rozdíl mezi nemovitými a movitými památkami? Uveď příklady.
4. Co se rozumí pod pojmem nehmotné dědictví? Uveď příklady z textu.
5. Které české památky jsou zapsané na seznamu UNESCO? Vyjmenuj alespoň pět.
6. Co představují Národní kulturní památky (NKP) a kolik jich je v ČR?
7. Jaký je význam kulturních památek pro českou společnost a historii?
8. Uveď příklady technických nebo průmyslových staveb, které jsou kulturními památkami.

9. Jaký je rozdíl mezi movitými památkami a uměleckými díly?

10. Proč je ochrana nehmotného dědictví stejně důležitá jako ochrana staveb?

CVIČENÍ

1. Doplňte správné slovo.

1. Za kulturní památky prohlašuje ministerstvo _____.
 - a) školství
 - b) kultury
 - c) financí
2. Nemovité památky jsou spojeny pevně se _____.
 - a) zemí
 - b) umělcem
 - c) muzeem
3. Mezi movité památky patří umělecká _____ a sochařská díla.
 - a) výtvarná
 - b) hudební
 - c) archeologická
4. Tradiční lidové zvyky, řemesla a festivaly patří mezi _____ dědictví.
 - a) nemovité
 - b) movité
 - c) nehmotné
5. Historické centrum Prahy a Český Krumlov jsou zapsány na seznamu _____.
 - a) NKP
 - b) UNESCO
 - c) NPÚ

2. Spoj správně pojmy a jejich definice:

- Nemovité památky →
- Movité památky →
- Nehmotné dědictví →

a) Stavby, pozemky a technické stavby.

b) Tradiční zvyky, řemesla a slavnosti.

c) Umělecká díla, archeologické nálezy, liturgické předměty.

3. Vyber správné slovo do věty:

1. Vila Tugendhat v Brně je významná kulturní _____.
(památka / muzeum / galerie)
2. Korunovační klenoty patří mezi _____ kulturní památky.
(movité / nemovité / nehmotné)

3. Masopust a jízda králů jsou příklady _____ dědictví.
(movité / nemovité / nehmotné)
4. Historické centrum Telče je zapsáno na seznamu _____.
(NKP / UNESCO / NPÚ)

2. Přečtěte a přeložte text do ukrajinštiny

Korunovační klenoty

Soubor Českých korunovačních klenotů tvoří Svatováclavská koruna s 3 čepičkami, poduškou a pouzdrem, královské jablko s pouzdrem, královské žezlo s pouzdrem a korunovační roucho.

Korunní komora v chrámu sv. Víta, v níž jsou korunovační klenoty českých králů uloženy, je bez nadsázky nejnepřístupnější místo na Pražském hradě. Dveře, stejně jako pancéřová skříň na klenoty, mají sedm zámků a k jejich otevření a vyzdvížení klenotů se musí sejít sedm držitelů klíčů: prezident republiky, předseda vlády, arcibiskup pražský, předseda Senátu, předseda Poslanecké sněmovny, Metropolitní kapitula u sv. Víta a primátor hlavního města Prahy.

Tradice sedmi klíčů vznikla poté, co v roce 1791 král Leopold II. vyhověl žádostem českých stavů o vrácení klenotů z Vídně do Prahy. Byly uloženy v chrámu sv. Víta na Hradě, tentokrát v korunním archivu za Svatováclavskou kaplí, za železnými dveřmi s pěti zámky. Vyhrazena jim byla zvláštní skříň, opatřená dalšími dvěma zámky, k nimž dostali klíče dva strážci klenotů. I když se později místo jejich uložení měnilo, tradice se sedmi klíči se udržela.

(ZDROJ: <https://www.hrad.cz/cs/prazsky-hrad-pro-navstevniky/ostatni/korunovacni-klenoty-10202>)

Slovníček pojmů

soubor – збір, комплект, souhrn několika věcí

České korunovační klenoty – Чеські коронаційні коштовності

Svatováclavská koruna – Корона святого Вацлава

čepičky – маленькі шапочки, декоративні елементи (část koruny)

poduška – подушка

pouzdro – футляр, обкладинка, коробка

Královské jablko – держава, державний скіпетр у вигляді яблука (орнамент)
Královské žezlo – королівський скіпетр
Korunovační roucho – королівський одяг для коронації
Korunní komora – Коронаційна кімната (місце зберігання кленотів)
Chrám sv. Víta – Собор святого Віта
nepřístupné místo – недоступне місце
Pancéřová skříň – броньований сейф, броньована шафа
držitel klíče – власник ключа
předseda vlády – Голова уряду
arcibiskup pražský – Празький архієпископ
předseda Senátu – Голова Сенату
předseda Poslanecké sněmovny – Голова Палати депутатів
Metropolitní kapitula u sv. Víta – Метрополітальна капітула при святому Віті
primátor hlavního města Prahy – Мер столиці Праги
tradice sedmi klíčů – традиція семи ключів
české stavy – Чеські стани (шляхетські збори)
Korunní archiv – Коронаційний архів
Svatováclavská kaple – Каплиця святого Вацлава
strážce klenotů – охоронець коштовностей

OTÁZKY K TEXTU

Otázky

1. Co tvoří soubor Českých korunovačních klenotů?
2. Kde jsou korunovační klenoty uloženy?
3. Kolik zámků má pancéřová skříň s klenoty a kdo je držitelem klíčů?
4. Kdo všechno musí být přítomen při otevření skříně s klenoty?
5. Kdy vznikla tradice sedmi klíčů a proč?
6. Jak se měnilo místo uložení korunovačních klenotů v historii?
7. Co znamená výraz „korunní komora“ a kde se nachází?
8. Jaké části tvoří Svatováclavská koruna?
9. Proč je koruna považována za nedostupné místo na Pražském hradě?
10. Jakou roli hráli strážci klenotů v historii uložení korunovačních klenotů?

CVIČENÍ

1. Vyberte správné slovo:

Korunovační klenoty jsou uloženy v _____ chrámu sv. Víta. (korunní komora / pancéřová skříň / poduška)

Pancéřová skříň má _____ zámků. (sedm / pět / devět)

Při vyzdvižení klenotů se musí sejít _____ držitelů klíčů. (pět / sedm / deset)

Klenoty tvoří Svatováclavská koruna, královské jablko, královské žezlo a _____.
(korunní komora / korunovační roucho / pouzdro)

Tradice sedmi klíčů vznikla po žádosti českých stavů o vrácení klenotů z _____.
(Prahy / Vídně / Brna)

2. Spojte slova s definicí:

1. korunní komora
2. pouzdro
3. strážce klenotů
4. Svatováclavská koruna
5. pancéřová skříň

a) zvláštní místnost na Pražském hradě, kde jsou uloženy klenoty

b) část korunovačních klenotů, zdobená šperky a čepičkami

c) bezpečný box na klenoty s několika zámky

d) osoba zodpovědná za ochranu klenotů

e) ochranný obal nebo krabička na jednotlivé části klenotů

3. Přečtěte a přeložte text do ukrajinštiny

Zámek Hluboká nad Vltavou

Původně královský hrad na ostrohu nad řekou Vltavou se po mnoha změnách stal v roce 1661 majetkem rodu Schwarzenbergů. Současná podoba zámeckého areálu včetně parku a okolní krajiny byla inspirována cestami knížete Jana Adolfa II. ze Schwarzenbergu do Velké Británie,

který se jako představitel významného a bohatého rodu zúčastnil korunovace britské královny Viktorie v roce 1838. Jako čestný diplomat habsburské monarchie cestoval na korunovaci se svou manželkou kněžnou Eleonorou, která velmi ovlivnila svými nápady vzhled zámku. Hluboká se záhy stala sídelním zámkem rodu Schwarzenberg.

Široké návrší ostrožny umožňovalo rozšiřovat zámek a budovat v jeho okolí jak hospodářské dvory, tak i obory s množstvím zvěře. Zámek sám byl v první třetině 18. století barokně přestavěn a tuto podobu si udržel až do romantické přestavby kolem poloviny 19. století. Vzorem pro přestavbu tehdejšího barokního zámku byl hlavně královský zámek Windsor. V roce 1947 byl zámek na základě

zvláštního zákona Lex Schwarzenberg zestátněn. V současné době je zámek spravován Národním památkovým ústavem.

Stěny a stropy interiérů jsou bohatě zdobeny dřevořezbami a ušlechtilým dřevem. Některé místnosti jsou zdobeny obrazy evropských mistrů 16. až 18. století, lustry, vitrážemi a keramikou z Delft. Portréty na stěnách znázorňují nejvýznamnější členy rodu Schwarzenberg. Přístupné jsou i soukromé pokoje posledních majitelů Hluboké, knížete Adolfa a jeho manželky Hildy. V suterénu zámku je přístupná zámecká kuchyně se zámeckou cukrárnou a osobním i jídelním výtahem z počátku 20. století.

(ZDROJ: <https://www.zamek-hluboka.cz/cs/o-zamku>)

Slovníček pojmů

barokně přestavěn – перебудований у бароковому стилі

čestný diplomat – почесний дипломат

dřevořezby – дерев'яна різьба

hospodářský dvůr – господарський двір

hrad – замок, фортеця

inspirovat (se) – надихатися

jídelní výtah – вантажний ліфт для їжі

keramika z Delft – дельфтська кераміка

kníže – князь

korunovace – коронація

královský zámek Windsor – королівський замок Віндзор

manželka – дружина

návrší, ostrožna – пагорб, мис

obora – мисливські угіддя

obrazy evropských mistrů – картини європейських майстрів

osobní výtah – приватний ліфт

ostroh – мис, виступ пагорба над річкою

park a okolní krajina – парк та навколишній ландшафт

portréty členů rodu – портрети членів роду

romantická přestavba – романтична перебудова

sídelní zámek – резиденційний замок

soukromé pokoje – приватні кімнати

spravován Národním památkovým ústavem – управляється Національним пам'яткоохоронним інститутом

stěny a stropy interiérů – стіни та стелі інтер'єрів

suterén – підвал, цокольний поверх

ušlechtilé dřevo – цінна деревина

vitráže – вітражі

zámecká cukrárna – замкова кондитерська

zámecká kuchyně – замкова кухня
zámecký areál – комплекс замку
zestátněn – націоналізований
zvěř – дичина

OTÁZKY K TEXTU

Otázky

1. Kdo vlastnil hrad Hluboká původně a kdo se stal jeho majitelem v roce 1661?
2. Které cesty knížete Jana Adolfa II. ze Schwarzenbergu inspirovaly podobu zámeckého areálu?
3. Jakou událost v Británii navštívil Jan Adolf II. se svou manželkou Eleonorou?
4. Jaký vliv měla kněžna Eleonora na zámek Hluboká?
5. Jaké hospodářské a přírodní prvky byly budovány v okolí zámku Hluboká?
6. Kdy byl zámek barokně přestavěn a kdy proběhla romantická přestavba?
7. Který anglický zámek byl vzorem pro přestavbu Hluboké?
8. V jakém roce byl zámek zestátněn a na základě jakého zákona?
9. Kdo dnes spravuje zámek Hluboká?
10. Jaké dekorace a umělecké prvky zdobí interiéry zámku?
11. Které místnosti jsou přístupné veřejnosti, včetně soukromých pokojů majitelů?
12. Co se nachází v suterénu zámku a jaké speciální zařízení tam je z počátku 20. století?

CVIČENÍ

1. Doplňte vhodné slovo z nabídky: (*nádvoří, barokně, monarchie, stropy, zestátněn, vitráže, hospodářské dvory, portréty, suterén, diplomat*)

Zámek Hluboká byl v první třetině 18. století _____ přestavěn.

Interiéry zámku jsou bohatě zdobeny dřevořezbami a ušlechtilým dřevem, lustry a _____.

Kníže Jan Adolf II. se zúčastnil korunovace britské královny Viktorie jako čestný _____ habsburské monarchie.

Po zestátnění byl zámek Hluboká v roce 1947 spravován Národním památkovým ústavem, protože byl _____.

V některých místnostech visí obrazy evropských mistrů a _____ znázorňují členy rodu Schwarzenberg.

Kolem zámku byly budovány rozlehlé _____ a obory s množstvím zvěře.

Nádvoří a _____ zámku jsou přístupné veřejnosti i při prohlídkách.

V suterénu zámku je zámecká kuchyně a _____ s cukrárnou a osobním i jídelním výtahem.

2. Přiřaďte správný význam k danému slovu:

1. Zestátněn –
2. Barokně –
3. Vitráže –
4. Suterén –
5. Diplomat –
6. Portréty –

- a) prostor pod zemí budovy
- b) osoba zastupující stát v zahraničí
- c) obrazy zobrazující lidi
- d) stavba nebo úprava v barokním stylu
- e) stát si bere soukromý majetek pod svou kontrolu
- f) barevná skleněná okna

4. Přečtěte a přeložte text do ukrajinštiny

Zámek Český Krumlov

Zámek **Český Krumlov** je po Pražském hradě druhý nejrozsáhlejší zámecký areál v České republice. Původně byl gotickým hradem, který byl přestavěn zejména v období renesance za vlády Viléma z Rožmberka. První barokní přestavba proběhla v 17. století za vévody Jana Kristiána I. z Eggenbergu.

Kompletní a zároveň poslední významná přestavba, která dala zámeckému komplexu jeho současnou podobu, se uskutečnila za vlády Josefa I. Adama ze Schwarzenbergu. Ten nechal postavit dnešní zámecké divadlo a také jedinečný **Plášťový most**. Mezi zajímavosti zámku patří i **hradní medvědi**, kteří jsou chováni od dob Rožmberků v hradním příkopu mezi prvním a druhým nádvořím.

Zámecký komplex je členěn na **pět nádvoří** a tvoří několik větších částí:

- **Dolní hrad** – nejstarší část hradu, zvaná Hrádek, s dominující věží.
- **Horní hrad** – hlavní část zámeckého areálu, obklopuje třetí a čtvrté nádvoří.
- **Plášťový most** – několikaposchodové přemostění Jelení zahrady, spojující zámek, barokní divadlo a zámeckou zahradu, postavený v roce 1764.
- **Zámecké barokní divadlo** – jedno z mála dochovaných barokních divadel na světě, postavené v roce 1681.
- **Letní a Zimní jízdárna** – prostory určené pro výcvik koní a jezdeckví.

- **Zámecká zahrada** – založena ve druhé polovině 16. století, má délku 700 m a rozlohu 10 ha. Je rozdělena na **francouzskou** a **anglickou** část. V první části se nachází **Kaskádová fontána**, v anglické pak barokní **letohrádek Belárie** a **otáčivé hlediště**, které se využívá v letní sezóně pro divadelní a operní

představení pod širým nebem.

Vnitřní město je centrální částí města, která zahrnuje také přiléhající Ostrov a je zcela obklopena meandrem řeky Vltavy. Spojení s ostatními částmi města zajišťují tři mosty. Ulice a náměstí si zachovaly svůj původní vzhled téměř od založení města. Ve Vnitřním městě se nachází mnoho zachovalých domů – gotických, renesančních a v menší míře i barokních.

Mezi významné památky patří:

- **Radnice** – renesanční stavba ze druhé poloviny 16. století na náměstí Svornosti.
- **Pozůstatky městského opevnění** – zbytky hradeb a bran města.
- **Kašna s morovým sloupem** – původně morový sloup z roku 1716 s přistavěnou kašnou z 19. století, dílo barokního sochaře Matěje Václava Jäckela. Na podstavcích jsou sochy svatého Václava, Víta, Jana Evangelisty a Judy Tadeáše, ve výklencích sochy svatého Rocha, Františka Xaverského, Šebestiána a Kajetána.
- **Kaplanka** – pozdně gotický dům s raně renesančními prvky v Horní ulici.
- **Zlatokorunský dům** – historický dům ve městě.

- **Kostel svatého Víta** – gotický trojlodní kostel z let 1408–1439 v Kostelní ulici.

- **Prelatura** – sídlo českokrumlovského preláta, dříve s rozsáhlým majetkem a vlastním pivovarem.

- **Krčínův dům** – renesanční stavba

z 16. století v Kájovské ulici, spojená s Jakubem Krčínem z Jelčan a Sedlčan.

- **Vlašský dvůr** – gotická stavba s renesanční fasádou v Dlouhé ulici, patřila Jakubu Krčínovi.
- **Jezuitská kolej** – čtyřkřídlá renesanční budova z let 1586–1588, postavená z příkazu Viléma z Rožmberka.

Slovníček pojmů

Čtyřkřídlá budova – чотирикрилий будинок (будівля з чотирма крилами, часто навколо внутрішнього двору)

Trojlodní kostel – трьохнавовий костел (костел з трьома нефами: центральним і двома боковими)

Renesanční fasáda – ренесансний фасад (фасад у стилі Відродження)

Barokní divadlo – бароковий театр (театр, побудований у стилі бароко)

Plášťový most – критий міст (мост з дахом, що поєднує різні частини замку або саду)

Kaskádová fontána – каскадна фонтан (фонтан з кількома рівнями або сходами, вода спадає сходами)

Letní a zimní jízdárna – літній та зимовий манеж (будівля для верхової їзди, розділена на сезони)

Gotická stavba – готична споруда (споруда у готичному стилі, характерна високими арками та витонченими деталями)

Renesanční stavba – ренесансна споруда (будівля у стилі Відродження)

Barokní socha / výzdoba – барокова скульптура / оздоба (декоративний елемент у бароковому стилі)

Opevnění – укріплення (стінові або фортифікаційні споруди, що захищають місто або замок)

Nádvoří – двір (територія всередині замку або будівлі, відкрита для подвір'я)

Zámecká zahrada – замковий сад (сад на території замку, часто з фонтанами і павільйонами)

Letohrádek – літній палац / павільйон (невелика будівля в саду, призначена для відпочинку або розваг)

Otáčivé hlediště – обертове глядацьке місце (сцена або амфітеатр з обертовими місцями для глядачів)

Morový sloup – чумний стовп (монумент у пам'ять про епідемію чуми)

OTÁZKY K TEXTU

Otázky

1. Jaký je Český Krumlov podle velikosti zámeckého areálu v České republice?
2. Kdo přestavěl původně gotický hrad v období renesance?
3. Kdo provedl barokní přestavbu hradu v 17. století?
4. Kdo dal zámku Český Krumlov jeho současnou podobu a co nechal vybudovat?
5. Co je Plášťový most a co spojuje?
6. Co je unikátního na zámeckém divadle v Českém Krumlově?
7. Kolik nádvoří má zámecký komplex a jak se nazývají?
8. Jak je rozdělena zámecká zahrada a co se v ní nachází?
9. Kdo chová hradní medvědy a odkdy?
10. Co je Vnitřní město a čím je zvláštní?
11. Jaké mosty spojují Vnitřní město s ostatními částmi města?
12. Co je na náměstí Svornosti a kdo financoval jeho výzdobu?
13. Co je Kaplanka a kde se nachází?
14. Kdo byl Jakub Krčín a s kterými stavbami je spojován?
15. Co je Jezuitská kolej a kdy byla postavena?

CVIČENÍ

1. Doplňte správné slovo z nabídky: gotický, renesanční, barokní, nádvoří, zámecká zahrada, most, letohrádek, divadlo.

Původně _____ hrad byl přestavěn v období renesance.

Zámecký komplex má pět _____.

Plášťový _____ spojuje zámek a zahradu.

Zámecké _____ je jedním z mála dochovaných barokních divadel na světě.

Zámecká zahrada má francouzskou a anglickou _____.

Belárie je _____ v zahradě, kde se hrají letní inscenace.

2. Doplňte vhodnou část věty z nabídky:

1. Plášťový most _____

2. Vnitřní město _____
3. Hradní medvědi _____
4. Zámecká zahrada _____
5. Zámecké barokní divadlo _____
6. Vnitřní město _____

- a) ... spojuje zámek, barokní divadlo a zahradu.
- b) ... je centrální městská část obklopená řekou Vltavou.
- c) ... se chovají od dob Rožmberků v hradním příkopu.
- d) ... je dlouhá 700 m a má francouzskou a anglickou část.
- e) ... je jedním z mála dochovaných barokních divadel na světě.
- f) ... má pravidelný systém ulic s náměstím a zachovalé domy.

ТЕМА 12. ЧЕСЬКО-УКРАЇНСЬКІ КУЛЬТУРНІ ВЗАЄМИНИ.

1. Přečtěte a přeložte text do ukrajinštiny

Historie vztahů mezi národy Ukrajiny a Česka sahá více než tisíc let – od prvních kontaktů za dob středověké Rusi až po současnost. Již v roce 1921 při inauguraci Ukrajinské svobodné univerzity v Praze to ve své řeči „Pohled na historii ukrajinsko-českých vztahů od X. do XX. století“ zdůraznil rektor Oleksandr Kolesa. Důležitým pozitivním faktem je, že během této doby mezi Ukrajinci a Čechy téměř nedošlo ke konfliktům, na rozdíl například od polsko-ukrajinských vztahů.

Historie ukrajinsko-českých vztahů má hluboké kořeny. Přestože diplomatické vztahy mezi Ukrajinou a nově vzniklou Českou republikou byly navázány až v lednu 1993, obchodní, ekonomické, politické, kulturní a dynastické kontakty existovaly již za dob Kyjevské Rusi a Velké Moravy.

Zvláště úzké byly kontakty českých zemí s Haličsko-Volyňským knížectvím. Od poloviny 13. století se zvyšoval počet českého obyvatelstva, například ve Lvově. Je známo, že ve druhé polovině 14. století byl vládcem Haličské Rusi český kníže Vladislav Opolský, a český kníže Přemysl Otakar II. byl ženatý s dcerou haličského knížete Rostislava Michajlovyče – Kungutou.

V následujících staletích vztahy mezi Ukrajinci a Čechy někdy sílily, někdy slábly. Záleželo to spíše na vnějších okolnostech než na úmyslech obou národů. Například oba národy ztratily svou nezávislost: Češi po porážce v bitvě na Bílé hoře v roce 1620, Ukrajinci po zrušení Pravoberežního hetmanátu v roce 1676. V tomto období také docházelo k emigraci českého obyvatelstva na ukrajinské země, což pozitivně ovlivnilo vztahy národů. Mnoho českých emigrantů se účastnilo národně-osvobozené války ukrajinského lidu uprostřed 17. století. Jedním z prvních Čechů, kteří zanechali výraznou stopu v dějinách Ukrajiny, byl hetman a autor první ukrajinské ústavy Pylyp Orlyk.

Novou etapou ve vývoji ukrajinsko-českých vztahů bylo národní obrození slovanských národů (konec 18. – polovina 19. století). Přední čeští představitelé té doby projevovali velký zájem o historii, folklór, literaturu a život ukrajinského lidu. Část ukrajinských zemí od druhé poloviny 18. století patřila do Habsburské říše. Aktivními propagátory ukrajinské kultury a vzdělání v Ukrajině byli členové „Ruské trojice“ – M. Šaškevyč, I. Vahylyevych, J. Holovackyj.

V roce 1848 se v Praze během „evropského jara národů“ konal Slovanský sjezd, na němž bylo poprvé mezinárodně projednáno tzv. „ukrajinské otázky“. V této době se

ukrajinská tematika stala populární i v tvorbě českých spisovatelů, mezi nimi drama „Mazepa“ J. V. Fricze, román V. Beneše-Tršebínského „Martin Puškár“ a poezie K. Havlíčka-Borovského.

Kromě literárních kontaktů se ve druhé polovině 19. století rozvíjely i vědecké vztahy. Český etnograf František Řegoř (1857–1899) studoval život a kulturu Ukrajinců v Haliči. Český archeolog Vikentij Chvojka (1850–1914), který se usadil v Kyjevě, se stal jedním ze zakladatelů ukrajinské archeologie a ovlivnil kyjevskou vědeckou školu V. Antonovyče a M. Hruševského. Již v 19. století Češi znali díla T. Ševčenka, I. Franka a mnoha dalších ukrajinských spisovatelů. Ukrajinci v Haliči byli s českou literaturou seznámeni již od dob reformace. Ve druhé polovině 19. století pod vlivem českých osadníků v Ukrajině vznikly organizace „Plast“ a „Sokol“ podle vzoru českého „Sokola“.

Období od konce 19. století do začátku druhé světové války bylo velmi důležité pro ukrajinsko-české vztahy. Velkou roli v tom hrál první prezident Československa, známý vědec a ukrainofil Tomáš Masaryk. Intenzivní kontakty ukrajinských osobností s Masarykem začaly již v roce 1882, kdy přijel do Prahy na nově založenou českou univerzitu a rychle se stal významnou osobností české inteligence. Masaryk osobně znal Mychajla Drahomanova, Ivana Franka, Mychajla Hruševského a další.

V roce 1908 Masaryk, jako profesor Univerzity Karlovy, zorganizoval kongres slovanské mládeže a celoslovenský sjezd. Během první světové války pobýval v Kyjevě, kde kontroloval činnost českých legionářů a měl kontakty s Ukrajinskou centrální radou, zejména s Hruševským, Petljurou a Vynnyčenkem. Tehdy se položily základy oficiální politiky Československa vůči Ukrajině.

Mezi dvěma světovými válkami byly vztahy Ukrajinců a Čechů velmi úzké. Desítky tisíc ukrajinských emigrantů, kteří uprchli po nástupu bolševiků, získaly pomoc od československé vlády. Masaryk osobně podporoval přijetí Ukrajinců a byl považován za opravdového přítele ukrajinského národa. Praha ve 20.–30. letech 20. století se stala centrem ukrajinského života. Fungovaly zde Ukrajinská svobodná univerzita (1921), Ukrajinský vysoký pedagogický institut jménem Drahomanova (1923), Ukrajinské studio výtvarného umění (1922), Muzeum osvobozenického boje Ukrajiny (1925) a Ukrajinská hospodářská akademie v Poděbradech (1922). Tyto instituce spojovaly nejlepší ukrajinské intelektuály a podporovaly rozvoj vědy, kultury a vzdělání.

Během německého protektorátu Čechy a Morava (1939–1945) byla většina ukrajinských organizací zrušena. Po příchodu sovětských vojsk v roce 1945 ukončil veškerý organizovaný ukrajinský život. V roce 1948 převzal v Československu moc totalitní komunistický režim a ukrajinsko-české vztahy prakticky ustaly na více než 40 let. Po pádu socialistického režimu a rozpadu SSSR v 90. letech získaly Ukrajina a

Československo nové možnosti pro rozvoj nezávislé politiky a obnovení těsných dvoustranných vztahů.

Slovníček pojmů

dílo – твір
diplomatické vztahy – дипломатичні відносини
důležitý – важливий
dvoustranné vztahy – двосторонні відносини
ekonomické – економічний
evropské jaro národů – європейська весна народів
Habsburská říše – Габсбурзька імперія
hetman – гетьман
historie vztahů – історія відносин
hrát roli – відігравати роль
intelektuál – інтелегент, інтелектуал
intelektuální život – інтелектуальне життя
kníže – князь
komunistický režim – комуністичний режим
legionář – легіонер
mezi dvěma světovými válkami – між двома світовими війнами
moc – влада
nabídnout pomoc – запропонувати допомогу
národně-osvobozenická válka – національно-визвольна війна
národní obrození – національне відродження
následující stiletí – наступні століття
nezávislost – незалежність
obchodní – торговельний
období – період
obnovení – відновлення
obyvatelstvo – населення
organizovaný život – організоване життя
osobní – особистий
osobnost – особистість
podporovat – підтримувати
porážka – поразка
pozitivní fakt – позитивний факт
přijetí – прийняття
rozvoj – розвиток
sílit – зміцнюватися
sjezd – з'їзд
slábnout – слабшати
slovanské národy – слов'янські народи
socialistický tábor – соціалістичний табір
spojovat – об'єднувати
stát – держава
těsný / úzký – тісний, близький

totalitní komunistický režim – тоталітарний комуністичний режим
ukrainofil – українофіл
ukrajinská otázka – українське питання
Ukrajinská svobodná univerzita – Український вільний університет
Ukrajinský vysoký pedagogický institut – Український вищий педагогічний інститут
uprchlík – біженець
ústava – конституція
věda – наука
vědec – вчений
vědecká škola – наукова школа
vědecké vztahy – наукові зв'язки
velmi důležitý – дуже важливий
více než – більше ніж
vládec – володар
vnější okolnosti – зовнішні обставини
vzdělání – освіта
získat / získali – отримати / отримали
zrušit – ліквідувати, скасувати

OTÁZKY K TEXTU

Otázky

1. Jak dlouho trvají vztahy mezi Ukrajinou a Českem?
2. Kdo ve své inaugurační řeči v roce 1921 zdůraznil význam ukrajinsko-českých vztahů?
3. Proč byly ukrajinsko-české vztahy po tisíciletí bez větších konfliktů?
4. Kdy byly navázány diplomatické vztahy mezi Ukrajinou a Českou republikou?
5. Které historické období předcházelo vzniku oficiálních diplomatických vztahů?
6. Jaké kontakty existovaly mezi českými zeměmi a Haličsko-Volyňským knížectvím?
7. Kdo byl český kníže ženatý s dcerou haličského knížete Rostislava Michajloviče?
8. Jak vnější okolnosti ovlivňovaly ukrajinsko-české vztahy v 17. století?
9. Kdo byl Pylyp Orlyk a jakou měl roli v historii Ukrajiny?
10. Co znamenalo národní obrození slovanských národů pro ukrajinsko-české vztahy?
11. Kdo byli členové „Ruské trojice“ a jak ovlivnili šíření české kultury?
12. Co bylo významného na Slovanském sjezdu v Praze v roce 1848?
13. Jaké české spisovatele a jejich díla byly inspirovány ukrajinskou tematikou?
14. Kdo byl František Ržegorž a co studoval?
15. Jaký význam měl český archeolog Vikentij Chvojka pro ukrajinskou vědu?
16. Které ukrajinské organizace vznikly v druhé polovině 19. století pod vlivem Čechů?
17. Jakou roli hrál Tomáš Masaryk pro ukrajinsko-české vztahy?
18. Jakou pomoc poskytla Československá republika ukrajinským emigrantům po roce 1917?
19. Které ukrajinské instituce působily v Praze mezi dvěma světovými válkami?

20. Jak ovlivnil německý protektorát a následný komunistický režim ukrajinsko-české vztahy?

21. Co umožnilo obnovení ukrajinsko-českých vztahů po rozpadu SSSR?

CVIČENÍ

1. Doplňte chybějící slovo do věty: rozvoj, získali, diplomatické vztahy, emigranti, nezávislost, vliv, významný, kulturní, kontakty, vědecké

1. Ukrajina a Česko mají společnou historii více než tisíc let, což ukazuje dlouhý _____ vztahů mezi národy.
2. V lednu 1993 byly navázány oficiální _____ mezi Ukrajinou a Českou republikou.
3. Českoslovenští úředníci pomáhali ukrajinským _____ po roce 1917.
4. Během 17. století obě země ztratily svou _____.
5. Tomáš Masaryk měl velký _____ na rozvoj ukrajinsko-českých vztahů.
6. Mnoho českých učenců studovalo _____ život a kulturu Ukrajinců.
7. Ukrajinská tematika byla v 19. století důležitá pro některé české spisovatele a jejich _____ tvorbu.
8. Desítky tisíc ukrajinských emigrantů v Československu _____ možnost vzdělávat se a rozvíjet svou kulturu.
9. Historické _____ mezi Čechy a Ukrajinci sahají až do doby Kyjevské Rusi.
10. Národní obrození slovanských národů bylo pro ukrajinsko-české vztahy _____ obdobím.

2. Spojte první část věty s vhodnou druhou částí.

1. Historie vztahů mezi Ukrajinou a Českem sahá více než tisíc let, ...
 2. Diplomatické vztahy mezi Ukrajinou a novou Českou republikou byly navázány ...
 3. Desítky tisíc ukrajinských emigrantů, kteří uprchli po nástupu bolševiků, ...
 4. Tomáš Masaryk měl velký vliv ...
 5. Český etnograf František Ržegorž studoval ...
 6. V roce 1848 se v Praze konal Slovanský sjezd, ...
 7. Ukrajinci v Haliči byli seznámeni s českou literaturou ...
 8. Po druhé světové válce a nástupu totalitního režimu ...
- a. ... kdy se položily základy oficiální politiky Československa vůči Ukrajině.
- b. ... protože většina ukrajinských organizací byla zrušena a ukrajinsko-české vztahy ustaly.
- c. ... obchodní, ekonomické, politické a kulturní kontakty existovaly už od dob

Kyjevské Rusi a Velké Moravy.

d. ... získali pomoc od československé vlády a mohli rozvíjet své vzdělání a kulturu.

e. ... kdy bylo poprvé mezinárodně projednáno tzv. „ukrajinské otázky“.

f. ... se zvyšoval počet českého obyvatelstva, například ve Lvově, a vznikaly dynastické spojení.

g. ... pro rozvoj ukrajinsko-českých vztahů a podporoval ukrajinské emigranty.

h. ... život a kulturu Ukrajinců, zejména v Haliči.

2. Přečtěte a přeložte text do ukrajinštiny

Rita Kindlerová

Počátky česko-ukrajinských literárních styků

Zcela první, kdo si „maloruštiny“ všiml, byl už Jan Blahoslav, který ve své Gramatice (16. století) zapsal ukrajinskou lidovou píseň Dunaju, Dunaju, čemu smuten tečeš. Ta se dle odborníků v jeho době zpívala na území dnešní Moldávie.⁸ Sbíráni lidových písní podporovali a věnovali se mu největší duchové obrozeneckých dob, a to především jako posilu slovanského sblížení a k emancipaci slovanských jazyků. Zájem Čechů o ukrajinskou lidovou píseň byl ukrajinskými elitami kvitován s velkým povděkem, neboť „maloruština“ byla po celé 19. století tvrdě potlačována a zakazována na většině území dnešní Ukrajiny, které až na západní části bylo dlouhodobě součástí carského Ruska. Znalosti ukrajinského písemnictví a folkloru nicméně zůstávaly spíše roztroušené a záleželo na konkrétních osobních stycích jednotlivých českých a ukrajinských vzdělavců. Někteří pod vlivem ruského pojetí panslavismu či slavjanofilství ukrajinský jazyk coby samostatný dlouho neuznávali, kultura Haliče, která byla od konce 18. století součástí Rakouska-Uherska, tedy se nacházela ve stejném státě jako české země, se nijak výrazněji do našeho prostředí nepromítala. Změny nastaly ve 30. a 40. letech 19. století, kdy František Palacký v článku O národech polských⁹ uvedl, že: „Národ Rusínský, co do jazyku rozdílný jak od Rusů, tak i od Poláků, již za věků dávných ztratil samostatnost svou, podroben byv buď těmto sousedům svým, buď knížatům Litevským; tím se stalo, že již všudy jen sedlský jest, ano šlechticové a měšťané ve krajích rusínských obyčejně aneb po polsku, anebo po rusku mezi sebou mluví. A však po vsích Rusíni mnohem rozšířenější jsou, nežli Poláci. Celá tak nazývaná malá, bílá, černá i červená Rus jsou vlastně rusínské, a jen veliká Rus jest rossijská, čili jak my pravíme, ruská. Ku poledni národ rusínský až do Uher sahá (Rusňáci v severním Před- a Zatisí); s výminkou Bukoviny, kdežto mimo Valachy a Rusíny také jiní národové (Němci, Maďaři, Filiponi, Ormíni a Židé) osedlí

jsou, celá východní Halič jest rusínská; odtud táhnou se Rusíni po Podolsku, Volyni a Ukrajině až za Dněpr k Poltavě, ano po polední Rusi až k řece Kubanu; k severu až za Vitepsko; na západu pak linie nahoře vytčená dělí je od Poláků. Původně Kozáci všickni jsou vlastně Rusíni, ne Rusové; ale ode dávna již jazyk ruský (moskevský) mezi nimi se rozšiřuje.“ Velký exkurz do ukrajinské historie podnikl K. H. Borovský ve svém článku Slovan a Čech vydávaném na pokračování v Pražských novinách na jaře roku 1846. Vycházel především z vlastních zkušeností a z vystřízlivění, které prožil při pobytu v Rusku. Jeho slova znějí v současné době až mrazivě: „...Malorus, Ukrajina jest ustavičná kletba, kterou sami nad sebou vyřkli Poláci i Rusové, jest jablko nesvornosti hozené osudem mezi tyto dva národy, jest příčinou ustavičné nenávisti mezi oběma, pokavad jeden zcela pokořen nebude. Poměr, v jakém napřed Polsko a pak Moskva vstoupily k Ukrajině a Malo- i Bělorusi, nikdy tomu nedovolí, aby nějak smířeny vedle sebe stály, aby se přátelsky porovnali a vzájemně hranice mezi sebou položití mohly. Tak se nad Polskem a Ruskem mstí potlačená svoboda Ukrajiny. ... Oba dva národy Rusové i Poláci vydávají maloruský jazyk (který ostatně i od ruštiny i od polštiny tak vzdálen jest, jako kupř. čeština od polštiny) za nářečí svého jazyka...

(ZDROJ:

https://publikace.nm.cz/en/file/e0c3508a3314fdffc3ac26419a5653bf/18977/sbornik_A_1_2015_p19-24.pdf).

Slovníček pojmů

lidová píseň – народна пісня
sbírání – збір
obrozenecké doby – доба національного відродження
slovanské sblížení – слов’янське зближення
emancipace jazyků – емансипація мов
kvitovat s povděkem – відзначати з вдячністю
potlačována / zakazována – пригнічувалася / заборонялася
roztroušené – розкидані
osobní styky – особисті контакти
samostatný jazyk – самостійна мова
sedlský / šlechticové / měšťané – сільський / шляхта / міщани
ztratit samostatnost – втратити незалежність
exkurs do historie – екскурс в історію
ustavičná kletba / nesvornost – постійне прокляття / розбрат
nářečí – говір / діалект

TEST – UKRAJINSKO-ČESKÉ VZTAHY

1. Jak dlouhá je historie vztahů mezi Ukrajinou a Českem?

- a) Asi 500 let
- b) Více než tisíc let
- c) Od 19. století
- d) Od 1993

2. Kdy byly navázány diplomatické vztahy mezi Ukrajinou a novou Českou republikou?

- a) 1921
- b) 1990
- c) 1993
- d) 1882

3. Kdo byl prvním prezidentem Československa a významným podporovatelem Ukrajinců?

- a) Karel IV.
- b) Tomáš Masaryk
- c) Přemysl Otakar II.
- d) Vladislav Opolský

4. Co bylo hlavním výsledkem české emigrace na ukrajinské země v 17. století?

- a) Konflikty s Ukrajinci
- b) Účast v národně-osvobozené válce Ukrajiny
- c) Vznik české univerzity v Kyjevě
- d) Snížení počtu Ukrajinců ve Haliči

5. Kdo byl jedním z prvních Čechů, kteří zanechali významnou stopu v historii Ukrajiny?

- a) Přemysl Otakar II.
- b) František Ržegorž
- c) Pylyp Orlyk
- d) Ivan Franko

6. Kdy se konal Slovanský sjezd v Praze?

- a) 1789
- b) 1848
- c) 1908
- d) 1921

7. Které ukrajinské organizace vznikly pod vlivem českých osadníků v 19. století?

- a) Plast a Sokol
- b) Ruská trojice
- c) Univerzita Karlova
- d) Národní muzeum

8. Co se stalo s ukrajinskými organizacemi během německého protektorátu (1939–1945)?

- a) Získaly větší podporu
- b) Byly zrušeny
- c) Přestěhovaly se do Kyjeva
- d) Spojily se s českou vládou

9. Která instituce byla založena v Praze v roce 1921?

- a) Ukrajinská hospodářská akademie
- b) Ukrajinská svobodná univerzita
- c) Ukrajinské muzeum osvobozenického boje
- d) Česká národní univerzita

10. Co se stalo po rozpadu SSSR pro ukrajinsko-české vztahy?

- a) Vztahy se přerušily
- b) Vznikly nové možnosti pro spolupráci
- c) Ukrajinci se vrátili do Čech
- d) Československo vstoupilo do SSSR

ČETBA Z TISKU

Na Zakarpatské Ukrajině jsou dodnes české stopy, připomínají první republiku

Zakarpatská Ukrajina, dříve Podkarpatská Rus, dodnes budí v mnoha lidech v Česku nostalgii. V meziválečném období byla součástí Československa a těch dvacet let, kdy zde působili čeští lékaři, učitelé nebo stavitelé, je stále ještě znát. Každoročně se tyto stopy do Užhorodu, Chustu nebo na Koločavu vydávají hledat tisíce českých turistů. Zdejší úřady pro ně dokonce mají označení nostalgická turistika. Petr Balcar se na Zakarpatskou Ukrajinu vypravil z jiného důvodu. O vysvětlení jej požádala Milena Štráfeldová:

"Já jsem studoval etnologii a tam jsem pracoval na diplomce, která se týkala života v pohraničních oblastech ve Střední Asii. Téma pohraniční jsem si potom přenesl na druhý konec toho postsovětského prostoru, a to na současnou hranici Evropské unie, která je na slovensko - ukrajinském pohraničí. Detailněji mne teď zajímá vývoj na nové evropské a schengenské hranici."

Vy jste se při té příležitosti setkal i s českými krajany na Podkarpatské Rusi či Zakarpatské Ukrajině. Kde všude jste byl?

"Já jsem nejdříve strávil nějaký čas v Kyjevě a pak především v Užhorodě a v několika obcích u slovensko - ukrajinské hranice. Také se mi poštěstilo vyrazit trošku dál a navštívit další části Zakarpatí, okolí Černé hory, Hoverly, Jasini, Mukačevo."

Tam všude jste potkával Čechy?

"Tam všude jsem potkával lidi, kteří měli především zkušenost s prací v Čechách, ať už osobní nebo někoho z rodiny. Dá se říct, že každý druhý v podstatě má někoho

příbuzného, kdo pracoval v Čechách. Takže to byli spíše lidé, kteří mají tento vztah k České republice. Krajany jsem potkal především v Užhorodě."

Narazil jste tam na nějaké české stopy z dob, kdy Podkarpatská Rus patřila k první Československé republice?

"Právě v okolí Hoverly, vlastně černoohorského hřebene, který v současnosti rozděluje Zakarpatskou oblast a Ivano-frankovskou oblast Ukrajiny. Dříve, mezi válkami, dělil tento hřeben Polskou a Československou republiku. Tam ještě na mnoha místech můžete vidět pohraniční patníky. To je prvek v přírodě, který se dal zaznamenat. A pak ve městech je řada administrativních budov, které vznikaly v té době."

Já bych řekla, že třeba Užhorod a Mukačevo, alespoň podle mého dojmu, se hodně podobají českým městům. Mají dokonce určitou podobnost třeba s pražskými Dejvicemi...

"Určitě, třeba Dejvice, nebo se mi vybavuje část Hradce Králové. Ano, styl architektury 30. let je tam patrný."

<https://cesky.radio.cz/na-zakarpatske-ukrajine-jsou-dodnes-ceske-stopy-pripominaji-prvni-republiku-8599866>

Slovníček pojmů

meziválečné období – міжвоєнний період

součást Československa – частина Чехословаччини

lékař – лікар

učitel – вчитель

stavitel – будівельник

turista – турист

úřad – установа

označení – позначення

nostalgická turistika – ностальгичний туризм

díplomka (diplomová práce) – дипломна робота

pohraniční oblast – прикордонний регіон

postsovětský prostor – пострадянський простір

schengenská hranice – Шенгенський кордон

český krajan – чеський співвітчизник

osobní zkušenost – особистий досвід

příbuzný – родич

pohraniční patník – прикордонний стовп

administrativní budova – адміністративна будівля

podobnost – схожість

Zakarpátí – České a slovenské stopy v záhadném kraji Ukrajiny

Křest knihy Zakarpátí proběhl včera v centru Prahy, a samozřejmě v ukrajinské restauraci Dnister. Restaurace Dnister nabízí klasickou ukrajinskou kuchyni. V restauraci Dnister na pražské Moráni vám připraví typická národní jídla. Tradiční ukrajinská kuchyně je podobná té české v tom, že se skvěle najíte a odcházet budete příjemně plní. V rámci křtu knihy jsme ochutnaly tradiční ukrajinské pokrmy, například Kolduny (což znamená “čarodějové”) jsou tradiční příbuzní pelmení a patří k oblíbeným jídlům nejen na Ukrajině, ale i v Bělorusku a Pobaltí. Jedná se o mletým masem plněné bramboráky doplněné lahodnou hustou zakysanou smetanou. A mnoho dalších lahůdek. Knihu Zakarpátí představil sám autor Milan Syruček společně s grafičkou Ljubov Kravčenkovou, velmi zapáleně nám povyprávěl mnoho příhod z jeho zážitků z Ukrajiny, dokonce nám i o svém setkání s generálem Andrejem Andrejevičem Vlasovem, což znělo velmi neuvěřitelně, ale když si uvědomíme, že vitální pan Syruček oslavil 92. narozeniny, tak to opravdu časově sedělo.

O knize:

Zakarpátí je nejzápadnější část Ukrajiny a region, který je díky společné historii v rámci Československa, doposud propojený s osudy mnoha Čechů. Vazby obyvatel Zakarpátí na Čechy a Moravu jsou však mnohem větší a sahají až k Velké Moravě. Součástí jednoho státu jsme byli i za Rakousko-Uherska.

Zakarpátí je pro autora srdcovou záležitostí. Pocházela osud jeho první manželka, se kterou měl možnost detailně poznat, tento dodnes záhadami opředený kraj. Vydal se po stopách Nikoly Šuhaje, u kterého přináší na základě získaných dokumentů, nové, zásadní poznatky.

Zvláště cenná jsou Syručkova bádání v zakarpatské historii, pátrání o původu Rusínů a rusínštiny, životě Zakarpatců v období Masarykovy první republiky a porovnání s poválečnou historií, kdy tento kraj byl jako Zakarpatská oblast připojen k Ukrajinské sovětské republice. Předtím Podkarpatská Rus zažila tisíciletou nadvládu uherského království. Zachycuje řadu svědectví, například manželky Vladislava Vančury Ludmily, Haliny Pawlowské, herce Jaroslava Marvana, Ludvíka Svobody a dalších, kteří na Zakarpátí působili. Autor nám rovněž představuje významné osobnosti tohoto kraje. Působila tu například celá malířská škola, proslavil se místní rodák řezbář Vasil Svida, který se stal národním umělcem. Přestože kniha není turistickým průvodcem, je ideální volbou pro všechny, kteří se chtějí s tímto téměř zapomenutým krajem v srdci Evropy, jenž po dvacet let patřil k Československé republice, blíže seznámit.

(ZDROJ: <https://prestigeweb.cz/zakarpati-ceske-a-slovenske-stopy-v-zahadnem-kraji-ukrajiny/>).

Slovníček pojmů

křest knihy – презентація книги
národní jídlo – національна страва
bramborák – дерун
zakysaná smetana – сметана
lahůdka – делікатес, смаколик
grafička – графік
příhoda – пригода, випадок
setkání – зустріч
narozeníny – день народження
společná historie – спільна історія
srdcová záležitost – улюблена справа, серцева справа
roválečná historie – післявоєнна історія
svědectví – свідчення
manželka – дружина
herec – актор
malířská škola – художня школа
řezbář – різьбяр
národní umělec – народний артист
turistický průvodce – туристичний путівник
srdce Evropy – серце Європи

Doporučují se filmy:

<https://www.ceskatelevize.cz/porady/1109766301-ceske-stopy-pod-karpaty/>
<https://edu.ceskatelevize.cz/video/12753-ceske-stopy-na-zakarpatske-ukrajine>

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- Lněnička L. Vybrané texty z politické geografie. Distanční texty pro magisterské studium Masarykova univerzita v Brně. 2011. Режим доступа: <https://is.muni.cz/do/rect/el/estud/pedf/js11/geo/web/index.html>
- Bednařík P. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. Vyd. 1. vyd. Praha: Grada Publ 439 Seiten s. [Dostupné online](#).
- Končelík J., *Dějiny českých médií 20. století*. Vyd. 1. vyd. Praha: [s.n.] 1 online resource (310 pages, xxxii pages of plates) s. [Dostupné online](#).
- Hallin D. C., 1953-. *Systémy médií v postmoderním světě: tři modely médií a politiky*. Vyd. 1. vyd. Praha: Portál 367 s. [Dostupné online](#).
- Sortof J.P. Proč patří česká média do Středomoří - Deník Referendum. *denikreferendum.cz* [online]. [cit. 2019-12-01]. [Dostupné online](#).

Лексикографічні праці

1. Kurimský A., Šišková R., Savický N. Ukrajinsko-český slovník. 1. díl (A-O) Academia, Praha 1994; 2. díl (П-Я) Academia, Praha 1996; 1377 s.
2. Šišková R. Savický N. Ukrajinsko-český a česko-ukrajinský slovník. LEDA ve spolupráci se Slovanským ústavem AV ČR, Praha 2008, 1026 s.
3. Антоненко О., Лобур Н., Паламарчук О. та ін. Українсько-чеський словник лінгвістичної термінології. Львів, 2009.
4. Український словник (Ukrajinstina slovníček) /Автор. колект. спів. видав. Брно: Lingea s.r.o., 2014. 671 с.
5. Чесько-український словник /Упоряд. Їржи Новак. Київ: Чумацький шлях, 2008. 586 с.
6. Чесько-український словник: У 2 томах /Уклад. Й. Ф. Андерш та ін. Київ: Наукова думка, 1988.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. Vícejazyčný slovník <https://slovník.seznam.cz/>
2. Akademický slovník současné češtiny <https://slovníkcestiny.cz/uvod.php>
3. Ukrajinsko-český slovník neologizmů <http://www.slu.cas.cz/ukrneo/ukrneo.html>
5. Slovník spisovného jazyka českého <https://ssjc.ujc.cas.cz/>
6. Словник української мови в 11-ти томах <http://sum.in.ua/>
7. <https://audio.fpoint.cz/index.php?s=ukrajinsky>